

T.C.

UFUK ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER BÖLÜMÜ

**TÜRKİYE’NİN AVRUPA BİRLİĞİ MÜZAKERE
SÜRECİNDE ULUSAL AJANSIN ROLÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

RESUL YILDIRIM

ANKARA, 2015

T.C.

UFUK ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ULUSLAR ARASI İLİŞKİLER BÖLÜMÜ

**TÜRKİYE’NİN AVRUPA BİRLİĞİ MÜZAKERE
SÜRECİNDE ULUSAL AJANSIN ROLÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

RESUL YILDIRIM

TEZ DANIŞMANI: Doç. Dr. Mehmet GÜNEŞ

ANKARA, 2015

KABUL VE ONAY

Resul YILDIRIM tarafından hazırlanan “Türkiye'nin Avrupa Birliği Müzakere Sürecinde Türkiye Ulusal Ajansın Rolü” başlıklı bu çalışma, 05/08/2015 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç.Dr. Metehan TOLON (Başkan)

Doç.Dr. Mehmet GÜNEŞ (Danışman)

Yrd.Doç.Dr. Güner Koç AYTEKİN (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof.Dr. Mehmet TOMANBAY

Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Ufuk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvurudabulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

05/08/2015

Resul YILDIRIM

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimin boyunca ilminden faydalandığım, insani ve ahlaki değerleri ile deörnek edindiğim, tez danışmanlığımı yapmasından onur duyduğum ve bu çalışmanın ortaya çıkmasında beni en başından beri değerli önerileriyle yönlendiren ve her türlü desteği sağlayan tez danışmanım ve hocam Doç. Dr. Mehmet GÜNEŞ'e;

Varlıklarıyla bana hep güven, mutluluk ve moral veren sevgili eşim Selda YILDIRIM'a, oğlum Eymen, kızım Berfin'e ve beni hiç yalnız bırakmayan tüm arkadaşlarıma yürekten teşekkürlerimi sunarım.

Resul YILDIRIM

ÖZET

31 Temmuz 1959'dan beri Türkiye Cumhuriyeti uluslararası bir entegrasyon olan Avrupa Birliği'ne tam üye olma gayretinde bulunmaktadır. Bu bağlamda 1 Aralık 1964'te yürürlüğe giren Ankara Anlaşmasından bugüne, çok çeşitli konular ve başlıklarda, AB müktesebatına uyum sağlamaya çalışmaktadır.

Bu bağlamda tezin ilk bölümünde Avrupa Birliği'nin tarihsel gelişimi ve inşasından bahsedilmiştir. İkinci bölümde Avrupa Birliği müzakere sürecinin başlaması ve genel çerçevelerinden söz edilmiştir. Üçüncü bölümde ise Türk Ulusal Ajansı ve Genel Yapısı, Dördüncü ve son bölüm Türkiye'nin Avrupa Birliği İlerleme Raporları Ulusal Ajansı ve konularla ilgili yararlanıcı görüşlerine yer verilmiştir.

ABSTRACT

Since July 31, 1959, the Republic of Turkey, which is a supranational integration has become a full member of the European Union in the effort. Which entered into force on 1 December 1964. In this context, since the Ankara Agreement, in a variety of topics and titles is trying to adapt to the *acquis*.

In this context, it bahsedilmit the historical development and construction of the European Union in the first part of the thesis. In the second part of the start of European Union accession process and it has been mentioned in the general framework. In the third section and the general structure of Turkish National Agency, the fourth and final part of the European Union Progress Report on Turkey's place is given to the views of the beneficiary and issues related to the National Agency.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
BİLDİRİM	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
SİMGELER VE KISALTMALAR	x
TABLolar	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

1.1 AVRUPA BİRLİĞİ FİKRİNİN DOĞUŞU	3
1.2 AVRUPA TOPLULUKLARININ ORTAYA ÇIKIŞI	5
1.2.1 Schuman Planı, Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu.....	5
1.2.2 Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu....	6
1.2.3 Avrupa Tek Senedinin Oluşumu	8
1.3 AVRUPA BİRLİĞİNİN İNŞASI	10
1.3.1 Roma Anlaşması.....	10
1.3.2 Maastricht Antlaşması ve Kurumsal Yapı.....	11
1.3.3 Amsterdam Antlaşması	12
1.3.4 Nice Antlaşması'nın Getirdiği Yenilikler	13
1.3.5 Lizbon Antlaşması'nın Getirdiği Yenilikler.....	14
1.4 AB GENİŞLEME SÜRECİ	15

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ İLE TÜRKİYE ARASINDAKİ MÜZAKERE SÜRECİ

2.1 TÜRKİYE'NİN AET'YE BAŞVURUSU.....	17
2.1.1 Ankara Anlaşması Sonrası Süreç	20

2.1.2 Tam Üyelik Başvurusu Sonrası Süreç (1987-1995).....	23
2.1.3 Gümrük Birliği'nden Müzakere Süreci'ne (1995-2005).....	25
2.1.3.1 Helsinki Zirvesi ve Tam Üyeliğe Ehil Türkiye (10-11 Aralık 1999).....	29
2.1.3.2 Türkiye Ulusal Programı	30
2.1.3.3 17 Aralık 2004 Brüksel Zirvesi ve Müzakere Kararı	32
2.2 MÜZAKERE SÜRECİNİN TEMEL KURUMLARI VE MÜZAKERE ÇERÇEVESİ.....	34
2.3 AB Müktesebatı ve Türkiye.....	38
2.3.1 Avrupa Birliği Müktesebat Başlıkları	41
2.3.2 Müktesebatın “Eğitim ve Kültür” Başlıklı Maddesi	42
2.3.2.1 AB Düzenlemelerinde Eğitim Politikaları.....	43
2.3.2.1.1 Eğitim ve Öğretim 2020 Çalışma Programı.....	44
2.3.2.2 Bologna Süreci.....	45
2.3.2.3 Gençlik.....	45

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK ULUSAL AJANSININ YAPISI VE GÖREVLERİ

3.1 TÜRK ULUSAL AJANSININ YAPISI	47
3.1.1 Türkiye'nin AB Eğitim ve Gençlik Programları'na Katılım Süreci ..	47
3.1.2 Türk Ulusal Ajansı'nın (AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi) Kuruluşu ve Gelişimi.....	50
3.1.3 Ulusal Ajans'ın Görevleri.....	54
3.1.3.1 Ulusal Ajans'ın Projelerle İlgili Görevleri	55
3.1.3.2 Ulusal Ajans'ın İdari Görevleri	55
3.1.3.3 Ulusal Ajans'ın Mali Yapısı	56
3.1.3.4 Ulusal Ajans'ın Bütçesi	56
3.1.3.5 Ulusal Ajans'ın Bütçenin Hazırlanması	57
3.1.3.6 Ulusal Ajans'ın Bütçe ve Finansman Koordinatörlüğü.....	58
3.1.3.7 Ulusal Ajans'ın Gelirleri ve Harcamaları	58
3.1.3.8 Ulusal Ajans'ın Personeli ve Örgütsel Yapısı	59
3.1.3.9 Ulusal Ajans Personeli.....	59

3.1.3.9.1 Genel Koordinatörlük.....	61
3.1.3.9.2 Program Koordinatörlüğü	62
3.1.3.9.3 Destek Birimleri Koordinatörlükleri	62
3.1.4 Yönlendirme ve İzleme Komitesi.....	63
3.1.4.1 Oluşumu ve Görevleri.....	63
3.1.4.2 Komite Toplantıları	63
3.1.4.3 Danışma Kurulu'nun Oluşumu ve Görevleri.....	64
3.2 ULUSAL AJANS'IN KURULUŞ NEDENLERİ VE TÜRK KAMU YÖNETİMİ İÇERİSİNDEKİ YERİ	65
3.2.1 Ulusal Ajans'ın Kuruluş Nedenleri	66
3.2.2 Ulusal Ajans'ın Kamu Yönetimindeki Yeri.....	67
3.2.2.1 Gördüğü Hizmetler Bakımından Ulusal Ajans.....	69
3.2.2.2 Hizmet Yerinden Yönetim Kuruluşları Bakımından Ulusal Ajans	70
3.2.2.3 Ulusal Ajans'ın Diğer Kurum ve Kuruluşlarla İlişkileri	71
3.3 ULUSAL AJANSIN HUKUKİ DAYANAKLARI VE KARŞILAŞTIĞI SORUNLAR	72
3.3.1 Ulusal Ajans'ın Hukuki Dayanakları	72
3.3.2 Ulusal Ajans'ın Karşılaştığı Sorunlar.....	74
3.3.2.1 Ulusal Ajans'ın Hukuki Sorunları	75
3.3.2.2 Ulusal Ajans'ın İdari Nitelikteki Sorunları.....	76

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'NİN AVRUPA BİRLİĞİ İLERLEME RAPORLARI VE ULUSAL AJANS

4.1 İLERLEME RAPORLARI (2001-2014)	78
4.1.1 2001 Yılı İlerleme Raporu.....	78
4.1.2 2002 Yılı İlerleme Raporu.....	78
4.1.3 2003 Yılı İlerleme Raporu.....	80
4.1.4 2004 Yılı İlerleme Raporu.....	81
4.1.5 2005 Yılı İlerleme Rapor.....	83
4.1.6 2006 Yılı İlerleme Raporu.....	86

4.1.7 2007 Yılı İlerleme Raporu.....	87
4.1.8 2008 Yılı İlerleme Raporu.....	88
4.1.9 2009 Yılı İlerleme Raporu.....	89
4.1.10 2010 Yılı İlerleme Raporu	90
4.1.11 2011 Yılı İlerleme Raporu	91
4.1.12 2012 Yılı İlerleme Raporu	93
4.1.13 2013 Yılı İlerleme Raporu	95
4.1.14 2014 Yılı İlerleme Raporu	96
4.2 ULUSAL AJANSIN FAALİYETLERİ.....	97
4.2.1 Socrates Programı.....	98
4.2.2 Erasmus Programı	99
4.2.3 Comenius Programı	100
4.2.4 Grundtvig Programı.....	100
4.2.5 Lingua Programı	101
4.2.6 Minerva Programı.....	101
4.2.7 Mesleki ve Teknik Eğitim Programları	101
4.2.7.1 Leonardo Da Vinci Programı.....	101
4.2.8 Gençlik Eylem Programı	102
4.2.8.1 Youth Programı	102
4.3 TÜRK ULUSAL AJANSININ DEĞERLENDİRİLMESİ VE DİĞER ULUSAL AJANSLARLA KARŞILAŞTIRILMASI	104
4.3.1 Diğer Ülke Ulusal Ajansları ile Olan Farklılıklar	104
4.4 ULUSAL AJANS PERSONELİ VE YARARLANICILARININ KURUMA İLİŞKİN DEĞERLENDİRİLMESİ	106

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

KAYNAKÇA 108

EKLER..... 117

EK 1: MÜLAKAT SORULARI..... 117

EK 2: UZMAN VE YARARLANICI GÖRÜŞLER..... 118

SİMGELER VE KISALTMALAR

AAET	:Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu
AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AET	:Avrupa Ekonomik Topluluğu
AKÇT	: Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nu
AST	:Avrupa Savunma Topluluğu
AT	:Avrupa Topluluğu
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
ECU	:European Currency Unit
EFTA	: European Free Trade Association
EPB	:Ekonomik ve Parasal Birlik
HAK	:Hükümetlerarası Konferansla
MDAÜ	:Merkezi ve Doğu Avrupa ülkesi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
NATO	: North Atlantic Treaty Organization
OEEC	: Organization for European Economic Cooperation
OKK	:Ortaklık Konseyi Kararı
R.G.	: Resmi Gazete
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel Ve Teknik Araştırma Kurumu
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurumu
vb.	: ve benzeri

TABLÖLÄR

Tablo 1: Ulusal Ajans 2004-2013 Yılı Faaliyet Raporu	98
Tablo 2: Ulusal Ajans 2014 Yılı Faaliyet Raporu.....	98

GİRİŞ

İkinci Dünya Savaşı sonrasında sanayi açısından önemli iki temel hammaddeolan kömür ve çelik sektörünü güçlendirmek amacıyla altı Avrupa ülkesi; Batı Almanya,Fransa, Belçika, Hollanda, İtalya ve Lüksemburg tarafından Avrupa Kömür ve ÇelikTopluluğu'nu (AKÇT) kurdu. AKÇT' yi Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu izledi.1957'de Roma Anlaşması ile aynı kurucu altı ülke Avrupa Ekonomik Topluluğu'nuoluşturdu.

Avrupa Birliği'nin eski adı ile Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun Türkiye ile ilk resmi teması 1959 tarihinde olmuştur. Bu tarihte Türkiye ortak üye olarak Topluluğakabulünü istemiş ve Ortaklık Antlaşması 12 Eylül 1963 tarihinde Ankara'da imzalanarak 1 Aralık 1964 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ankara Antlaşması nihai hedefolarak tam üyeliği hedefleyen bir anlaşmadır.

Ankara Anlaşması'nın yürürlüğe girmesinden otuz iki yıl sonra 1 Ocak 1996 tarihinde AB ve Türkiye arasında gümrük birliği yürürlüğe girdi. Bu anlaşmaylaTürkiye, üçüncü ülkelerle olan ticaretinde AB'nin tarifelerini uygulamayı kabul etmiştir.Ancak konuyla ilgili olarak belirtilmesi gereken ilginç nokta Türkiye'nin tam üyeolmadan GB anlaşmasına taraf olan tek ülke olmasıdır. Bu durum Türkiye'nin AvrupaBirliği ile Gümrük Birliği'ni gerçekleştiren tek ortak üye olarak kalması anlamına dagelebilir. Diğer taraftan Türkiye ile ilişkilerini Gümrük Birliği seviyesinde tutmayıgeleyen AB, Türkiye'nin önüne devamlı surette siyasi kriterler engelini sürmektedir.

Bugüne baktığımızda bu durumun Türkiye'nin üyeliğini geciktirdiği ortadadır.Ankara Anlaşması ile başlayan Türkiye- Avrupa Birliği ilişkileri 1999 tarihindeyapılan Helsinki Zirvesi ile yeni bir dönemece girmiştir. Helsinki Zirvesi kararlarınagöre, Türkiye aday ülkeler ile Birlik arasında, katılım süreci çerçevesinde yapılan toplantılara katılma imkânına sahip olacaktır. Topluluğun genişleme süreci 2000'li yıllarda devam etmiş; 2004 yılında GüneyKıbrıs Rum Kesimi ve Malta'nın yanında 8 Doğu Avrupa Ülkesi ve son olarak 2007 yılıbaşında Romanya ve Bulgaristan AB üyesi olmuşlardır. Türkiye ise henüz aday ülkelerarasında yer almaktadır. AB'ye girmek için bir dizi reformlar düzenleyen Türkiye'ninönüne her geçen gün birtakım istekler sıralanıyor. Kıbrıs Sorunu, Ermeni Soykırımıiddiaları, İnsan Hakları, azınlıklar sorunu, Demokrasi, Ege sorunu, patrikhane,Heybeliada Ruhban Okulu'nun yeniden faaliyete getirilmesi ve daha da artırılacakbirçok istek

sıralanabilir. Yarım asırdır Türkiye'nin değişmez politikası bu birliğe tamüye olarak katılabilmektedir. Oysaki Türkiye kapıda bekletilmektedir. Temelleri 1950'li yıllarda atılan Avrupa Birliği çeşitli aşamalardan geçerek günümüzdeki son haline ulaşmıştır. Türkiye'de 1950'li yılların sonlarına doğru bu birliğe ilgi duymaya başlamış ve bu konudaki üyelik başvurusunu 31 Mayıs 1959'da o zamanki adıyla Avrupa Ekonomik Topluluğuna yapmıştır.

Türkiye'nin, AB ile bütünleşmenin en önemli araçlarından olan, AB Eğitim ve Gençlik Programları'na katılmasıyla ilgili olarak programlara katılımöncesinde uygulanacak hazırlık tedbirlerine ilişkin anlaşmalar Türkiye ve AB Komisyonu tarafından imzalanarak 27 Aralık 2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye'nin topluluk programlarına katılımını öngören Çerçeve Anlaşma, 21 Haziran 2002 tarihinde TBMM tarafından onaylanarak uygulamaya konulmuştur. Topluluk programları içinde yer alan Socrates (Genel Eğitim), Leonardo da Vinci (Mesleki Eğitim) ve Youth (Gençlik) Programlarına katılma çalışmalarına öncelikle Ocak 2002'de Devlet Planlama Teskilatı (DPT) bünyesinde kurulan, Ağustos 2003'de yürürlüğe giren bir kanunla Devlet Planlama Teskilatı Müstesarlığı'ndan bağımsız bir merkez haline gelen, Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Ulusal Ajans), tarafından başlanmıştır. (Ünsal, 2008: 3).

Ulusal Ajans; AB eğitim ve gençlik programlarının ülke içi detanıtılması, koordinasyonu ve yürütülmesi görevini yerine getiren bir kuruluştur. Ulusal Ajans, aynı zamanda; bu programlardan faydalanacak projelerin yurtiçinde değerlendirilerek seçilmesi, AB Komisyonu tarafından yapılacak projelerin müracaatlarının derlenmesi ve ön değerlendirmelerinin yapılması görevini de yürütmektedir.

Bu bağlamda tezin ilk bölümünde Avrupa Birliği'nin tarihsel gelişimi ve inşasından bahsedilmiştir. İkinci bölümde Avrupa Birliği müzakere sürecinin başlaması ve genel çerçevelerinden söz edilmiştir. Üçüncü bölümde ise Türk Ulusal Ajansı ve Genel Yapısı, Dördüncü ve son bölüm Türkiye'nin Avrupa Birliği İlerleme Raporları Ulusal Ajans ve Konuyla İlgili yararlanıcı görüşlere yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

1.1 AVRUPA BİRLİĞİ FİKRİNİN DOĞUŞU

Avrupa'nın bütünleşmesi fikri, kıtanın uzun ve genelde savaşlarla dolu tarihinde sık sık gündeme gelmiş bir konudur (Dinan, 2009: 17). Kökleri Antik Yunan'a dayandırılan bu fikir her çağda farklı şekillerle de olsa dile getirilmiştir. Platon Antik Yunan şehir devletlerinin dağılık olarak yaşayıp bir birlik oluşturamamalarının yarattığı olumsuzluğu belirtmiş; Ortaçağ'da, Şarlman'ın Kutsal Roma İmparatorluğu altında Endülüs Emevileri'ne karşı bir birlik oluşturulmuş; St. Thomas Aquinas'ın ortaya koyduğu "ortak iyilik" kavramı bugünün Avrupa Birliği'nde yaratılan karşılıklı bağımlılık ilkelerine ışık tutmuştur. Dante ise *De Monarchia* (Monarşi Üzerine) adlı kitabında, yaşadığı dönemin kaotik özelliklerini giderebilmek için farklı kanunlarla yönetilen devletlerin tek bir monarşi altında toplanıp *Pax Romana'nın* yeniden canlandırılması gerektiğini ileri sürmüştür (Dedeoğlu, 2013: 20-25).

İlerleyen dönemlerde ise Emeric Crusé, *Yeni Cynée*(1623) adlı yapıtında, tarafsız bir kentte tüm Avrupa hükümdarlarının elçilerinden oluşan bir "meclis" kurulmasını önermiş, tam olarak on beş yıl sonra ise Duc de Sully, *Anılar* (1638) adlı yapıtında barışın sağlanması için bir Avrupa Federasyonunun gerekliliğinden bahsetmiştir. Daha sonraları William Penn, Immanuel Kant ve Victor Hugo da kalıcı barışın temini için bütünleşmeye yönelik fikirlerini ifade eden eserler yazmışlardır (Günoğur, 2007: 3-4).

Tamamı, içinde bulunduğu çağın kaotik yapısına son vermek amacıyla ortaya atılan bu fikirler, 20. yüzyılda da geçerliliğini korumaya devam etmiştir. Özellikle Dünya savaşlarının yıkıcı etkisi bu dönemde daha gerçekçi adımların atılmasını sağlamıştır. I. Dünya Savaşı sırasında yaşanan dehşet ve ardında bıraktığı belirsizlik ortamı birleşik Avrupa yönündeki bir hareketi başlatmıştır. Richard Coudenhove-Kalergi'nin Pan-Avrupa baskı grubu, Fransa ve Almanya'yı merkez alan bir federal Avrupa devletleri birliği için çağrıda bulunmuştur. Pan-Avrupa Birliği kısa ömürlü bir siyasi hareket olsa da Fransız politikacı ve dışişleri bakanı Briand, Alman mevkidaşı Stresemann ve İngiliz dışişleri bakanı Chamberlain'in 1925 yılında, I. Dünya Savaşı'nın yaptırımlarını yumuşatan ve Ruhr ve Loraine kömür bölgelerinin

silahsızlandırılmasını öngören Locarno Antlaşmaları'nın imzalanmasında etkili olmuştur. (Dinan, 2009: 19, Dedeoğlu, 2013: 44). Ancak, barışçı birleşmeye yönelik bu çabalar, o dönem baskın olan milliyetçilik ve emperyalizm dalgaları karşısında gerçek bir atılım yapamamış (Bozkurt, Özcan, Köktaş, 2008: 4) ve II. Dünya Savaşı'nın patlak vermesinin önüne geçilememiştir.

Savaşın yıkıcı etkilerini yaşayan Avrupa devletleri açısından II. Dünya Savaşı'nın iyi olan tek bir sonucu varsa o da aralarındaki çekişmenin ne kadar yıkıcı olduğunun anlaşılmasıdır. Sonu gelmeyen bu yıkım ve savaşların, devletlere kazançtan çok zarar getirdiği görülmüştür.

İngiltere, savaş sırasında federalist fikirleri şekillendiren sürgündeki Avrupalı siyasetçilere ev sahipliği yapmıştır. İngiliz federalizmi, başta İtalya olmak üzere Avrupa'daki direniş hareketlerini etkilemiştir. İtalyan Altiero Spinelli ve diğer demokrat sosyalistler Avrupa'da federalist bir bütünleşmeyi öngören "*Ventotene Manifestosu'nu*" bu dönemde yayınlamışlardır. Nazi Avrupası'nda gizlice yayılan bu bildiri birçok direniş grubunu etkilemiş ve özellikle bu manifestodan ilham alan İtalyan federalistler "Uluslararası Federalist Deklarasyon"u ortaya koymuşlardır (Dinan, 2009: 21-22). Bununla beraber çok sayıda hükümet-dışı organizasyon da Avrupa'da halklar arası bütünleşmeye yönelik hareketlere girişmiştir.

Savaş sonrası hükümetler 1940 yılında Jean Monnet, Fransa ve İngiltere'nin egemenliklerini birleştirmelerini, Toynbee ise iki devletin savunma, ekonomi ve Avrupa vatandaşlığı konusunda ortaklığa gitmelerini önermiştir. Benzer biçimde Paul-Henri Spaak da, 1944'de Fransa, Belçika ve Hollanda arasında ekonomik, siyasal ve askeri bir birlik kurmaları için çağrıda bulunmuştur. Aynı yıl, Lüksemburg, Hollanda ve Belçika arasında gümrük birliği antlaşması imzalanmış, ancak uygulaması savaş sonrasına bırakılmıştır (Dedeoğlu, 2013: 45). Savaş sonrasında, İngiliz devlet adamı Winston Churchill'in 19 Eylül 1946'da Zürih'te yaptığı tarihi konuşmada bir tür "Avrupa Birleşik Devletleri" kurulması için çağrıda bulunması, Avrupa bütünleşmesi yönünde ortaya konulan ilk resmi irade olarak görülmüştür. (ABİGM, 2002: 1).

1.2 AVRUPA TOPLULUKLARININ ORTAYA ÇIKIŞI

Şubat 1945’de II. Dünya Savaşının sona ermesiyle birlikte Avrupa’nın bütünleşmesi yolunda daha somut adımlar atılmaya başlanmıştır. Bu bağlamda, Avrupa bütünleşmesi için üç temel neden sıralanmaktadır. Bunlardan ilki, Avrupa’ya hep zarar vermiş olan Almanya’nın uluslararası ya da uluslar üstü bir yapıda Fransa ile bir araya getirilerek geleneksel düşmanlıklarının barışçı bir yolla çözülmesi; ikincisi, savaş sonrası oluşan iki kutuplu yapıda Avrupa’nın Sovyet tehdidini daha derinden hissetmeye başlaması; sonuncusu ise Batı Avrupa devletlerinin ekonomik güçlerini bir ortak pazar içinde bir araya getirerek ABD ekonomisine bağımlılığı azaltmak istemesidir (Günüğur, 2007: 34).

Bu temel amaçlarla yola çıkan Avrupa devletleri, 1948 yılında “*Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü*’nü (Organization for European Economic Cooperation-OEEC)”, 1949 yılında ABD ve Kanada’nın da katılımıyla, merkezi Brüksel’de olan “*Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü* (North Atlantic Treaty Organization - NATO)” ile siyasi bir işbirliği örgütü olan “*Avrupa Konseyi*’m (Council of Europe) kurmuşlardır (Tecer, 2007: 10).Kurulan bu örgütlerle birlikte Avrupa Birliği öncesi diğer toplulukları incelemek gerekir.

1.2.1 Schuman Planı, Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu

“9 Mayıs 1950’de, Fransız Dışişleri Bakanı Robert Schuman, eski Milletler Cemiyeti Genel Sekreteri Jean Monnet’in tasarısına dayanarak, Avrupa Devletlerini, kömür ve çelik üretimini uluslarüstü bir kuruma devretmeye davet etmiştir” (ABGS,2005). Daha sonra “*Schuman Planı*” olarak da adlandırılan bu bildiriye yer alan “Fransız hükümeti’nin önerisi ile diğer Avrupa ülkelerinin de katılımına açık bir kuruluş çerçevesinde, Fransız-Alman kömür ve çelik üretiminin bir bütün olarak ortak bir yüksek merci altında bir araya getirilmesi planlanmıştır”.

“Kömür ve çelik üretiminin bu şekilde bir araya getirilmesi daha sonra Avrupa federasyonunun ilk adımı olarak ekonomik gelişme için gerekli ortak temellerin derhal atılmasını sağlayacak, böylece uzun süredir savaş mühimmatı üretimi yapan ve bundan hep zarar gören bölgelerin kaderini değiştirecektir”.“*Bu şekilde sağlanacak üretim dayanışması, Fransa ile Almanya arasında savaş çıkması ihtimalini düşüncelerden sileceği gibi madden de imkansız kılacaktır. Katılmaya istekli bütün ülkelere açık olacak olan ve nihaî olarak tüm üye ülkelere sınaî üretimin*

temel unsurlarını aynı şartlarla sağlayacak olan bu güçlü ve üretken birim, ülkelerin iktisadî birleşmesinin gerçek temelini atacaktır.”(Bozkurt, 1997:6869) ifadelerinden, asıl amacın birleşik bir Avrupa olduğu açıkça görülmektedir.

Pratik anlamıyla günümüzdeki Avrupa bütünleşmesinin temelleri bu plana dayandırılmaktadır. Uzun tartışmalar ve asıl plan üzerinde yapılan değişikliklerden sonra “18 Nisan 1951 tarihinde Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu’nu (AKÇT) kuran Paris Antlaşması imzalanmış ve Avrupa’da federal içerikli bir bütünleşme süreci başlamıştır”. Paris Antlaşmasınının 7. maddesine bakıldığında ortaya çıkan yeni yapının, örgütün amaçlarını gerçekleştirmek için, istişari komite ile desteklenen Yüksek Otorite, Genel Kurul, Bakanlardan oluşan Özel Konsey ve Adalet Divanı olmak üzere dört ayrı organa sahip olduğu görülmektedir (Arıkan, 2005: 15).

AKÇT, kısa dönemde zengin kömür ve çelik yatakları olan Ruhr bölgesi sorununu çözmede, uzun dönemde ise geleneksel Fransız-Alman düşmanlığını gidermekte başarılı olmuştur (Dinan, 2009: 83). Bugünkü AB’nin bütünleşme ve barış çabalarının temelini, II. Dünya Savaşı’nda savaş ve sanayi sektörünün iki ana hammaddesi olan kömür ve çelik alanında başlatılan işbirlikleri oluşturmuştur (Tecer, 2007:12). Ayrıca AKÇT, hedefleri ve gücü sınırlı olmasına rağmen Avrupa hükümetlerinin önemli yetkiler devrettiği ilk uluslararası organizasyon olması açısından da önemlidir (McCormick, 2011: 54). Jean Monnet bu konudaki heyecanını, Paris Antlaşması’nın, Bundestag’da oylandığı gün, Konrad Adenauer’e çektiği telgrafta: “*Avrupa doğdu, yaşasın Avrupa*” (Milward, 2005: 314) sözleriyle ifade etmiştir.

1.2.2 Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu

İkinci Dünya Savaşı sonrasında “Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) arasında ortaya çıkan soğuk savaş ortamıyla gerilen doğu-batı ilişkileri Avrupa merkezli bir NATO’nun kurulmasında etkili olmuştur”. Bunu takiben 1950 yılında Kore Savaşının çıkması üzerine ABD, olası bir Sovyet saldırısına karşı Avrupa’da bir güvenlik işbirliğinin kurulması için baskı yapmaya başlamıştır (Tecer, 2007: 12). Bununla beraber AKÇT’nin kurulması, Avrupa devletlerini bütünleşmeyi daha ileri boyutlara taşımak için cesaretlendirmiştir. Tüm bunların sonucunda Fransız Hükümetinin teklifiyle, AKÇT’yi kuran altı ülke tarafından 27 Mayıs 1952 tarihinde “Avrupa Savunma

Topluluğu (AST)” kurulmuştur. Fakat daha sonraları Almanların silahlanmasından doğan hoşnutsuzlukla yine Fransızların itirazları sonucunda, AST ve “Avrupa Siyasi Birliği”, 1954 senesinde faaliyetlerini durdurmuşlardır (Dedeoğlu, 2013: 50).Başarısızlıkla sonuçlanan bu girişimlerin ardından, bütünleşme çalışmaları Roma Antlaşmaları çerçevesinde “Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (AAET)” kurulana kadar durma noktasına gelmiştir.

Bu durağanlık, AKÇT Danışma Komitesi’nin; 1956 yılında “Spaak Raporu” diye bilinen planını açıklamasıyla sonlanmıştır. Fikir babasının adıyla anılan “Spaak Raporu”, nükleer enerji üretimi ve ortak Pazar oluşturulması olmak üzere iki alanda daha bütünleşmeye gidilmesini önermiştir (Bozkurt, Özcan, Köktaş, 2008: 17-18). Hazırlanan rapor, AKÇT’ye üye altı devlet tarafından olumlu karşılanmış ve 25 Mart 1957’de, AET ve AAET’yi kuran Roma Antlaşmaları imzalanmıştır.

Tecer’e (2007: 13) göre AET’nin nihai amacı Avrupa’da ekonomik bütünleşmenin yanı sıra, siyasal bütünlüğün de sağlanmasıdır. Bunun için, üye ülkeler arasında malların, hizmetlerin, sermayenin ve iş gücünün serbest dolaşımının sağlanması ve gümrük birliğine dayanan ortak bir pazarın kurulmasına yönelik hedefler belirlenmiştir. AET’nin temel hedefi ise, atom enerjisinin barışçı amaçlarla kullanımını garanti altına almak ve nükleer sanayinin bu amaç doğrultusunda hızla kurulmasını ve geliştirilmesini sağlamaktır (Tecer, 2007: 13).

Roma Antlaşmaları Avrupa bütünleşme tarihinde önemli bir noktayı teşkil etmektedir. AKÇT’yi kuran Paris Antlaşmasının elli sene için geçerli olmasının aksine bu antlaşmalar herhangi bir süre ile sınırlandırılmamıştır. Bu durum Avrupa devletlerinin bütünleşme yolunda önemli ve geri alınamayacak bir adım attıklarını göstermektedir (Tecer, 2007: 13).

Kurulduğu dönemde AET, AKÇT ile benzer bir kurumsal yapıya sahiptir. Bu kurumsal yapı karar alma süreçlerinde etkili bir Bakanlar Konseyi, yarı-yönetmelik yetkiye sahip atanmış bir Konsey ve Adalet Divanı’ndan oluşmaktadır (McCormick, 2011: 54).“Üye devletler arasında gümrük birliğine dayalı bir ortak pazarın oluşturulmasını hedefleyen AET, bu hedefe ulaşmayı, taraflar arasında malların, kişilerin, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımına dayandırmıştır. Her ne kadar bu hedeflere ulaşamamış olsa da, AET ile başlayan bütünleşme süreci, ülkeler arasında ekonomik bağımlılığı arttırmıştır” (Arıkan, 2005: 15).

Bu gelişmeleri takiben, “AET’nin dışında kalan Avrupa ülkeleri (İngiltere, Avusturya, Danimarka, Norveç, Portekiz, İsveç ve İsviçre) tarafından 4 Ocak

1960'da Stockholm'de imzalanan bir sözleşme ile "Avrupa Serbest Ticaret Birliği" (European Free Trade Association - EFTA), AET'ye alternatif bir yapı olarak kurulmuştur. EFTA üyelerinin daha sonraları AET'ye katılmaları ile bu birlik önemi yitirmiştir" (Tecer, 2007: 13-14).

"Bununla beraber her bir topluluk için farklı yönetsel yapıların oluşması Günüğü tarafından "kurumsal enflasyon" olarak tanımlanmaktadır (2007: 23). Ortaya çıkan kurumsal çeşitlilik, 8 Nisan 1965 tarihinde Brüksel'de AKÇT, AET ve EURATOM'un birleştirilmesine ilişkin Birleşme (Füzyon) Antlaşması imzalanmasıyla son bulmuştur. Bu antlaşma sonucunda, tek bir Konsey, Komisyon ve Parlamento kurulmuş, bütçeler birleştirilmiş ve örgüt "Avrupa Topluluğu (AT)" olarak adlandırılmıştır" (Tecer, 2007: 14).

1.2.3 Avrupa Tek Senedinin Oluşumu

1970'li yıllarda yaşanan petrol krizinin dünyada yol açtığı ekonomik durgunluk ve finansal darboğazlar AT üyesi ülkelerde de görülmüştür. Ekonomik bütünleşme hedefleri doğrultusunda 1960'lı yıllarda kaydedilen ekonomik gelişmeler yavaşlamış; durgunluk ve gerileme süreci başlamıştır. Ekonomik açıdan ise Topluluk, ABD ve Japonya ile rekabet edebilecek sanayiye sahip olamamıştır. (Tecer, 2007: 15). Bunun yanı sıra 1971 yılında ABD'nin Bretton Woods sisteminin sonunu öngören bazı tedbirler alması Topluluk için yeni bir sabit döviz kuruna ihtiyacı arttırmıştır. Yaşanan bu sorunları engellemek amacıyla 1979 yılında Avrupa Parasal Sistemi yürürlüğe girmiştir. Buna göre döviz kuru mekanizması, "Avrupa Para Birimi (European Currency Unit - ECU) adlı yeni bir araçla yönetilmeye başlanmıştır"(McCormick, 2011: 60). Gelişim sürecinde çeşitli sorunlara neden olsa da bu sistem, Topluluk devletlerinin tek bir para birimine zihinsel olarak yaklaşmasını sağlamıştır.

1986 yılına gelindiğinde Avrupa Topluluğu 322 milyon nüfusa ve dünya ticaret hacminin beşte birine ulaşmıştır. Aynı zamanda AT kendi yönetim, hukuk ve temsil yapılarını da oluşturmuştur. Fakat bütünleşmeye yönelik gelişmeler sağlam temeller üzerine kurulamamıştır. Kararlar genellikle hükümet liderleri ve teknokratlar tarafından alınmaktadır ve vatandaşlar kendi adlarına neler yapıldığından habersizdir. Gümrük birliği kurulmuş olmasına rağmen tam olarak işlevsellik kazanamamıştır ve tüm Avrupa'da tek bir para birimi olmadan ortak

pazarın kurulması mümkün görülmemiştir. AT liderleri bu sorunların çözümüne yönelik iki girişimde bulunmuştur. Bunlardan ilki Avrupa Parasal Birliği'nin başlatılması diğeri ise Avrupa Tek Senedi'nin imzalanmasıdır. (McCormick, 2011: 59).

AT'nin bütünleşme sürecinde karşılaştığı önemli bir sorun da, milli pazarların bölünmüşlüğü ve bu durumun maliyetleri arttırmasıdır. "Avrupa'da bir iç pazarın yaratılması, Avrupa Toplulukları'nı kuran Roma Antlaşması'nın 2. maddesinde belirtilmesine rağmen, bu amaca henüz ulaşamamıştır" (Karluk, 2012: 43). Üye ülkeler arasında kurulan ortak pazara karşın, malların, hizmetlerin, sermayenin ve kişilerin serbest dolaşımına engel olan tarife dışı uygulamalar giderek artmıştır (Tecer, 2007: 15). Örneğin ülkeler arasındaki üretim standartlarında ve KDV oranlarında farklılıklar gözlenmiş, kişilerin dolaşımına dahi sınırlar getirilmiştir (Günuğur, 2007: 24). Bunlarla beraber enflasyon, işsizlik ve üye devletlerin kendi iç sanayilerini sübvansiyonlar gibi tarife dışı bariyerlerle korumaya çalışmaları ortak pazarın işlevselliğini azaltmıştır (McCormick, 2011: 60).

Tüm bu olumsuzlukların giderilmesine yönelik olarak Komisyon konuyla ilgili "Beyaz Kitap" adı verilen bir rapor hazırlamıştır (Günuğur 2007: s24). Bu raporla, Jacques Delors başkanlığındaki komisyon, o tarihteki üye ülkelerin başkanlarına, "Haziran 1985'te, 300 kadar mevzuat önerisi ve bunlarla birlikte, 1992 sonuna kadar Topluluk içi her türlü engelin kaldırılmasına yönelik ayrıntılı bir takvim sunmuştur". Aynı yıl düzenlenen Milano zirvesinde devlet ve hükümet başkanları, Komisyona tek Pazar programının uygulanması görevini vermişlerdir (Bozkurt, vd., 2008: 24). Ayrıca Avrupa Tek Senedi'nin imzalanmasında, aynı yıllarda gerçekleşen Fountainebleu Avrupa Konseyi, Dooge Raporu ve Hükümetlerarası Konferans'ında etkisi olmuştur.

Tüm bu çalışmalar sonucunda Avrupa Tek Senedi, zamanın on iki üye devleti tarafından 28 Şubat 1986'da imzalanmış fakat "Danimarka ve İrlanda'da onay işlemleri uzadığı için 1 Temmuz 1987'de yürürlüğe girmiştir" (Karluk, 2012: 69). Avrupa Topluluklarını kuran Paris ve Roma Antlaşmaları'nın imzalanmasından bu yana ilk büyük değişiklik Avrupa Tek Senediyle yapılmıştır. Özetle bu metnin kabul edilmesi, Topluluğun Britanya'ya açılmasının arkasından üyeler arasındaki anlaşmazlıklar nedeniyle baş gösteren büyük bir krizi sona erdirmiştir. Bu antlaşma iç pazarın tamamlanmasını organize etmiş, Avrupa Parlamentosu'nun rolünü güçlendirmiştir. Konsey ise nitelikli çoğunluğun oyunu yaygınlaştırmış, kurum

olarak Avrupa Konseyi'ni oluşturarak, dış siyasetlerin koordinasyonu ile ilgili iradeleri ifade etmiş ve aynı zamanda iktisadi ve parasal işbirliğinin kurallarını belirlemiştir (Mathieu, 2006: 16).

1.3 AVRUPA BİRLİĞİNİN İNŞASI

1950'lerden 1990'lı yıllara kadar yaşanan süreç boyunca inişler ve çıkışlara sahne olan bütünleşme serüveni Maastricht Antlaşmasının imzalanmasıyla daha derin bir ortaklığın kurulması yolunda bir adım daha atılmıştır.

1.3.1 Roma Anlaşması

Bundan yaklaşık 74 yıl önce tarihler 01 Eylül 1939'u gösterdiğinde Avrupa kıtasında, yüzyılın ikinci ama verdiği zararlar neticesinde tarihin gelmiş geçmiş en büyük savaşı başlamıştır. Bu savaş yani İkinci Dünya Savaşı, 19.yüzyılın son çeyreğinde kaynamaya başlayan Avrupa kazanının adeta infilak etmesini ve böylece bir domino etkisi ile ardı ardına Dünyanın diğer coğrafyalarını da bir ateş çemberi içine almasını beraberinde getirmiştir. Savaş, Avrupa'nın bölünmüşlüğüne apaçık ortaya koyarken, 1945 sonrası Savaş'ın getirdiği yıkım ise birleşmenin önünü açmıştır. Dolayısıyla böyle önemli bir sürecin kısa bir değerlendirmesini yapmak gerekmektedir (AB'ye Genel Bakış, 2011: 1).

“İkinci Dünya Savaşı sırasında her alanda büyük yıkıma uğrayan Avrupa bu durumdan kurtulmak için bir çıkış yolu aramaya başlamıştır”. Bir başka anlatımla, yüzyıllardır güç merkezinin liderliğini yapan Kıta Avrupa'sı, 1945'ten itibaren kaybettiği gücünü tekrar kazanmaya çalışmıştır. “Bunun bir sonucu olarak Avrupada barışın yeniden kurulması, Avrupa ülkelerinin ortak değerler etrafında bir araya gelmesi ve özellikle refahı artıracak şekilde ekonomik alanda kuvvetli bir işbirliğinin sağlanması fikri her geçen gün daha yüksek bir sesle dile getirilmeye başlanmıştır” (AB'ye Genel Bakış, 2011: 1).

Sonuç olarak Avrupa'da başlayan güç paylaşımı kısa sürede iki büyük savaşa ve ayrılığa yol açarken; savaş sonrası ekonomik olarak yeniden yapılanma ihtiyacı ise Avrupa'nın birleşmesine neden olmuştur. Günümüzde ise ekonomik sıkıntılar yaşayan Avrupa Birliği ülkeleri arasında ayrılık sesleri yeniden duyulmaya başlamıştır.

1.3.2 Maastricht Antlaşması ve Kurumsal Yapı

“1950’lerden itibaren atılan adımlar ve giderek daha fazla konuda ortaklık geliştirilmesi sonucunda Avrupa’da Birlik aşamasına geçilmesi söz konusu olmuştur”. Bununla beraber uluslararası sistemde iki bloklu yapının ortadan kalkması, iki Almanya’nın birleşmesi ve Doğu bloğunda yer alan devletlerin sosyalizm sonrasında ekonomik ve siyasal kriz içine düşmeleri gibi unsurlar da bütünleşme çabalarını hızlandırmıştır (Dedeoğlu, 2013: 57). Ortak pazarın tamamlanması için mali ve sosyal koordinasyona ihtiyaç olduğuna yönelik inanç ve Topluluk vatandaşlarının gelinen aşamadan duydukları memnuniyetsizlik nedeniyle bütünleşmeden yana olmaları (Bozkurt, Özcan, Köktaş, 2008: 26) Maastricht Antlaşması’nın imzalanmasını sağlayan sürece girilmesinde önemli faktörlerdir.

1992 yılı, temelleri Paris ve Roma Antlaşmalarına dayanan Avrupa bütünleşmesi için çok önemli gelişmelerin yaşandığı bir yıldır. Bu yıl içerisinde hem Avrupa Tek Senedi’nin öngördüğü biçimde ortak pazarın kurulumu tamamlanmış, hem de Topluluğu, Avrupa Birliği’ne dönüştürecek olan Maastricht Antlaşması imzalanmıştır (Ülger, 2008: 63).

“Maastricht Anlaşması’nı oluşturan ilkeler, 1991 yılı boyunca süren topluluk üyesi ülkelerin katıldığı hükümetler arası konferanslarda belirlenmiştir. Bu ilkelerden biri Ekonomik ve Parasal Birlik (EPB), diğeri ise Siyasi Birlik’tir. Hükümetlerarası konferanslar, hukuki açıdan; üye devletler arasında yapılan çok taraflı müzakereler şeklinde gerçekleştirilmiş, Avrupa’da bütünleşmenin ilerlemesi doğrultusunda ulusal çıkarlar arasında uzlaşma noktaları belirlenmeye çalışılmıştır. 1984 yılında Altiero Spinelli’nin girişimiyle Avrupa Parlamentosu’nda kabul edilen Avrupa Birliği Projesi bir yana bırakılırsa, Avrupa Birliği’nin gelişmesi konusunda en önemli unsur Başkan Delors’un önderliğindeki *Topluluklar Komisyonu* olmuştur”.

“10 Şubat 1991 tarihinde kabul edilen ve 7 Şubat 1992 tarihinde AT’ye üye ülkelerin Dışişleri ve Maliye Bakanları tarafından imzalanan Maastricht Antlaşması, 1 Kasım 1993 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Antlaşma; tek bir Avrupa parasının hayata geçirilmesinin takvim ve koşullarını saptamıştır. Antlaşma da ayrıca, Avrupa Toplulukları’nın bundan sonra da Avrupa Topluluğu olarak anılması, ancak Antlaşma ile başlatılan politik entegrasyon süreci vurgulanmak istenildiğinde, söz konusu kavramın Avrupa Birliği olarak ifade edilmesi kararlaştırılmıştır. Maastricht Antlaşması, dördüncü kurucu antlaşma olarak kabul edilmektedir”.

Genel olarak Maastricht Antlaşması ile ekonomik ve sosyal faaliyetlerin uyumlu ve dengeli gelişimi; enflasyonsuz, çevre kirliliğine ve doğal kaynakların korunmasına önem veren sürdürülebilir bir büyümenin sağlanması, üye ülkelerin ekonomilerinin uyum içinde birbirine yakınlaştırılması, Avrupa vatandaşları için daha demokratik, şeffaf güçlü ve güvenli bir birlik yaratılması, hedeflenmiştir (Tecer, 2007: 17-18).

Maastricht Antlaşması'nda Avrupa Birliği'nin üç temel sütun (pillar) üzerine inşa edilmesi ön görülmüştür. Avrupa Birliği, var olan AET, AKÇT ve AAET'yi kaldırıp onların yerine geçmemiş, aksine bu toplulukların oluşturduğu yapıya iki diğer sütun eklenerek (Mathieu, 2006: 18) üç sütun kavramı oluşturulmuştur. Bu yapı aşağıdaki gibi sıralanabilir (Tecer, 2007: 18):

- “1. Sütun: Topluluk Sütunu (AET, AAET, AKÇT, Kurucu Antlaşmalar çerçevesindeki düzenlemeler, Topluluk Politikaları ile Ekonomik ve Parasal Birlik)
2. Sütun: Ortak Dışişleri ve Güvenlik Politikası
3. Sütun: Adalet ve İçişlerinde İşbirliği”

Sonuç olarak Maastricht Antlaşması, işbirliği yerine “birlikte karar alma süreci”nin getirilmesi, “Avrupa vatandaşlığı, sosyal politika, kültür, eğitim, halk sağlığı gibi konularda yeni politikaların uygulamaya konulması ve özellikle sütun sisteminin getirilmesi gibi son derece önemli yeni unsurları entegrasyon sürecine taşımıştır” (Günüğür, 2007: 26). Tüm bu gelişmelere ek olarak, yerleşme süreci ile yakından ilgili olan “Bölgeler Komitesi” de bu antlaşma ile kurulmuştur. “Subsidiarite İlkesi” ise daha önce tartışılmış bir kavram olsa da ilk defa bu antlaşma ile resmi olarak Birlik müktesebatına dâhil edilmiştir.

1.3.3 Amsterdam Antlaşması

1992 yılında henüz Maastricht Antlaşması'nın müzakereleri sürerken Topluluğun üye sayısı on ikiye çıkmıştır. 1995'e gelindiğinde ise yeni bir genişleme ile üye sayısı on beşe ulaşmış ve Topluluk, kurucu altı ülkenin oluşturduğu ilk yapıya göre çok farklı bir hal almıştır (Pagden, 2010: 273). Üye sayısındaki bu artışın getirdiği fikir ayrılıkları, sosyal ve kültürel yapıda var olan farklılıklar ve nihayetinde Maastricht Antlaşması'nın günün koşullarına uyarlanması gereği sonucunda 1996 yılı Mart ayında İtalya'nın Torino kentinde toplanan ve bir yıl süren Hükümetlerarası

Konferans faaliyetleri sonucunda Amsterdam Antlaşması ortaya çıkmıştır (Ülger, 2008: 70).

“Bu antlaşma ile genel olarak sosyal politika, Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikası, çevre, ırkçılık ve yabancı düşmanlığı ile mücadele politikaları, istihdam ve büyüme paktı, kırsal kalkınma, tüketicinin korunması, kamu sağlığı ve genişleme ilkeleri konularında da değişiklikler yapılmıştır” (Dedeoğlu, 2013: 60). Genel düzenlemelerin yanı sıra AB üyeliği için, 1950 Roma Antlaşması’ndan bu yana ilk defa bazı şartlar getirilmiştir. Tam üyelik için İnsan hakları ile ilgili Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ne uyma yazılı şart olarak belirlenmiş, sözleşmeye uymayan ya da uymama eğilimini sıklıkla gösteren üye ülkelerin AB Konseyi’ndeki oy hakkı, diğer ülkelerin 1/3’ünün teklifi ve oybirliği ile karar alınması şartıyla, askıya alınabilmesi de yapılan değişiklikler arasında sıralanabilir.

“Antlaşma ile üye ülkeler arasında sınır kontrollerinin kaldırılması amacıyla Schengen Antlaşması Topluluk Hukuku’nun bir parçası haline getirilmiştir. Amsterdam Antlaşması ile alınan bir diğer önemli karar” ise 01.01.1999 tarihi itibarıyla tek para birimine geçişin teyit edilmesi olmuştur. Bunun yanında Maastricht Antlaşması ile karmaşıklaşan Antlaşma metninin de sadeleşmesi gereği vurgulanmıştır. Tüm bu konularda yeni hükümler getirmesine rağmen Amsterdam Antlaşması, Birliğin kurumsal yapısının genişlemelere uyum göstermesini sağlayamamıştır. Bunun sonucunda antlaşmanın yürürlüğe girmesinden bir ay sonra yapılan Köln Zirvesinde yeni bir hükümetlerarası konferans çağrısı yapılmıştır (Günüğur, 2007: 32).

1.3.4 Nice Antlaşması’nın Getirdiği Yenilikler

Köln Zirvesinde yapılan çağrıdan sonra 7-9 Aralık 2000’de Nice’te toplanan “Avrupa Konseyi, Komisyonun büyüklüğü ve bileşimi, Konsey’de oyların ağırlığı, karar alma süreçlerinde oybirliğinin yerine nitelikli çoğunluğun geçirilmesi ve işbirliğinin güçlendirilmesi olmak üzere dört temel kurumsal konuda değişiklik yapan yeni bir antlaşmanın yapılmasını öngörmüştür” (Moussis, 2004: 31). Benimsenen tüm kararları kapsamasa da, hazırlanan Nice Antlaşması 26 Şubat 2001’de imzalanmış ve 1 Şubat 2003’te yürürlüğe girmiştir.

Nice Antlaşması, Avrupa Birliği’nin genişleme sürecine paralel olarak organların yapılanması ve karar alma sürecine ilişkin yenilikler getirmiştir (Ülger,

2008: 75). Özellikle “Oy Ağırlığı” probleminin çözümüne yönelik yapılan değişiklikler büyük dikkat çekmiştir. Örneğin Nice’de yapılan değişikliklerden önce Lüksemburg 400.000 nüfusuyla iki oy hakkına sahipken, 82 milyon nüfuslu Almanya sadece on oy hakkına sahip olmuştur. Nice antlaşmasıyla yürürlüğe giren “Nitelikli Çoğunluk” uygulaması ile bu sorun iki adımda çözülmüştür. İlk olarak üye ülkelerin oy ağırlıkları yeniden düzenlenmiş, ikinci adım da ise alınan kararların nüfusun %62’sini yansıtması zorunlu kılınmıştır (Arsava, 2002: 13).

Sonuç olarak Konferansın, Köln Zirvesi’nde benimsenen tüm kararları içermeyen bir antlaşma ile sonuçlanmaması hayal kırıklığı yaratmıştır. Benimsenen kararlardan sadece karar alma süreçlerine ilişkin konularda kayda değer bir sonuç alınması ve bu sonucun da birçok tartışmaya neden olması, Nice Antlaşmasının başarısız olduğuna dair bir görüş yaratmıştır. Dinan (2009: 75) “Nice’in siyasi mirası, antlaşmanın kurumsal düzenlemelerinden daha kalıcı oldu. Konferansın yürütülüş şekli, kamuoyunun ve siyasetçilerin antlaşma reformlarına ilişkin uluslararası konferanslara duydukları iştahı azaltmıştı” şeklindeki ifadesi ile Antlaşmanın siyasi başarısızlığına dikkat çekmiştir.

1.3.5 Lizbon Antlaşması’nın Getirdiği Yenilikler

“AB Anayasa metninin Fransa ve Hollanda’da yapılan referandumlarla reddedilmesi üzerine yaklaşık iki yılı bulan temaslara neticesinde 2004 metninin kapsamı daraltılarak ve bazı unsurlarından vazgeçilerek tüm kurucu antlaşmaların yerini alacak ama Anayasa olarak nitelendirilmeyen yeni bir metin geliştirilmiştir. Bu durum Anayasal Antlaşmanın yerini Reform Antlaşmasının alması olarak da ifade edilmektedir” (Baykal, 2008: 105).

Anayasal Antlaşmanın yürürlüğe girmemesi nedeniyle oluşan belirsizliği aşmak için Avrupalı liderler 2007 yılında harekete geçmişlerdir. Özellikle, Almanya’nın dönem başkanlığı, bir Hükümetlerarası Konferansın gerçekleşmesinde belirleyici olmuştur (Laurson, 2009: 2). “13 Aralık 2007 tarihinde Avrupa Birliği üyesi ülkelerin devlet ve hükümet başkanları tarafından imzalanan ve 1 Aralık 2009’da resmen yürürlüğe giren Lizbon Antlaşması’yla, Avrupa Birliği’nin gelişim süreci yeni bir yola girmiştir” (Güneş, 2008: 740). “Reform Antlaşması” olarak da bilinen Lizbon Antlaşması, Avrupa Birliği kurumlarının modernleşmesini ve çalışma usulünü iyileştirmesini amaçlamıştır. Bununla beraber başarısızlıkla

sonuçlanan Avrupa Birliği Anayasası'nda yer alan hükümleri de, mevcut antlaşmaları ortadan kaldırmadan ve içerisinde Anayasa ifadesine yer vermeden, tekrar üye devletlerin onayına sunmuştur (Kerman, 2009: 278).

“Lizbon Antlaşması ile getirilmiş önemli değişikliklerin bir kısmı; dış politikada etkililiğin artırılması amacıyla AB Dışişleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi makamının oluşturulması ve Yüksek Temsilci'nin, AB Dışişleri Bakanlar Konseyi'ne de başkanlık etmesi AB Bakanlar Konseyi kararlarında, 2014 yılından itibaren çifte çoğunluk şartının aranmasıdır”. “Bu çerçevede, AB kararlarında üye ülkelerin %55'inin oyu ve AB'nin toplam nüfusunun %65'ine sahip ülkelerinin oyunun gerekliliğini şart koşulması”“Antlaşma'nın imzalanmasından bir gün önce Strazburg'da kabul edilecek Avrupa Birliği Temel Haklar Şartının, bazı Üye Devletlerin Birleşik Krallık, Polonya dışında kalmasına rağmen, diğer Üye Devletler için hukuki bağlayıcılık kazanması; güçlendirilmiş işbirliğinin üye devletlerin, AB çerçevesinde, diğer üyeler dahil olmasalar da gruplar halinde hareket edebilmeleri ilkesi hayata geçirilmesiyle, grup üyelerinin diğer AB Üye Devletleri'ni davet etmeden nitelikli çoğunluk ile karar alabilmesi ve bu modelin dış politikaya ilişkin tüm alanlarda uygulanabilir olması” şeklinde sıralanabilir. (Özler, 2009)

Sonuç olarak Lizbon Antlaşması ile kurumsal yapı ve karar alma süreçlerinde iyileştirmeler yapılmıştır. Avrupa Anayasası'nın başarısız olması birçokları için hayal kırıklığı yaratmış olsa da AB'nin işleyişine zarar vermemiştir. Anayasa tarafından öngörülen örgütsel değişikliklerin büyük bir kısmı Lizbon Antlaşması ile hayata geçirilmiştir (McCormick, 2011: 73). Bu örgütsel değişiklikler ile AB kurumları ve özellikle Parlamento güncel halini almıştır. Bununla beraber Lizbon Antlaşması ile subsidiarite ilkesinde bir takım değişiklikler de yapılmıştır. Bu değişikliklere çalışmanın ikinci bölümünde yer verilmiştir.

1.4 AB GENİŞLEME SÜRECİ

1951 yılında Paris Antlaşmasının imzalanmasıyla Altılılar olarak anılan Almanya, Fransa, İtalya ve Benelüks (Belçika, Hollanda, Lüksemburg) ülkeleri Avrupa Birliğine doğru giden yolda Avrupa Entegrasyonu olarak adlandırılan süreci başlattılar. Bu süreç ekonomide başlamak üzere sırasıyla diğer alanlarda da ortak yönetim ve idareyi içine almaktadır. Bu sürecin bir diğer anlamı da ülkelerin yasama

üzerindeki haklarından kısmen feragat ederek egemenlik haklarını bir üst kuruma devretmesidir.

1.4.1. İlk Genişleme Dalgası

“Altılar'ın başarısı Birleşik Krallık, Danimarka ve İrlanda'yı Topluluk üyeliğine başvurmaya yöneltti. General de Gaulle yönetimindeki Fransa'nın 1963'de ve 1967'de İngiltere'nin üyeliğine karşı iki kez veto yetkisini kullandığı çetin bir pazarlık dönemini takiben, bu üç ülke 1973'te üye oldular”. Bu ülkelerin üye olmasının ekonomik anlamda önemi büyüktü. 1973 Petrol krizinin ardından yeni petrol rezervleri bulmuş olan İngiltere'nin daha güçlü bir ekonomiyle topluluğa entegre olması, krizin hafifletilmesinde etkili olmuştur.

1.4.2. 1980'ler: Topluluk Güneye Doğru Genişliyor

“Topluluk 1981'de Yunanistan'ın, 1986'da da İspanya ve Portekiz'in katılmalarıyla güneye doğru genişledi. Böylece, üye sayısı 12'ye ulaştı” Bu ülkelerin üyeliğinin önemi ise eski Avrupa kolonilerine olan yakınlıklarından ve diktatörlük sonrası daha kırılgan olan demokrasilerinin desteklenme ihtiyacından ileri gelmektedir. Sözelimi ülkelerin demokrasilerinin Avrupa entegrasyonu sürecinde olgunlaşmasına katkıda bulunmak ve bu ülkeleri topluluğun eski Avrupa kolonilerini kontrol etmede birer aracı rolü göstermeleri entegrasyon sürecinin bir aşamasının daha tamamlanması demektir.

1.4.3. Son Genişleme Dalgaları

“2004 yılında, Avrupa Birliği'nin tarihindeki en büyük genişleme dalgası gerçekleşti ve 10 yeni ülke (Çek Cumhuriyeti, Estonya, GKRY, Letonya, Litvanya, Macaristan, Malta, Polonya, Slovakya ve Slovenya) Avrupa Birliği'ne katıldı. 2007 yılında, Bulgaristan ve Romanya'nın katılımıyla AB'nin üye sayısı 27'ye yükseldi. 2013 yılında Hırvatistan'ın katılımıyla Avrupa Birliği Üye Devlet sayısı 28'e ulaştı”

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ İLE TÜRKİYE ARASINDAKİ MÜZAKERE SÜRECİ

2.1 TÜRKİYE’NİN AET’YE BAŞVURUSU

Avrupa Birliği ile Türkiye ilişkilerinin neredeyse kırk yıllık bir geçmişi vardır. Türkiye Cumhuriyeti ilk adıyla AET’nin kuruluşundan itibaren bu topluluğa ilgi duymuştur (Kılıç, 2002; 112). Bu nedenle Türkiye 1963’te Ankara Antlaşması ile başlattığı Avrupa ile bütünleşme sürecini, 1987’de Avrupa Topluluğu’na tam üyelik başvurusuyla devam etmiştir. 1999 Helsinki Zirvesi’nde ise adaylık statüsüne kavuşmuştur.

Ankara Antlaşması ile Türkiye’nin tam üyelik statüsüne kavuşabilmesi çeşitli aşamalardan geçmesi gereği karara bağlanmıştır. Ayrıca Türkiye ile Birlik, Türkiye’nin Birliğe uyumunu sağlamak ve tam üyelik gereklerini yerine getirmesine yardımcı olmak amacıyla “Türkiye ile Birlik arasında Ortaklık Konseyi” ve “Türkiye Orta Avrupa Topluluğu Karma Parlamento Komisyonu” oluşturulmuştur. Tam üyelik için öngörülen aşamalar şunlardır (Seyidoğlu, 1993; 404).

“Türkiye’nin ortaklık ilişkisinin ileri kademelerinde üzerine düşecek yükümlülükleri üstlenebilmesi için topluluğun yardımı ile ekonomisini güçlendirmesi hedeflenmiştir. Bu dönem beş yıl olarak öngörülmüş, ancak fiilen dokuz yıl sürmüştür” (Kılıç, 2002; 113).

“Hazırlık döneminin en önemli tarafı, tarife kotaları açılmasıdır. Tarife kotalarında kota miktarı limiti içinde tercihli bir tarife (gümrük vergisi) uygulanmakta, kota miktarı aşıncaya normal tarifelere geçilmektedir. Hazırlık döneminde uygulanan birinci mali protokol ile Türkiye’ye 175 milyon ECU tutarında kredi verilmiştir” (Karlık, 1996; 108).

Bu aşamada, Türkiye’ye topluluğun yardımıyla geçişte ve son dönemde kendisine yüklenecek yükümlülükleri yerine getirebilmek için ekonomisini güçlendirmesi gerektiği açıklanmıştır. Bu durum için Avrupa Topluluğu Türkiye’ye mali yardım ve Türkiye’nin geleneksel ihracatında tercihli gümrük tarifeleri şeklinde tek taraflı ayrıcalıklar tanınmıştır (Togan, 1995; 121).

Hazırlık Döneminin 1969’da sona ermesinden sonra Ankara Antlaşmasının öngördüğü ikinci aşama olan geçiş dönemi görüşmeleri başlamıştır. Bu dönemin

gerçekleşme koşullarını, usullerini, sıra ve sürelerini belirleyen 1970 yılında Brüksel’de imzalanan katma protokolün onay işlemlerinin uzun sürmesi nedeniyle 1 Ocak 1973’te fiilen başlamıştır(Ergülhan, 1983; 68).

“Geçiş dönemiyle, Türkiye ile AT arasında gümrük birliğinin kademeli olarak gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir. Bu dönem 22 yılsonunda tüm ürünlerde gümrüklerin sıfırlanması ile Türkiye ile AT arasında gerçekleşmesi öngörülen gümrük birliğine erişilmesi ile son bulması hedeflenmiştir. Türkiye ile AB arasında 1996 yılı başında gümrük birliğinin gerçekleştirilmesi ile bu dönem sona ermiştir(Kılıç, 2002: 113).

“Gümrük Birliği sonucunda tam üyeliği öngörmektedir. Ankara Antlaşmasının önsözünde Türk halkının yaşam standardının yükseltilmesi amacıyla Avrupa Ekonomik Topluluğunun sağlayacağı desteğin ilerdeki bir tarihte Türkiye’nin topluluğa katılmasına yardımcı olacağı belirtilmektedir. 28. maddede ise Antlaşmanın işleyişi, topluluğu kuran antlaşmadan doğan yükümlülüklerin tümünün Türkiye tarafından üstlenebileceğini gösterdiğinde, Akit Taraflar, Türkiye’nin topluluğa katılması olanağını incelerler denmektedir. Bundan da görüleceği üzere Ankara Antlaşması uyarınca kurulan Türkiye - AB Ortaklık ilişkisinin nihai hedefi Türkiye’nin Topluluğa tam üyeliğidir” (Kılıç, 2002: 113).

Ankara Antlaşmasına göre, geçiş döneminin tamamlanmasından sonra son dönem başlayacaktı. Geçiş döneminde sanayi malları alanında gümrük birliği gerçekleşmiş olduğundan son dönemde, tarım ürünlerinde de serbest dolaşımın sağlanması Türkiye’nin genel ekonomi politikalarının AB ile uyumlaştırılması gibi düzenlemeler yapılmıştır.

“1980 sonrası ilişkiler istenen düzeyde oluşturulamamıştır. Bu durumun en önemli nedenlerinden bir tanesi dünyanın içinde bulunduğu ekonomik durgunluk, bir diğeri ise Türkiye’de süren siyasi istikrarsızlık olmuştur”.

“Ankara Antlaşmasının imzalanmasından 17 yıl sonra Türkiye’de 12 Eylül 1980 tarihinde 20 yıl arayla gerçekleştirilen askeri müdahale, Türkiye ile Topluluk ilişkilerinin 6 yıl süreyle yeniden dondurulmasına neden olmuştur. 21 Ocak 1982’de, Avrupa Parlamentosu’nun bir kararı ile ortaklık antlaşması Türkiye’deki siyasi durum düzenlene ve insan hakları garanti altına alınana dek askıya alınmıştır” (Müftülerbaç, 2001: 37).

“Avrupa Topluluğu-Türkiye Ortaklık Konseyi, uzun bir aradan sonra 16 Eylül 1986’da toplanmış ve ilişkiler yeniden başlamıştır. Kısa bir süre sonra, bütün

Avrupa ülkelerine başvuru hakkı veren AET Antlaşması 237. Maddeye istinaden, Türkiye üyelik için başvuru yapmıştır. Ankara Antlaşması'nın ve Katma Protokol'ün getirdiği yükümlükler ise iki tarafça da yerine getirilmemiştir. Türkiye'nin üyelik başvurusu Toplulukta şaşkınlık yaratmıştır. Topluluk, Türkiye'den başvurusunu iptal etmesini ve üyelik yerine iki tarafın da Gümrük Birliği'ne odaklanmasını istemiştir”.

AT ile ilişkilerin az çok yeniden düzene girmesinden bir yıl sonra, 14 Nisan 1987'de Devlet Bakanı Ali BOZER, Topluluğa Türkiye'nin tam üyelik başvurusunu sundu. Komisyonun başvuruyu değerlendirmesi iki yıl sürdü ve Aralık 1989'da Türkiye'ye ret yanıtı verildi. Komisyon bu olumsuz yanıtı diplomatik nedenlere bağlı olarak açıkladı. Ancak, David Barchard'ın 1985'te özetlediği gibi reddin gerçek nedenleri başkaydı. Türkiye'nin AT tam üyeliğine adaylığı Avrupa'dakilerin çoğunun gözardı etmeyi tercih ettiği birçok sorunu gündeme getiriyordu. Türkiye Dokuzlar Topluluğunun topraklarının tam olarak yarısına tekabül eden genişliğindeydi. “Nüfus açısından Toplulukta beşinci sırada yer alıyordu; ancak, yüzyılın sonuna gelindiğinde Topluluğa üye devletlerin hepsinden daha fazla nüfusa sahip olacağı tahmin ediliyordu Türkiye ile Topluluk arasında sözgelimi” Portekiz ve Topluluk arasında olandan daha çok büyük kültürel farklılıklar vardı. Yunanistan ile paylaştığı kısa bir sınır dışında Türkiye “AT” nin geri kalanıyla komşu değildi. Topluluğa katılan diğer bütün Akdeniz ülkelerinden gözle görünür şekilde daha yoksuldu” (Müftülerbaç, 2001: 39).

İlişkiler “1986'da Ortaklık Konseyi'nin elçilik düzeyinde toplanmasıyla normale dönmeye başlayınca Ortaklık Antlaşması 15 Eylül 1988'de yeniden yürürlüğe girdi. 14 Nisan 1987'de Türkiye tam üyelik için başvuru yaptı. Topluluğun güçlü itirazlarına rağmen Türkiye'nin politik ve ekonomik yönden üyelik başvurusu için önemli sebepleri vardı” (Karluk, 1997: 67-73).

- “Topluluğun, Türkiye'yi Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi'ne dahil etmemesi ve Akdeniz ülkelerine verdiği tamamlayıcı tavizler nedeniyle, Türkiye'nin Protokol'le kazandığı avantajlar dezavantajlara dönüşmüştü.
- Topluluğun ilk genişleme dalgası kuzeye ikinci dalga ise güneye yönelikti. İlk dalga tekstil ürünlerinde kota problemini yaratırken ikinci dalga ise Türkiye'yi daha çok etkiledi, çünkü Türkiye ve bu ülkelerin ihraç ettikleri ürünler benzer nitelikteydi. Türkiye'nin ihracat performansının ve Toplulukla ilişkilerinin bundan etkilenmemesi ise kaçınılmazdı.
- Türkiye'nin Toplulukla ilişki düzeyi, yeteri kadar mali yardıma izin

vermemekteydi. Türkiye'nin amacı, üye ülke statüsü kazanarak Topluluk fonları başta olmak üzere daha geniş mali imkanlardan faydalanmaktı.

- Yunanistan 1975'te üyelik için başvuru yaptığında Türkiye hızlı davranmamıştı. Türkiye, Yunanistan'la aynı anda başvuru yapmış olsaydı olayların seyrinin daha değişik olma ihtimali vardı. Yazılı garanti olmasına rağmen, Yunanistan hemen her konuda Türkiye'nin önünde engel olmaktaydı.
- Her genişleme Türkiye'nin işini daha da zorlaştırmaktaydı ve üyelik sürecini zora sokmaktaydı”.

Komisyondun Türkiye'nin başvurusunun reddedilmesine dair resmi açıklaması Topluluğun devam eden iç bütünleşmesi ile ilgiliydi. Komisyon Tek Avrupa Senedi'nin hedeflerini gerçekleştirmenin öneminin her şeyin üstünde olduğunu vurguladı ve istisnai koşullar haricinde, 1993'den önce hiçbir ülkeyle tam üyelik görüşmelerine başlanmasını öneremeyeceğini belirtti. Komisyon, açıklamasını Türkiye'nin başvurduğu dönemde Topluluğa kabulünü imkansızlaştıran bir çok etmen olduğunu belirterek bitirdi. Bu etmenlerden ilki siyasal çoğulculuğu genişletmek ve insan hakları konusunda iyileştirmeler yapma gereği ile ilgiliydi. İkincisi, Topluluğun üyesi olan Yunanistan ile devam eden ihtilaflardı. Üçüncüsü, Kıbrıs sorununa makul bir çözüm getirilememiş olmasıydı (Müftülerbaç, 2001; 39).

Komisyon Türkiye ile ilişkilerini 1963 Ortaklık Antlaşması çerçevesinde devam ettirmeye karar verdi ve ülkenin modernleştirilmesinde ilerleme kaydedilebilmesi için bir dizi önlem önerisinde bulundu. Komisyon, 17 Aralık 1989'da Roma Antlaşması'nın 237. maddesi gereğince Türkiye'nin başvurusuna yönelik olan bir öneri benimsedi ve bu öneriyi Bakanlar Konseyine yolladı. Komisyon, bu öneride, “*Tek Avrupa Senedi Hedeflerine ulaşmanın önemini*” vurguladı ve 1993'den önce hiçbir ülkeyle tam üyelik görüşmelerine başlanmasını öneremeyeceğini belirtti. Komisyon, Türkiye'nin Topluluğa kabulü halinde karşı karşıya kalacağı uyum öncüllerini benimsemekte zorlanacağı sonucuna vardı (Müftülerbaç, 2001: 40).

Başvurunun gerçekleştiği 31 Temmuz 1959'dan 3 Ekim 2005'te başlayan müzakere sürecine değin ilişkiler aşağıdaki alt başlıklarda sunulmaktadır.

2.1.1 Ankara Anlaşması Sonrası Süreç

“Türkiye ile Avrupa Birliği (AB) arasındaki ilişkiler, Avrupa Topluluğu (AT) ile 12 Eylül 1963 tarihinde imzalanan ve 1 Aralık 1964 tarihinde yürürlüğe giren

Ankara Anlaşmasının temel oluşturduğu ortaklık rejimi çerçevesinde başlamıştır. Ankara Anlaşmasının 28. maddesinde, Anlaşmanın işleyişi, Topluluğu Kuran Antlaşmadan doğan yükümlülüklerin tümünün Türkiye tarafından üstlenilebileceğini gösterdiğinde, Akit Taraflar, Türkiye'nin Topluluğa katılması olanağını incelenmesi hükme bağlanmaktadır. Ankara Anlaşmasında, Türkiye ile AT arasında kurulan ve nihai amacı Türkiye'nin Topluluğa tam üyeliği olan ortaklığın, üç dönemden geçerek gerçekleşmesi öngörülmüştür. Bunlar; hazırlık dönemi, geçiş dönemi ve son dönemdir”.

“Geçiş döneminde Türkiye ile AT arasındaki ilişkiler, Ankara Anlaşmasının yanı sıra, 23 Kasım 1970’de imzalanan ve 1 Ocak 1973 tarihinde yürürlüğe giren Katma Protokol uyarınca düzenlenmiştir. Geçiş döneminde, taraflar arasında sanayi ürünlerini konu alan bir gümrük birliğinin tedricen gerçekleştirilmesi, işçilerin karşılıklı olarak serbest dolaşımının sağlanması, tarım ürünlerinde giderek genişleyecek bir tercihli ticaret rejiminin uygulanması, Katma Protokolün belirlediği alanlarda Türkiye ile AT arasında mevzuat ve politikaların yaklaştırılması ile şartların elverdiği ölçüde, hizmetlerin serbest dolaşımı süreçlerinin başlatılması öngörülmüştür”.

“Ankara Anlaşmasının 2. maddesinde Türkiye ile AT arasında başlatılması öngörülen gümrük birliği, yine Ankara Anlaşmasının 10. maddesine göre, Topluluk üyesi Devletlerle Türkiye arasında, ithalatta olduğu gibi ihracatta da gümrük vergileri ve eş etkili vergi ve resimlerin, miktar kısıtlamalarının ve eş etkili başka her türlü tedbirin yasaklanmasını; Türkiye'nin üçüncü ülkelerle ilişkilerinde, Topluluğun ortak gümrük tarifesinin kabulünü ve Toplulukça dış ticaret konusunda uygulanan sair mevzuata yaklaşmayı kapsamaktadır”.

“Gümrük birliğinin (sınai ürünlerde) tamamlanmasını izleyen dönem, Ankara Anlaşmasında son dönem olarak adlandırılmaktadır. Bu dönemde, Türkiye ile Topluluk arasında, özellikle, tarım ürünleri ticaretinde, önce tavizli rejimin genişletilmesi, tedricen serbest dolaşıma geçilmesi (ancak, bunun için Türkiye'nin tarım politikası ile AT'nin tarım politikasının yaklaştırılması gerekmektedir); kişilerin, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımının sağlanması yönünde somut adımlar atılması; Türkiye'nin geniş anlamda rekabet hukuku mevzuat ve uygulamalarının Topluluk sistemiyle giderek tam uyumlu hale getirilmesi; Türkiye ile Topluluk arasında ekonomik ve hatta sosyal politika koordinasyonunun tedricen güçlendirilmesi ve dış ticaret politikalarının tam uyumlu hale getirilmesi yönünde

somut gelişmelerin olması gerekmektedir. Ankara Anlaşması, son dönem için bir süre saptamamış, bunu taraflara bırakmıştır” (Uzgel, 2004: 192).

12 Kasım 1979’da hükümeti kurmuş olan Süleyman Demirel, 12 Eylül 1980’de askeri müdahale karşısında iktidarı askerlere bırakmak zorunda kalmıştır. Meclis feshedilmiş, Oramiral Bülent Ulusu Başbakan, İlder Türkmen de Dışışleri Bakanı olmuştur. Fransa, Danimarka ve Hollanda gibi ülkeler AT-Türkiye ilişkilerini askıya almayı teklif ederken Almanya ve İngiltere gibi ülkeler bu duruma karşı çıkmışlardır (Çakmak, 2005: 107-108). Askeri yönetimin ülkede düzen ve istikrarı tesis etme adına aldığı önlemler kısa süre içinde Türkiye’nin Batı Avrupa’dan uzaklaşmasına neden olmuştur. Bu dönemde, AT Komisyonu ve Konseyi Türkiye’deki gelişmeler doğrultusunda ılımlı sayılabilecek kararlar alırken; Avrupa Parlamentosu, Türkiye’yi özellikle insan hakları ve demokratik özgürlükler konusunda sert bir biçimde eleştirmiştir (Uzgel, 2004: 192).

“AT, sanayi ürünlerinde, Türkiye’ye karşı gümrük vergilerini, eş etkili vergi ve resimleri, bir kısım tekstil ve petrol ürünleri dışında, Katma Protokolün ticari hükümlerini yürürlüğe koyan Geçici Anlaşma uyarınca, 1 Ocak 1971 tarihi itibarıyla kaldırmıştır. Türkiye çıkışlı tarım ürünlerine uyguladığı gümrük vergilerini 1 Ocak 1981’den itibaren kademeli olarak uyguladığı indirimlerle 1 Ocak 1987’de kaldırmıştır”.

Milli Güvenlik Konseyi 25 Mart 1981 tarihinde bir karar almış ve demokrasiye geçilince AT’ye tam üyelik için başvurulacağını açıklamıştır. Bu karar “5 Haziran 1981’de Brüksel’de yapılan Ortaklık Konseyi toplantısında AT yetkililerine bildirilmiştir” (Çakmak, 2005: 108-109). Milli Güvenlik Konseyi aynı kararla bir de AET Koordinasyon Komitesi kurulmasını kararlaştırmıştır. Fakat bu komite DPT ile Dışışleri Bakanlığı arasındaki yetki çekişmeleri nedeniyle etkili olamamıştır (Uzgel, 2004: 192-193).

Avrupa Parlamentosu “22 Ocak 1982’de insan hakları ve demokratik” özgürlükler yeniden sağlanıncaya kadar Türkiye’ye yapılması kararlaştırılan mali yardımın askıya alınmasına, yeni seçimler yapıp meclis yeniden oluşturuluncaya kadar Karma Parlamento Konseyi’nin Avrupa Parlamentosu kanadının iptaline karar vermiştir. Tavsiye niteliğinde de olsa bu karar Türkiye ile Avrupa Topluluğu arasındaki kopukluğun tescili anlamına gelmiş ve Türkiye’nin AT ile ilişkileri 1986 yılına kadar bir durgunluk içine girmiştir (Uzgel, 2004: 193).

AET ile Türkiye arasında “işçilerin serbest dolaşımının en geç 1 Aralık 1986’da karşılıklı olarak gerçekleşmesi gerekir iken, temelde herhangi bir gelişme sağlanamamış, sadece Ortaklık Konseyi, 1976 ve 1980 yıllarında, Avrupa’da çalışmakta olan Türk vatandaşlarının durumunu iyileştirici bazı kararlar almıştır”.

2.1.2 Tam Üyelik Başvurusu Sonrası Süreç (1987-1995)

“Türkiye, 14 Nisan 1987’de AT’ye tam üyelik için başvurmuştur. Devlet Bakanı Ali Bozer, Türkiye’nin AT’ye tam üyelik başvurusunu bir mektupla dönem başkanı Belçika Dışişleri Bakanı Leo Tindemans’a yapmıştır”. Başvuru Roma Antlaşması’nın 237. Maddesi, Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu Antlaşması’nın 209. Maddesi, Paris Antlaşması’nın 98. Maddesine göre yapılmıştır. Ali Bozer, AT Komisyonu Başkanı Fransız Jacques Delors’a da başvuru mektubunun bir kopyasını vermiştir (Çakmak, 2005: 111).

AT Komisyonu yaklaşık “iki yıl sonra, 18 Aralık 1989’da, Türkiye ile ilgili raporunu açıklamıştır”. Rapor, Türkiye’nin başvurusunun askıya alınmasını önermiştir. Gerekçe olarak da Türkiye’nin üyeliğine ne AT’nin ne de Türkiye’nin hazır olmaması gösterilmiştir. AT Bakanlar Konseyi, 5 Şubat 1990’da, Komisyon’un Türkiye raporunu aynen kabul etmiştir. Bakanlar Konseyi, Komisyon’u Türkiye’nin AT ile “ortaklığının” gerçekleşmesinin nasıl olacağına ilişkin bir çalışma yapmakla görevlendirmiştir. Bu dönemin komisyon başkanı olan Mattutes bir rapor hazırlamış fakat Yunanistan’ın engellemeleri nedeniyle rapor yürürlüğe girememiştir (Çakmak, 2005: 112).

“Türkiye, nihai amacı yönünde, 14 Nisan 1987 tarihinde, AT’ye, ortaklık ilişkisinden bağımsız olarak tam üyelik başvurusunda bulunmuş ve 1988 yılında AT Komisyonu ile yapılan Ad Hoc Komite toplantıları ilişkilerin canlandırılması bakımından yeni bir dönemi başlatmıştır. Bu dönemde, ortaklığın önemli karar organı Ortaklık Konseyinin etkinlik kazanmaya başladığı görülmüş olup, 30 Eylül 1991’de Ortaklık Konseyi uzun bir süreden sonra ilk kez toplanmıştır”.

“9 Kasım 1992 tarihinde toplanan Ortaklık Konseyi’nin isteği doğrultusunda yürütülmeye başlanan ortak çalışmalar sonucunda, gümrük birliğinin 1995 yılında tamamlanması amacıyla yapılacak çalışmaların tespiti ve izlenmesini sağlamak üzere, Türkiye-AT Gümrük Birliği Yönlendirme Komitesi kurulmuştur. Anılan Komite tarafından hazırlanan Gümrük Birliği Çalışma Programı çerçevesinde,

Türkiye ile AT arasında kurulacak gümrük birliğinin iyi işlemesi için gerekli konuları içeren bir Ortaklık Konseyi Karar Taslağı hazırlanmıştır. Taslak 6 Mart 1995 tarihli Ortaklık Konseyinde karara bağlanmıştır”.

“6 Mart 1995 tarihli ve 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı (OKK) ile Türkiye ile AT arasında, sanayi ürünlerini konu alan bir gümrük birliğinin tam olarak kurulması aşamasına gelinmiştir. Ortaklık Konseyinin 1/95 sayılı bu kararı, beraberindeki iki metinle (Ortaklık İlişkilerinin Gelişmesine İlişkin İlke Kararı ve Mali İşbirliğine İlişkin Topluluk Bildirisi), Türkiye ile AT arasındaki ortaklık ilişkisinin 1 Ocak 1996’da başlayan son döneminin gelişme doğrultusunu belirlemektedir”.

“1/95 sayılı OKK’da, Türkiye ile AT arasındaki gümrük birliğinin tam olarak işlemeye başlaması için, Türkiye’nin gümrükler ve dış ticaret mevzuatı konularında yerine getirmesi gerekli uyum çalışmaları yanında, rekabet hukuku, fikri ve sınai haklar, sınai mevzuat alanlarında mevzuatını AT hukuk düzenine yaklaştırması için göz önünde tutması gerekli AT mevzuatı da belirtilmektedir. Karara göre, Türkiye yukarıda anılan alanlardaki mevzuat yaklaştırmasının önemli bir bölümünü 31 Aralık 1995 tarihine kadar tamamlamak durumundadır. Ortaklık Konseyi Kararının diğer önemli bir bölümü de, gümrük birliğinin 1996 yılı ve sonrasında sağlıklı biçimde işlemesi için alınması gerekli tedbirler ile izlenmesi gerekli usulleri tespit etmekte, bu amaçla, ortaklığın kurumsal veçhelerini, özellikle danışma prosedürleri açısından takviye edici yeni düzenlemeler getirmektedir”.

“6 Mart 1995’de toplanan Ortaklık Konseyinden geçen ikinci metin, Ortaklık İlişkilerinin Gelişmesine İlişkin İlke Kararı’dır. İlke Kararında, ortaklık rejiminin son dönemine ilişkin olarak, Türkiye-AT ilişkilerinin gelişme yönünü belirleyici konularda yapılacak çalışmaların genel çerçevesi ortaya konmaktadır. Bu çerçevede; Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu Antlaşmasının kapsamına giren ürünlerin taraflar arasında serbest dolaşımını sağlayacak müzakerelerin ve tarım ürünlerine karşılıklı olarak tanınacak yeni tavizlere ilişkin müzakerelerin 1995 yılında tamamlanması ilke olarak kabul edilmektedir. Ayrıca, taraflar arasında makroekonomik konularda bilgi ve görüş alış verişinin başlaması kabul edilmekte ve enerji, taşımacılık, telekomünikasyon alanlarında Trans-Avrupa alt yapı projelerine Türkiye’nin katılımı başta olmak üzere, taraflar arasında geniş bir çerçevede işbirliğinin sağlanması amacıyla ortak çalışmalar yapılması düşünülen öncelikli alanlar tespit edilmektedir. Söz konusu öncelikli alanlar arasında sanayi, ulaştırma, enerji, telekomünikasyon,

tarım ve çevre gibi sektörlerin yanısıra, istatistik, adalet ve içişleri, tüketicinin korunması, kültür, enformasyon ve haberleşme gibi konular da bulunmaktadır”.

“6 Mart 1995 tarihli Ortaklık Konseyi toplantısında ele alınan üçüncü metin, Mali İşbirliğine İlişkin Topluluk Bildirisidir. Bildiride Topluluk tarafı, Türkiye ile mali işbirliğine, gümrük birliğinin işlemeye başlamasıyla birlikte yeniden başlanacağını ve bu konudaki ayrıntılı düzenlemelerin 1995 yılının ikinci yarısında belirleneceğini taahhüt etmektedir”.

“Ortaklık Konseyinin 6 Mart 1995 tarihli toplantısında alınan İlke Kararı doğrultusunda, Türkiye-AT Ortaklık ilişkisinin son döneminde öncelikle ele alınması gereken çalışmalar çerçevesinde olmak üzere, Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) arasında Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğunu Kuran Antlaşmanın Yetki Alanına Giren Ürünlerin Ticareti İle İlgili Anlaşma, 25 Temmuz 1996 tarihinde imzalanmış ve 1 Ağustos 1996 tarih ve 22714 mükerrer sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir”.

“Türkiye ile AB arasındaki ilişkiler, yukarıda bahse konu, 6 Mart 1995 tarihli Ortaklık Konseyi Belgelerinin 1 Ocak 1996 tarihinde yürürlüğe girmesiyle ivme kazanmıştır. Öte yandan, Türkiye'nin AB'ye tam üye olma yönündeki nihai hedef ve çabaları da gerek gümrük birliğinin gerçekleştirilmiş olması, gerek AB'nin genişleme sürecine ilişkin olarak son dönemlerde ortaya çıkan bir dizi gelişme sonucunda, yeni boyutlar kazanmıştır. Böylece, bir taraftan gümrük birliği sürecindeki yükümlülüklerimiz doğrultusunda faaliyetler sürdürülürken, diğer yandan AB'nin genişleme sürecinde yer alma yönündeki girişimler de yoğunlaştırılmıştır”(Uzgel, 2004: 192).

2.1.3 Gümrük Birliği'nden Müzakere Süreci'ne (1995-2005)

“Yukarıda da belirtildiği üzere, 14 Nisan 1987 tarihinde Türkiye, Ankara Anlaşmasından ayrı olarak, tüm Avrupa ülkelerine tanınmış haktan yararlanarak Avrupa Topluluklarına tam üyelik başvurusunda bulunmuş, bu başvuru 1989 yılında AT Komisyonu tarafından bir Görüş Raporu (AVIS) ile değerlendirilmiş ve o dönem itibarıyla Türkiye'nin üyeliğine ilişkin olarak verilecek kararın ertelenmesinin uygun olacağı sonucuna varılmıştır. Bu nedenle, Türkiye'nin tam üyelik başvurusuna somut ve kesin bir cevap verilmemiştir. Türkiye, 1996 yılından itibaren AB tarafından başlatılmış bulunan yeni genişleme sürecinde yer almak istediğini AB'ye iletmiştir”.

Bu çerçevede, “AB Dışışleri Bakanlarının 15-16 Mart 1997 tarihlerinde Hollanda’nın Apeldoorn kentinde gerçekleştirdikleri toplantıda, 1963 Ankara Anlaşması ve 1989 AT Komisyonu Görüşünde belirtildiği şekilde Türkiye’nin tam üyeliğe ehil bulunduğu teyid edilmiş olup; adaylık konusunda Türkiye’ye diğer aday ülkelerle aynı ölçütlerin uygulanacağı belirtilmiştir. Bu anlayış, 29 Nisan 1997 tarihli Türkiye-AT Ortaklık Konseyi toplantısında da tekrar edilmiştir”.

Önemli bir değişim sürecinin içinde bulunan “AB’nin yapısal ve kurumsal açılardan güçlendirilmesi ve genişleme hazırlıklarının tamamlanması ile ilgili kararların alınması aşamasındaki bir diğer gelişme olan ve 16-17 Haziran 1997 tarihlerinde Amsterdam’da gerçekleştirilen AB Zirvesinde ise, hiçbir aday ülkenin ismi zikredilmemiş; ancak Türkiye, Zirveyi izleyen 27 Haziran tarihli bilgilendirme toplantısına diğer adaylarla birlikte eşit şartlar altında katılmıştır. Bu gelişmeleri izleyen dönemde Avrupa Komisyonu, 16 Temmuz 1997 tarihinde genişleme süreci politikalarına ilişkin olarak Gündem 2000 başlıklı raporu yayınlayarak Merkezi ve Doğu Avrupa ülkesi (MDAÜ) ile Güney Kıbrıs Rum Yönetimi’nin genişleme sürecine dahil edilmesini öngörmüş olup; Polonya, Macaristan, Çek Cumhuriyeti, Slovenya ve Estonya ile tam üyelik müzakerelerinin açılmasını önermiştir”.

Anılan raporda “Türkiye’ye genişleme boyutunda yer verilmekle birlikte, ülkemiz ne katılım müzakereleri açılacak ülkeler arasında, ne de katılım öncesi stratejiye dahil ülkeler kapsamında sayılmıştır. Türkiye, Avrupa Komisyonunun Gündem 2000 ile aynı zamanda açıkladığı ve Türkiye ile ilişkilerin güçlendirilmesini hedef alan *Bildirim* çerçevesinde ele alınmış olup; sadece ilişkilerin gümrük birliği ötesine geçecek şekilde geliştirilmesi önerilmiştir”.

12-13 Aralık 1997 tarihlerinde Lüksemburg’da toplanan “AB Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesinde de, Türkiye’nin beklentilerinin büyük bir kısmı gerçekleşmemiştir. Her ne kadar Türkiye’nin AB’ye üyelik hedefi doğrultusunda, katılım öncesi strateji olarak nitelendirilebilecek bir işbirliği programının geliştirileceği ifade edilmiş ve ülkemiz Avrupa Konferansına davet edilmiş ise de, gerek Türkiye’nin diğer on bir aday ülke ile birlikte değerlendirilmeyerek AB tarafından ayrımcı bir yaklaşımın benimsenmesi; gerek bahse konu Konferansın genişleme süreci ile bağlantısının kesilerek, Türkiye açısından öngörülen kapsam ve nitelikten uzaklaşmış olması; gerekse Türkiye için diğer aday ülkelerden farklı özel siyasi koşullar öne sürülmesi nedeniyle, anılan Zirve ertesinde taraflar arasındaki siyasi ilişkilerde bir tıkanıklığın baş gösterdiği gözlemlenmiştir. Nitekim Türkiye, 12

Mart 1998 tarihinde Londra’da toplanan Avrupa Konferansına katılmamayı tercih etmiştir. Bu gelişmeler sonucunda, Türk hükümetinin 14 Aralık 1997 tarihinde yayımlanmış olduğu Bildiride, bir yandan Kıbrıs, Türk-Yunan ilişkileri ve insan hakları başlıkları altında ve esasen AB tarafından ortaya konmuş bulunan siyasi konuların karşılıklı ilişkilerimizde gündem dışında tutulmasına özen gösterileceği; diğer taraftan da, bu ilişkilerin ekonomik ve ticari boyutlarına hanel getirilmemesine gayret edileceği ifade edilmiştir”(Çakmak, 2005: 113).

12 Mart 1998 tarihli “Avrupa Konferansının hemen öncesinde Avrupa Komisyonu tarafından 4 Mart 1998 tarihinde Türkiye için Avrupa Stratejisi başlıklı bir belge yayımlanmıştır. Anılan belge, 1997 yılının Temmuz ayında yayımlanan Bildirim ötesine çok geçmemekle birlikte Türkiye’nin her alanda AB’ye yakınlaştırılması suretiyle tam üyeliğe hazırlanmasının önemini vurgulamaktadır. Söz konusu belgenin Türkiye tarafından yetersiz bulunmasının ardından, Türkiye, 22 Temmuz 1998 tarihinde, Türkiye - AB ilişkilerinin geliştirilmesine dair görüş, talep ve önerilerini içeren mukabil bir Strateji Belgesini AB tarafına iletmiştir”

“Strateji Belgesi”nde, “Ortaklık Anlaşmasının nihai amacının, Türkiye’nin Avrupa Birliğine üyeliği olduğu belirtilerek, ortaklık ilişkilerindeki gelişmelerin ancak bu hedef yönünde gerçekleşmesi halinde bir değer taşıyabileceği, bu gerçekleşmenin ise, AB’nin yükümlülüğü olan mali işbirliğinin sağlıklı biçimde işlemesine, Ortaklık Konseyinin etkili ve düzenli çalışmasına ve Türkiye’nin, gümrük birliğiyle doğrudan ilgili konularda Avrupa Birliğince alınan kararlar üzerinde etkili olabilmesini sağlayacak mekanizmaların sağlıklı işlemesine bağlı olduğu özellikle vurgulanmıştır. Aynı belgede, ayrıca, Türkiye - AB ilişkilerinin gelişmesi bakımından öncelikle ele alınması gereken hususlar da yapıcı bir anlayışla Topluluk tarafına iletilmiştir”(Çakmak, 2005: 114).

“Cardiff’de, 15-16 Haziran 1998 tarihlerinde gerçekleştirilen AB Zirvesinin ardından yayımlanan Zirve Sonuçları Belgesinin Türkiye ile ilgili kısımları, anılan Belgenin Genişleme başlığı altında yer almıştır”.

“AB’nin en kapsamlı genişleme perspektifinin belirlendiği ve önümüzdeki dönemde AB’ye katılacak ülkelerin tespit edilerek, bu ülkelere ilişkin katılım stratejilerinin geliştirildiği Lüksemburg Zirvesinin Türkiye’ye ilişkin kısımları ile mukayese edildiğinde, Cardiff Zirvesi sonuçlarının Türkiye’nin konumunda nisbî bir ilerleme sağladığı söylenebilir. Cardiff Zirvesinde, Avrupa Komisyonunun, diğer aday ülkeler bakımından izlenen yöntem uygun olarak, Türkiye’de AB’ye üyelik

yönünde sürdürülen çalışmaları izlemek ve bu alandaki gelişmeler hakkında Zirveye düzenli olarak rapor vermekle görevlendirilmesi, Avrupa Birliğinin, Lüksemburg'da aldığı kararın düzeltilmesi açısından olumlu bulunmuştur. Ayrıca, Zirve Sonuç Belgesinde Türkiye için Avrupa Stratejisinin olumlu karşılandığı ve bu Stratejinin Türkiye'nin önerileri doğrultusunda geliştirilebileceği ifade edilmiştir. Ancak, Türkiye'nin adaylığının, Lüksemburg Zirvesinde, Türkiye için özel olarak öngörülmüş bulunan bazı siyasi şartlara bağlanmış olması hususunda herhangi bir değişiklik yapılmaması nedeniyle, Cardiff Zirvesi sonuçları da Türkiye tarafından memnuniyetle karşılanmamıştır”(Mc Cormick, 2011).

Cardiff Zirvesinde alınan karar uyarınca, “Türkiye de diğer adayların dahil olduğu rapor sistemine dahil edilmiş ve Türkiye'nin Kopenhag kriterleri bakımından performansını inceleyen ilk İlerleme Raporu 1998 yılında yayımlanmıştır.11-12 Aralık 1998 tarihlerinde gerçekleştirilen Viyana Zirvesi neticesinde hazırlanan Zirve Sonuçları Belgesinin genişlemeye ilişkin kısmında da, Türkiye ile AB arasındaki ilişkilerin geliştirilmesine büyük önem verildiği belirtilmiş ve Türkiye'nin AB üyeliğine hazırlanması amacına yönelik olarak oluşturulan Avrupa Stratejisinin, Lüksemburg ve Cardiff Zirveleri sonuçları da dikkate alınarak uygulanmasının taşıdığı önem vurgulanmıştır. Zirve sonuçları, Türkiye'nin AB üyeliğinin teyid edilmesi açısından olumlu olarak değerlendirilse de, herhangi bir yenilik getirmemiştir. Türkiye, bahse konu Zirve sonrasında da, Avrupa Stratejisinin bir katılım stratejisi olarak yetersiz kaldığı ve geliştirilmesi gerektiği yönündeki tutumunu değiştirmemiştir”(Mc Cormick, 2011).

“AB Devlet ve Hükümet Başkanlarının 3-4 Haziran 1999 tarihlerinde Köln'de gerçekleştirdikleri Zirvede de, yukarıda ifade edilen özel siyasi koşulların bertaraf edilmesine ilişkin bir gelişme olmamıştır” (Mc Cormick, 2011). “Buna karşılık, Almanya ve Almanya ile birlikte hareket eden birkaç ülke Türkiye'nin aday ülke olarak telakki edilmesini mümkün kılacak bir ifadenin sonuç belgesine eklenmesini istemişlerdir. Ancak, Yunanistan, İsveç ve İtalya'nın bu ifadeye karşı çıkmaları sonucunda Köln Zirvesinde Türkiye'ye ilişkin herhangi bir gelişme kaydedilememiştir”.

AB Dışişleri Bakanlarının 4-5 Eylül 1999 tarihlerinde Finlandiya'da Saariselka'da yaptıkları ve “AB Devlet ve Hükümet Başkanlarının Aralık ayında Finlandiya'nın dönem başkanlığı sonunda yapacakları zirve toplantısı için bir hazırlık niteliği taşıyan gayri-resmi toplantıda, Türkiye'ye resmi adaylık statüsü

kazandırılması yönünde AB üye ülkeleri arasında bir görüş birliği sağlanamamıştır. Almanya, Fransa, Hollanda ve İtalya Türkiye'ye adaylık statüsü verilmesi gerektiğini vurgularken, başını İsveç ve Danimarka'nın çektiği Baltık ülkeleri adaylık statüsü verilmeden önce Türkiye'nin Kopenhag kriterlerine, özellikle de siyasi alandaki kriterlere uyum sağlaması gerektiğini vurgulamışlardır. Yunanistan prensip olarak Türkiye'nin adaylığına ve tam üyeliğine karşı olmadığını bildirmiş, ancak bunun gerçekleşmesi için Türkiye'nin Güney Kıbrıs Rum Yönetiminin AB üyeliğine karşı benimsediği olumsuz tutumu değiştirmesi gerektiğini vurgulamıştır”(Mc Cormick, 2011).

“Türkiye'ye ilişkin ikinci İlerleme Raporu 13 Ekim 1999 tarihinde yayımlanmış ve anılan Raporda, Türkiye'nin AB ile gümrük birliğini gerçekleştirme konusunda ciddi bir performans gösterdiğine dikkat çekilerek, aday ülkeler arasında Türkiye'nin de dahil edilmesi yönünde görüş bildirilmiştir”.

2.1.3.1 Helsinki Zirvesi ve Tam Üyeliğe Ehil Türkiye (10-11 Aralık 1999)

10-11 Aralık tarihlerinde Helsinki'de gerçekleştirilen “AB Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesinde Türkiye, diğer aday ülkelerle eşit şartlarda Avrupa Birliğine aday ülke olarak kabul edilmiştir. Bu gelişme, Türkiye-AB ilişkileri açısından büyük önem taşımaktadır. Zirve metninde, Türkiye'nin, diğer aday ülkelere uygulanan kriterler çerçevesinde aday ülke olduğunun ilan edilmesinin yanı sıra, üyelik bakımından gerekli olan reformların gerçekleştirilmesine yönelik olarak Türkiye için bir Katılım Öncesi Strateji geliştirileceği belirtilmiştir. Ayrıca, katılım sürecinde, Türkiye'nin de Topluluk Programlarından faydalandırılacağı ve AB ile diğer aday üye ülkeler arasında yapılacak toplantılara dahil edileceği ifade edilmiştir. Bunlara ilaveten, Türkiye'nin AB'ye katılımında AB müktesebatının üstlenilmesine ilişkin bir ulusal program hazırlaması öngörülmüştür. Bu doğrultuda Zirvede, Avrupa Komisyonundan üstlenilmesi gereken AB mevzuatına ilişkin bir çalışma yapması ve katılım öncesi sağlanacak olan tüm mali yardımların koordinasyonuna ilişkin bir çerçeve hazırlaması talep edilmiştir”(http://www.ab.gov.tr,14.06.2015).

Taraflar arasındaki ilişkilerde meydana gelen bu gelişmeler sonrasında, “11 Nisan 2000 tarihinde Lüksemburg'da Türkiye-AT Ortaklık Konseyinin 39'uncu toplantısı gerçekleştirilmiştir. Bu toplantıda alınan 2/2000 sayılı OKK uyarınca, gümrük birliğinden bu yana üzerinde çalışılan hizmetler ve kamu ihaleleri alanındaki

müzakerelerin başlatılması öngörülmüştür. Bu doğrultuda, 2000 yılı içinde Türkiye ile AB arasında hizmet ticaretinin serbestleştirilmesi ve kamu ihalesi pazarlarının karşılıklı olarak açılmasına ilişkin müzakereler başlatılmış ve Türkiye'nin adaylık perspektifini de içeren serbestleşmeyi öngören bir OKK hazırlanması yönünde adımlar atılmıştır. Ayrıca, söz konusu toplantıda alınan 3/2000 sayılı OKK uyarınca AB müktesebatına uyum aşamasında büyük önem taşıyan tarama sürecine bir ön hazırlık niteliği taşıyan analitik inceleme için sekiz alt komitenin kurulması kararlaştırılmıştır. Bu komiteler aynı yıl içinde çalışmalarına başlamıştır. Böylece, hem Katılım Ortaklığı, hem Ulusal Program hazırlıkları için önemli bir adım atılmıştır”.

“Türkiye'nin, Helsinki Zirvesinde, diğer aday ülkelerle eşit şartlarda aday ülke ilan edilmesinin ardından, Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan ve AB Konseyince onaylanan ve Türkiye'nin, Kopenhag kriterlerine (ekonomik ve siyasi) uyum için yapması gerekenleri, AB müktesebatına uyum yükümlülüklerini, sağlanması gereken mali yardımları ve üyelik için gerekli kısa ve orta vadeli öncelikleri içeren ilk Katılım Ortaklığı Belgesi, 24 Mart 2001 tarihinde Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesinde yayımlanmıştır”.(<http://www.ab.gov.tr>, 13.06.2015)

2.1.3.2 Türkiye Ulusal Programı

Katılım Ortaklığı Belgesine paralel olarak, “AB müktesebatına uyum sağlanması için mevzuatımızda yapılacak değişikliklerin ve yeni düzenlemelerin, uyum için gerekli beşeri ve mali kaynakların, Katılım Ortaklığı Belgesinde belirtilen önceliklerin yanı sıra, Türkiye'nin uyum için gerekli gördüğü kendi önceliklerinin, AB müktesebatının üstlenilmesi için gerekli olan idari kapasitenin geliştirilmesinin ve kısa ve orta vadeli öncelikler takviminin yer aldığı AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı (Ulusal Program) Taslağı DPT tarafından hazırlanarak, 28 Kasım 2000 tarihinde Avrupa Birliği Genel Sekreterliğine iletilmiştir. Avrupa Birliği Genel Sekreterliği tarafından nihai hale getirilen Ulusal Program, 19 Mart 2001 tarihinde Bakanlar Kurulunda kabul edilerek 24 Mart 2001 tarih ve 24352 sayılı mükerrer Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Ayrıca, AB'ye üyelik yönünde Türkiye'nin gerçekleştirmeyi öngördüğü ekonomik reformları içeren Katılım Öncesi Ekonomik Programın ilki 2001 yılında DPT tarafından ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliği halinde hazırlanmış ve Ekim 2001 tarihinde

Avrupa Komisyonuna iletilmiştir. Katılım Öncesi Ekonomik Programlarda, Türkiye'nin ileriye yönelik makroekonomik hedeflerine ve sürdürülen yapısal reformlara yer verilmektedir" (Çakmak, 2005: 135).

"Ulusal Programda yer alan kısa ve orta vadeli önceliklerin tamamlanması yönünde, gerek mevzuat uyumu gerek idari yapılanma bakımından pek çok alanda çalışmalar sürdürülmüştür. 14-15 Aralık 2001 tarihlerinde yapılan Laeken Zirvesinde, Türkiye tarafından Ekim 2001'de gerçekleştirilen Anayasa değişiklikleri, Türkiye ile müzakerelerin başlatılması yönünde önemli bir gelişme olarak değerlendirilmiş ve Türkiye'nin siyasi ve ekonomik kriterlere uyum yönünde reformlara devam etmesinin önemi vurgulanmıştır. Ayrıca, söz konusu Zirvede, Türkiye'nin müktesebata uyum durumunun değerlendirilmesinde yeni bir aşamaya geçilmesi gereğine dikkat çekilmiştir".

Haziran 2002'de gerçekleştirilen "Sevilla Zirvesinde, Türkiye'nin, Katılım Ortaklığı Belgesinde belirtilen önceliklerin tamamlanması konusundaki gayretlerinin desteklendiği belirtilmiş, siyasi ve ekonomik reformların hayata geçirilmesiyle Türkiye'nin AB'ye katılım ihtimalinin ortaya çıkacağı ifade edilmiştir. Türkiye'nin adaylığının bir sonraki aşamasına ilişkin kararın da Kopenhag Zirvesinde alınabileceği belirtilmiştir. AB'ye üyelik yönünde Türkiye'nin gerçekleştirmeyi öngördüğü ekonomik reformları içeren Katılım Öncesi Ekonomik Programın ikincisi yine DPT tarafından ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliği halinde hazırlanarak Ağustos 2002 tarihinde Avrupa Komisyonuna iletilmiştir"(Çakmak, 2005: 136).

12-13 Aralık 2002 tarihlerinde gerçekleştirilen "Kopenhag Zirvesinde, Türkiye'nin Kopenhag kriterlerine uyum yönünde 2002 yılı içinde kaydettiği ilerlemelerin olumlu karşılandığı belirtilmiş, ancak siyasi kriterlere uyum bakımından uygulamanın da önem taşıdığı vurgulanmıştır. Zirvede, Komisyonun görüş ve tavsiyeleri ışığında, Aralık 2004'te toplanacak Zirvenin Türkiye'nin Kopenhag siyasi kriterlerini yerine getirdiği yönünde bir karar alması halinde müzakerelerin gecikmeksizin başlatılacağı ifade edilmiştir. Ayrıca, Kopenhag Zirvesinde, Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan 9 Ekim 2002 tarihli genişlemeye ilişkin Strateji Belgesinde yer alan Türkiye için Katılım Ortaklığı Belgesinin gözden geçirilmesi ve Türkiye'ye sağlanacak mali yardımın artırılması yönündeki yaklaşım kabul edilerek, Komisyon, Türkiye için yeni bir Katılım Ortaklığı Belgesi hazırlamaya davet edilmiştir. Bu doğrultuda, Avrupa Komisyon

tarafından hazırlanan yeni Katılım Ortaklığı Belgesi, 14 Nisan 2003 tarihinde AB Konseyi tarafından kabul edilmiştir”.

19-20 Haziran 2003 tarihlerinde gerçekleştirilen “Selanik Zirvesinde, başta 2003 yılı sonuna kadar tamamlanması öngörülen hukuki düzenlemeler olmak üzere, Türk hükümetinin reform sürecinin devam ettirilmesine ilişkin kararlılığının memnuniyetle karşılandığı belirtilmiş ve katılım müzakerelerinin başlatılması için Kopenhag siyasi kriterlerinin yerine getirilmesi yönünde sürdürülen çabaların desteklendiği ifade edilmiştir”(Çakmak, 2005: 136).

Yeni Katılım Ortaklığı Belgesine paralel olarak, “Ulusal Programın revizyonu çalışmaları tüm kamu kurum ve kuruluşlarının katkılarıyla Avrupa Birliği Genel Sekreterliği tarafından tamamlanmıştır”

2.1.3.3 17 Aralık 2004 Brüksel Zirvesi ve Müzakere Kararı

AB Zirvesi 16-17 Aralık 2004’te Brüksel’de hem kendisi için hem de Türkiye için tarihi bir karar almıştır. Türkiye ile 3 Ekim 2005 tarihinde tam üyelik için müzakereleri başlatma kabul edilmiştir (Çakmak, 2005: 135).“Türkiye’nin AB’ye katılım müzakereleri 3 Ekim 2005 tarihinde başlamıştır. Aynı tarihte, müzakerelerin usul ve esaslarını belirleyen Müzakere Çerçeve Belgesi de kabul edilmiştir. Müzakerelerin ilk aşamasını tarama toplantıları oluşturmaktadır. İlk tarama toplantısı 20 Ekim 2005’de Bilim ve Araştırma faslı için, son tarama toplantısı da 13 Ekim 2006’da *Yargı ve Temel Haklar* faslı için yapılmıştır”(www.abgs.gov.tr, 11.06.2015).

Tarama süreci devam ederken, “12 Haziran 2006’da Hükümetlerarası Konferansla (HAK), *Bilim ve Araştırma* faslı için müzakereler açılmış ve fasıl geçici olarak kapanmıştır. Müzakerelere açılan ilk fasıl Bilim Araştırma faslı olmakla birlikte bu güne kadar toplam on dört fasıl müzakerelere açılmıştır”.

“*Eğitim ve Kültür*ve *Ekonomik ve Parasal Politika* fasılları, herhangi bir teknik açılış kriteri bulunmamasına, müzakere pozisyon belgemizi sunmamıza ve teknik olarak açılmaya hazır olmalarına rağmen, bazı üye ülkeler tarafından AB Mevzuatı ile ilgili olmayan nedenlerle bloke edilmektedir”.

Diğer taraftan, sekiz fasıl, “Genel İşler ve Dış İlişkiler Konseyinin 11 Aralık 2006’da almış olduğu karar çerçevesinde *Ek Protokolün tam olarak uygulanması*

şartına bağlı olarak müzakerelere açılmamaktadır. Aynı sebeple hiçbir fasıl geçici olarak kapatılmayacaktır”.

“Askıya alınan sekiz fasıl aşağıda sıralanmıştır:

- Malların Serbest Dolaşımı
- İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunumu Serbestisi
- Mali Hizmetler
- Tarım ve Kırsal kalkınma
- Balıkçılık
- Taşımacılık Politikası
- Gümrük Birliği
- Dış İlişkiler”

3 Ekim 2005'te, AB'nin, katılım müzakerelerini başlatma kararı ile Helsinki Zirvesi'nden bu yana, Türkiye, Kopenhag Kriterleri'ne uyum için gerçekleştirmiş olduğu reformların sonuç verdiğini kanıtlamıştır. AB, Türkiye'nin kendisi ile aynı değerleri benimsediğini kabul etmiş ve üyelik için Türkiye'ye yol vermiştir. Ancak Türkiye'nin önünde artık daha kapsamlı bir uyum süreci söz konusudur. Türkiye, AB'ye tam üye olabilmek için, toplumsal yaşamın tüm hukuksal ve sosyal yapısını kapsayan AB müktesebatını uygulamak anlamına gelen müzakere sürecini tamamlamakla yükümlüdür. Bu da Türk toplumsal ve hukuksal yapısında kapsamlı bir dönüşümü işaret etmektedir (<http://www.ikv.org.tr>, 04.06.2015).

Türkiye'nin bu müzakere sürecini çok iyi değerlendirmesi gerekmektedir. Yeterli hazırlığı yapmak ve toplumsal bilinçlenmeyi hızlı ve doğru bir şekilde yaratmak çok önemlidir. Aksi takdirde, öngörüsüz ve hazırlıksız başlatılan uygulamaların doğru halini alması çok uzun bir zamana yayılacak bu sebeple toplumsal destekte kaybolma riskine girecektir. Türkiye'nin, müzakere sürecini doğru anlaması ve hazırlıklarını doğru yapabilmesi için katılım müzakerelerinin nasıl yöntemlerle sürdürüldüğünü ve diğer ülkelerin bu süreçlerden nasıl geçtiğini çok iyi incelemesi gerekmektedir.

Katılım Müzakereleri “Türkiye'nin AB müktesebatını ne kadar sürede kendi iç hukukuna aktarıp yürürlüğe koyacağını ve etkili bir şekilde uygulayacağını belirlediği süreçtir. Katılım müzakereleri klasik müzakerelerden çok farklıdır; aday ülkelerin hareket alanı oldukça sınırlıdır. AB müktesebatı, son katılım müzakereleri için (5. genişleme dalgası) 31 başlık altında sınıflandırılmıştır. Ancak Hırvatistan ve Türkiye ile başlayan bu yeni süreçte müktesebat faslı sayısı, geniş kapsamlı bazı

konuların bölünmesi suretiyle 31'den 35'e çıkarılmıştır. Siyasi kriterler ve ekonomik kriterlerin de müktesebat uyumu kadar büyük önem taşıyacağı bu süreçte, ekonomi alanındaki gelişmeler de AB tarafından yakından izlenecek ve bazı müktesebat başlıklarında müzakerelerin açılmasında” “kıyas koşulu” olarak kullanılabilir. (http://www.ikv.org.tr, 05.06.2015)

2.2 MÜZAKERE SÜRECİNİN TEMEL KURUMLARI VE MÜZAKERE ÇERÇEVESİ

Müzakere sürecinde, temel aktörler olan AB kurumları, üye devletler ve aday devletlerin birlikte oluşturduğu yöntemler ve kararlar doğrultusunda hareket etmektedirler. Siyasi kararlar ve stratejilerin belirlenmesi, üye ve aday ülkelerin dışişleri bakanlarından oluşan Hükümetler arası Konferans'ların sonucunda olmaktadır. AB bünyesinde bu süreç için çalışan kurumlar ve görevleri şu şekilde özetlenebilir;

- a. **Komisyon;** “tüm müzakere süreci boyunca aday ülkelerle ilişkilerin yürütülmesi, tarama sürecinin aday ülke bürokratları ile gerçekleştirilmesi, Katılım Ortaklığı Belgelerinin hazırlanması, Konsey için gerekli belgelerin temin edilmesi, müzakerelerle ilgili teknik konuların koordinasyonu ve gerekli hukuki düzenlemelerin hazırlanmasından sorumludur. Komisyon, aday ülkelerle süreç boyunca gerekli hallerde resmi olmayan temaslar kurarak müktesebatın uygulanmasını kolaylaştırıcı tavsiyelerde bulunmaktadır. Komisyon ayrıca aday ülkelerle üye ülkeler arasında bir köprü rolü oynayarak, genellikle aday ülkelerin taleplerinin karşılanması ve çıkarlarının korunması yönünde üye ülkelerle görüşmelerde bulunmaktadır. Müzakerelerin perde arkası, büyük ölçüde Komisyon tarafından yürütülmekte, Komisyon ikili toplantılar, yazışmalar ve belgelerin transferi yoluyla aday ve üye ülkeler arasında mutabakatı sağlama yönünde yoğun çaba harcamakta, böylelikle Brüksel'de, tartışılacak konuları asgariye indirmektedir”. (www.ikv.org.tr, 01.06.2015)

Ayrıca, aday ülkelerin pozisyon belgelerine karşılık Dönem Başkanlığı'nın da katkıları ile taslak AB pozisyon belgelerini hazırlamakta Komisyon'un görevleri arasındadır. Her yıl, aday ülkelerin müzakereler sürecindeki gelişmelerini ve

geldikleri durumu değerlendiren ilerleme raporları da Komisyon tarafından hazırlanmakta ve Konsey'e sunulmaktadır

b. AB Konseyi ve Hükümetlerarası Konferans (HAK): “Tarama sürecinin başlatılması, hangi konu başlıklarında müzakerelerin açılacağı, hangilerinin geçici olarak kapatılacağı gibi temel konulara ilişkin karar vermektedir. Söz konusu kararlar, katılım müzakereleri, çok taraflı, iki taraflı ve hükümetler arası olarak tanımlanacak karmaşık bir yapıya sahiptir. Müzakereler hem AB'ye üye ülkeler ile aday ülke arasında gerçekleştirildiği için hükümetler arası, hem de aday ülke ile Birlik arasında yürütüldüğü için iki taraflı bir yapı sergilemektedir. Çok taraflı görüşmeler ise, sadece tarama aşamasının başlangıcında Komisyon'un tüm aday ülkeleri AB müktesebatı ile ilgili olarak bilgilendirdiği toplantılarda gerçekleştirilmekte, bu bilgilendirmenin ardından tarama, Komisyon ve tek tek aday ülkeler arasında sürdürülmektedir”.(www.ikv.org.tr, 01.06.2015)

Müzakereler iki seviyede yürütülmektedir. “Müzakere kararının alınmasını takiben her aday ülke için bir Hükümetler arası Konferans oluşturulmaktadır. Üye ve aday ülkelere dışişleri bakanlarının katılımıyla gerçekleşen Hükümetler arası Konferanslarda temel pozisyonlar ve stratejiler ortaya koyulmakta, siyasi konular ele alınmaktadır. Teknik düzeyde yürütülen esas müzakereler ise, AB Daimi Temsilcileri (COREPER) ve aday ülke baş müzakerecisi başkanlığındaki müzakere heyetleri arasında yapılmaktadır”(www.ikv.org.tr, 01.06.2015)

HAK, aday ve üye ülkelerin, görüşlerini ve sorunlarını özgürce tartışabildikleri çok sesli siyasi bir platform niteliğindedir. Siyasi diyalogun temelini oluşturmaktadır. Konsey, Komisyon tarafından sunulan üye ülkelerin ortak taslak pozisyonlarını da inceleyerek onaylama yetkisine sahiptir. Müzakere başkanlığı ve müzakere sekreteryası da “Konsey Dönem Başkanlığı'nı üstlenen ülke dışişleri bakanı veya daimi temsilcisi ve Konsey Sekreteryası tarafından üstlenilmektedir”.

c. Avrupa Parlamentosu: AB bütçesinin onaylaması nedeniyle aday ülkenin katılımının mali boyutunda söz sahibidir. Müzakereler sürecinde sunduğu raporlarla aday ülkeler hakkında görüş bildirerek son aşamada çoğunluk oylama sistemi ile belirlenen Katılım Antlaşması'nı onaylamada yetkilidir. Komisyon, oylama sonucunu etkileyecek Parlamentosu, müzakere gelişmeleri hakkında her zaman bilgilendirmekle yükümlüdür. Üye ülkeler, sürece ilişkin siyasi düzeydeki temel kararların alındığı Hükümetlerarası

Konferans'ta dışişleri bakanları, teknik müzakerelerde ise AB nezdindeki daimi temsilcileri tarafından temsil edilmektedir. Genişlemeden ve müzakere sürecinden sorumlu, kendilerine özgü iç yapılanmalar oluşturan üye ülkeler, her müktesebat başlığında kendi pozisyonlarının belirlenmesi yönünde çalışmalar yapmakta, taslak pozisyonların oluşturulması aşamasında muhalefet partileri, yerel yönetimler, sosyal taraflar ve sivil toplum kuruluşları ile istişarede bulunarak müzakere pozisyonlarına nihai halini vermekte, ve görüşlerini Brüksel'deki daimi temsilcileri kanalıyla sürece yansıtmaktadır. Komisyon'un önerileri temelinde oluşturulan ve üye ülkelerin katkılarıyla şekillendirilen ortak pozisyonlar, üye devletlerin dışişleri bakanlarından oluşan AB Genel İşler ve Dış İlişkiler Konseyi'nde oybirliği ile kabul edilmektedir. Müzakerelerin açılması ve kapanması gibi temel siyasi kararları oybirliği ile alan Hükümetlerarası Konferans aracılığıyla süreçte kritik bir rol üstlenen üye ülkeler, nihai aşamada Katılım Antlaşması'nı imzalamaktadır.(www.ikv.org.tr, 01.06.2015)

Üye devletlerin ulusal parlamentoları ise, kurdukları komiteler aracılığı ile “genişleme sürecini yakından izlemekte ve hazırlanan raporlarla sürece dahil olmakta, müzakerelerin tamamlanmasını takiben hazırlanan ve Avrupa Parlamentosu ile Konsey'in onayını alan Katılım Antlaşması'nı onaylamaktadır”. Müzakere Çerçevesi:“Bütün üye ülkeler ile aday ülkenin katılımıyla ilgili kararların oybirliğiyle alındığı Hükümetlerarası Konferans tarafından yürütülen müzakerelerin içeriği, her biri ayrı özgün bir alanı kapsayacak şekilde bir dizi konu başlığına bölünür. Komisyon'un önerisi üzerine oybirliğiyle hareket edecek olan Konsey, her konu başlığının geçici olarak kapatılması ve uygun olacak durumlarda her bir konu başlığının açılması için gerekli performans kriterlerini belirler. Bu performans kriterleri, ilgili konu başlığına bağlı olarak, yasal uyum ve müktesebatın uygulanmasında tatmin edici bir sicil ile Avrupa Birliği'yle yapılan sözleşmelerden doğan ilişkilerden kaynaklanan yükümlülüklerle göndermede bulunacaktır. Uzun geçiş süreleri, deglorasyonlar ve özgün düzenlemeler ile daimi koruma tedbirleri, yani korunma tedbirlerine temel teşkil etmek üzere daimi olarak elde tutulan hükümler, düşünülebilir. Komisyon bu tedbirleri uygun bir şekilde kişilerin serbest dolaşımı, yapısal politikalar veya tarım gibi alanlarda her bir çerçeve için yapacağı önerilere dahil eder. Ayrıca, kişilerin serbest dolaşımının zaman içinde tesisleriyle ilgili karar alma süreci, her bir üye devletin azami bir rol oynamasını hesaba katacaktır.

Geçici düzenlemeler veya koruma tedbirleri, rekabete ve iç pazarın işleyişine olan etkileri açısından gözden geçirilir”(www.ikv.org.tr, 01.06.2015)

Bir aday ülkenin katılımının mali yönlerine, uygulanabilir “Mali Çerçeve”de yer verilir. Bu nedenle, katılımları kapsamlı mali sonuçlar doğurabilecek adaylarla henüz başlatılmamış olan katılım müzakereleri, ancak 2014'ten sonraki dönemi kapsayacak Mali Çerçevenin oluşturulmasından sonra ve bundan doğacak olası mali reformlarla sonuçlandırılacaktır”(www.ikv.org.tr, 01.06.2015)

Müzakerelerin ortak hedefi katılımıdır. “Bu müzakereler, sonucu önceden garanti edilemeyen açık uçlu bir süreçtir. Bütün Kopenhag kriterlerini göz önünde bulundurarak, şayet bir aday ülke üyelik yükümlülüklerinin tümünü yüklenebilecek konumda değilse, ilgili aday ülkenin Avrupa yapılarına bütünüyle ve mümkün olan en güçlü biçimde bağlanması sağlanmalıdır. Birliğin temelini oluşturan, özgürlük, demokrasi, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı ve hukukun üstünlüğü ilkelerinin bir aday ülkede ciddi ve devamlı bir biçimde ihlâl edilmesi halinde, Komisyon, kendi inisiyatifi veya üye devletlerin üçte birinin talebi üzerine, müzakerelerin askıya alınmasını tavsiye eder ve ileriki bir dönemde tekrar başlatılması için şartlar önerir. Konsey, böyle bir tavsiye üzerine, aday ülkeyi dinledikten sonra, müzakerelerin askıya alınıp alınmayacağını ve tekrar başlatılması şartlarını nitelikli çoğunlukla kararlaştırır. Üye devletler, Hükümetlerarası Konferans'ta, oybirliği genel kuralına hâle getirmeksizin, Konsey kararına uygun hareket edecekler ve Avrupa Parlamentosu bilgilendirilecektir”.

Müzakere sürecine paralel olarak Birlik, her bir aday ülkeyle, yoğun bir siyasi ve kültürel diyalog içine girmektedir. İnsanları bir araya getirerek karşılıklı anlayışı geliştirme amacıyla bu kapsayıcı diyalog, aynı zamanda sivil toplumu da kapsamaktadır.

Müzakere Kararının Alınması ile; aday bir ülkeyle müzakere kararının alınmasının ardından aday ülkenin AB müktesebatına uyum düzeyinin belirlendiği tarama süreci başlamaktadır. Hükümetlerarası Konferans kararıyla uyum seviyesinin yeterli bulunduğu konularda müzakere fiilen başlatılmaktadır. Bu süreçte, aday ülke tarafından her konu başlığı için hazırlanan müzakere pozisyonları AB Dönem Başkanlığı'na sunulmakta, buna karşılık Komisyon tarafından hazırlanan ortak AB pozisyonlarına üye ülkelerin katkıları alındıktan sonra Konsey'de oybirliği ile nihai hali verilmektedir.

Son olarak, Komisyon tarafından hazırlanan Katılım Antlaşması, Avrupa Parlamentosu ve Konsey tarafından onaylandıktan sonra üye ülkeler ve aday ülke tarafından imzalanır ve anlaşma, aday ve üye ülkelerin, kendi iç hukuk sistemleri uyarınca ulusal parlamentolarında ya da referandum yolu ile onaylanır. Böylece, tüm ülkelerce onaylanan anlaşmanın ardından üyelik gerçekleşmiş olur”(www.ikv.org.tr, 01.06.2015)

2.3 AB Müktesebatı ve Türkiye

AB Konseyi, aday ülkelerin her biriyle yürütülecek üyelik süreçlerinde olduğu gibi Türkiye'nin de adaylığını bir müzakere çerçevesine dayamıştır. Türkiye'nin, diğer aday ülkelerde de olduğu gibi, müktesebat olarak adlandırılan, Birlik sistemine ilişkin tüm hak ve yükümlülükler ile birliğin kurumsal yapısını kabul etmesi gerekmektedir .

Konsey, aday ülkelerin katılımı ile beraber uygulamayı da temin etmeleri gerektiğini önemle vurgulamakta ve bu bağlamda gerekli olan kurumsal reform sürecinin de altını çizmektedir. Ancak Komisyon, konseyin oluşturduğu müzakere çerçevesinin, aday ülkelerin öznel durumlarına ve kendilerine özgü niteliklerine belli unsurlar bağlamında hitap edeceğini de belirtmiştir.

“Türkiye'yi her aday ülke gibi Avrupa Birliği'ne bağlayan hak ve yükümlülüklerden oluşan, sürekli olarak değişip gelişen AB müktesebatını oluşturan maddeler şunlardır:

1. Avrupa Topluluğu'nu kuran antlaşma olan Roma Antlaşması, Tek Senet, Maastricht Antlaşması, Amsterdam Antlaşması, Nice Antlaşması;
2. Topluluk kurumları tarafından kabul edilen tüm ikincil mevzuat (tüzük, direktif, karar, vb.) ile Adalet Divanı içtihat hukuku;
3. Birlik dahilinde kabul edilmiş beyan ve açıklamalar;
4. Ortak güvenlik ve savunma politikası çerçevesinde kabul edilen ortak tutum ve eylemler;
5. İmzalanan sözleşmeler, deklarasyonlar ve diğer tüm belgeler;
6. Adalet ve içişleri çerçevesinde kabul edilen ortak tutum ve eylemler, imzalanan sözleşmeler, deklarasyonlar ve diğer tüm belgeler;
7. Topluluk tarafından imzalanan uluslararası Anlaşmalar ile üye ülkelerin Birlik faaliyetlerine ilişkin kendi aralarında imzaladıkları anlaşmalar.

Türkiye'nin müzakere süreci ülkemizin kendine özgü nitelikleri temelinde yürüyeceğinden, hızı da Türkiye'nin üyelik şartlarını yerine getirme yönünde kaydedeceği zamana bağlı olacaktır”.

Kopenhag Zirvesi Sonuçları doğrultusunda, “Avrupa entegrasyonu ivmesi muhafaza edilirken, Birliğin Türkiye'yi hazmetme kapasitesi gerek Türkiye gerek Birliğin çıkarları açısından göz önünde bulundurulması gereken önemli bir husustur. Komisyon, bu üyelik koşulunun karşılanıp karşılanmadığına ilişkin olarak Konsey tarafından yapılacak değerlendirmeye ışık tutmak amacıyla, Türkiye'nin üyelik perspektifinden kaynaklanan sorunlara ilişkin Ekim 2004 tarihli kağıdında yer alan tüm hususlar açısından değerlendirmek suretiyle, müzakereler sırasında bu kapasiteyi izleyecektir”.

Bundan önceki kısımlarda da değinildiği gibi avrupa birliğinin türkiye için başlatmış olduğu müzakere süreci ülkemizin avrupa birliğini benimseyerek bu durumu avrupa birliğine kanıtlamı olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü avrupa birliği müzakere sürecinin ana unsurlarından biri şu şekildedir;

“Müzakereler, Türkiye'nin 1993 Kopenhag AB Konseyi'nde kararlaştırılan ve büyük bir bölümü daha sonra Avrupa Birliği Antlaşması'nın 6(1). Maddesinde yer alan ve Temel Haklar Şartında ilan edilen siyasi kriterleri yeterli ölçüde karşılaması temelinde açılmaktadır. Birlik, Türkiye'nin, reform sürecini devam ettirmesini ve ilgili Avrupa içtihatı da dâhil olmak üzere, özgürlük, demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan haklarına saygı ve temel özgürlükler ve hukuk devleti olmak yönünde daha da ilerlemek için çalışmasını; özellikle işkence ve kötü muameleyle mücadelede sıfır- hoşgörü politikası ile ilgili mevzuatı ve uygulama tedbirlerini pekiştirmesini ve genişletmesini ve ifade özgürlüğü, ibadet özgürlüğü, kadın hakları, sendikal haklar da dâhil olmak üzere Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) standartları ile azınlık haklarına ilişkin düzenlemeleri uygulamasını beklemektedir. Birlik ve Türkiye yoğun siyasi diyaloglarını sürdürecektir. Bu alanlarda kaydedilen ilerlemenin geri dönülmezliğini temin etmek ve özellikle temel haklar ve insan haklarına tam saygı gösterilmesine ilişkin olarak tam ve etkin bir şekilde uygulanmasını sağlamak amacıyla, Komisyon'un 2004 İlerleme Raporu, Tavsiye Belgesi ve yıllık raporlarında atıfta bulunulan tüm kayguları ele alacak şekilde Konsey'e düzenli olarak rapor sunmaya devam etmesi istenen Komisyon ilerlemeyi yakından takip edecektir”(www.ikv.org.tr, 01.06.2015)

Komisyon, Türkiye'nin, "Birliğin temelini oluşturan, özgürlük, demokrasi, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı ve hukukun üstünlüğü ilkelerinin" ihlal etmesi halinde "Konsey'e ilişkilerin askıya alınmasını tavsiye edebilecektir. Konsey, böyle bir durumda Türkiye'yi dinledikten sonra müzakerelerin askıya alınıp alınmayacağını ve tekrar başlatılmasına ilişkin şartları nitelikli çoğunlukla kararlaştıracaktır".

Komisyon raporları çerçevesinde Türkiye'nin müzakereler sürecindeki ilerleyişi takip edilecek ve bu takip sırasında Avrupa Birliği Komisyonu tarafından Müzakere Çerçevesi'nde de belirtilmiş olan aşağıdaki hususlara dikkat edilecektir (www.ikv.org.tr, 01.06.2015)

- Demokrasiyi, hukukun üstünlüğünü, insan haklarını ve azınlıkların korunması ve saygı görmesini teminat altına alan kurumların istikrarı
- İşleyen bir piyasa ekonomisinin mevcudiyeti ve AB içindeki rekabet ve piyasa güçleriyle baş etme kapasitesi
- Siyasi, ekonomik ve parasal birliğe katılım ve müktesebatı etkin bir şekilde uygulamak için gerekli idari kapasiteye sahip olmak da dâhil olmak üzere, üyeliğin getirdiği yükümlülüklerin üstlenilebilmesi yeteneği.

"Türkiye'nin iyi komşuluk ilişkileri konusundaki koşulsuz taahhüdü ile süregelen sınır anlaşmazlıklarının gerektiğinde Uluslararası Adalet Divanı'nın yargı yetkisi de dahil olmak üzere, Birleşmiş Milletler Sözleşmesinde yer alan anlaşmazlıkların barışçı yollarla çözümlenmesi ilkesine uygun olarak çözümlenmesi yönündeki yükümlülüğü; Türkiye'nin Kıbrıs sorununun BM çerçevesinde ve Birliğin kurucu ilkelerine uygun olarak kapsamlı çözümünün sağlanmasına yönelik sürekli desteğinin, kapsamlı bir çözüm için uygun ortamın yaratılmasına katkıda bulunacak adımların atılması da dahil olmak üzere, devam etmesi ve Kıbrıs Cumhuriyeti de dahil olmak üzere Türkiye ile AB üyesi devletler arasındaki ikili ilişkilerin normalleştirilmesi yönünde ilerleme kaydedilmesi, düzenli olarak gözden geçirilen Katılım Ortaklığı belgesinin uygulanması ve özellikle AB Türkiye arasındaki gümrük birliği ile ilgili olanlar olmak üzere Türkiye'nin Ortaklık Anlaşması ve Ortaklık Anlaşması'nı tüm yeni AB üyesi devletlere genişleten Ek Protokolden doğan yükümlülüklerini yerine getirmesi .Bunlar dışında, Türkiye'nin tam üyeliğe kabulüne kadar geçecek zamanda üçüncü devletlerle ilişkilerinde (politika ve uluslararası örgütlerdeki tutumları açısından) Birlik politikaları ve tutumlarına tamamen uyum sağlamış olmayı gerçekleştirmelidir.Müzakereler sürecinde Birlik,

Avrupa vatandaşlarının katılıma destek vermesi amacıyla, Türkiye ile yoğun bir siyasi ve sivil toplum diyaloguna girecektir. Böylece halklar arasında anlayış ve sıcak ilişkiler kuvvetlendirilmeye çalışılacaktır.“Türkiye diğer tüm katılım müzakerelerinin sonuçlarını katılım anındaki şekliyle kabul etmelidir”. Saydığımız çerçeve içindeki koşullar doğrultusunda müzakere süreci başlatılan Türkiye için ilk olarak, müzakerelerde gündeme gelecek konular hakkında ön bilgi toplamak amacıyla, Komisyon tarafından, "tarama" süreci başlatılır.Türkiye için bu tarama süreci başlatılmış ve 2006 sonuna kadarda sürecin bitirilmesi planlanmıştır. “Tarama ve tarama sonrasında gerçekleştirilecek müzakereler için müktesebat, her biri belli bir siyasî alanı ilgilendiren bir takım fasıllara bölünmüştür”(www.ikv.org.tr, 01.06.2015).

2.3.1 Avrupa Birliği Müktesebat Başlıkları

“AB müktesebatı, 5. genişlemede, 31 başlık altında incelenmiştir. Türkiye ve Hırvatistan için ise katılım müzakerelerinin sürdürüleceği başlık sayısı 35 olarak belirlenmiştir. Aşağıda yer alan iki listede, AB müktesebatının 5. genişleme sürecinde ele alındığı şekliyle 31 başlık altında incelenmiş hali ve Hırvatistan ile Türkiye'nin katılım müzakereleri için öngörölmüş şekliyle 35 konu başlığından oluşan liste yer almaktadır. Her bir AB müktesebatının neleri içerdiğine ilişkin özet bilgi veren metinlere, 31 başlık altında düzenlenmiştir”(www.ikv.org.tr, 03.06.2015)

- Malların Serbest Dolaşımı
- İşçilerin Serbest Dolaşımı
- Yerleşim Hakkı ve Hizmetlerin Serbest Dolaşım
- Sermayenin Serbest Dolaşım
- Kamu Alımları
- Şirketler Hukuku
- Fikri Mülkiyet Hukuku
- Rekabet Politikas
- Mali Hizmetler
- Bilgi Toplumu ve Medya
- Tarım ve Kırsal Kalkınım
- Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı Politikas
- Balıkçılık

- Ulaştırma Politikası
- Enerji
- Vergilendirme
- Ekonomik ve Parasal Politika
- İstatistik
- Sosyal Politika ve İstihdam
- İşletme ve Sanayi Politikası
- Trans-Avrupa Şebekeleri
- Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu
- Yargı ve Temel Haklar
- Adalet, Özgürlük ve Güvenlik
- Bilim ve Araştırma
- Eğitim ve Kültür
- Çevre
- Tüketici ve Sağlığın Korunması
- Gümrük Birliği
- Dış İlişkile
- Dış, Güvenlik ve Savunma Politikaları
- Mali Kontrol
- Mali ve Bütçe Konularına İlişkin Hükümler
- Kurumlar
- Diğer Konular

Bu kısımda, AB'nin müzakere sürecinin tamamlanması için oluşturduğu kurumsal yapıya, belirlediği müzakere çerçevesine ve Türkiye için hazırlanan müktesebat incelenecektir. Çalışmanın içeriği itibariyle, Türkiye için hazırlanan bu müktesebatın “Eğitim ve Kültür” başlığına değinilecektir(www.ikv.org.tr, 03.06.2015)

2.3.2 Müktesebatın “Eğitim ve Kültür” Başlıklı Maddesi

“Eğitim, gençlik, spor ve kültür alanları temel olarak üye devletlerin sorumluluğundadır. Bununla birlikte, Avrupa Birliği (AB)'nin İşleyişi hakkında Antlaşma'da” (Madde 165-167) yer aldığı üzere “AB'de eğitimin kalitesinin

artırılmasını sağlamak, kültürel zenginliği korumak ve ortak kültürü geliştirmek adına üye devletler arasında işbirliğinin ve faaliyetlerin desteklenmesi öngörülür”.

“Eğitim ve gençlik alanında Lizbon Stratejisi ve ardılı AB 2020 Stratejisi öncülüğünde ortak hedeflere ulaşmak ve ulusal politikaları yakınlaştırmak amacıyla Açık Koordinasyon Yöntemi (Open Method of Coordination) uygulanmaktadır. Açık Koordinasyon Yöntemi yoluyla eğitim ve kültür alanlarında ortak hedefler ve ortak göstergeler belirlenmekte, ulusal eylem planları hazırlanmaktadır. Bu planların raporlanması, izlenmesi ve değerlendirmesi yapılmakta ve ortak öğrenme ve iyi uygulamaların paylaşım çalışmaları gerçekleştirilmektedir”.

2.3.2.1 AB Düzenlemelerinde Eğitim Politikaları

AB'de eğitim ve öğretim politikaları temel olarak ulusal düzeyde belirlenmektedir. “Bu çerçevede AB, ortak hedeflere ulaşılabilmesi için üye ülkeler arasındaki işbirliğini güçlendirmek ve teşvik etmek için destekleyici bir rol üstlenmektedir. Söz konusu politika, ilgili eylem planları ve programlarla güçlendirilmektedir, özel ağ yapılanmaları ve görüş alışverişi platformlarıyla desteklenmektedir. AB 2020 stratejisinde belirlenen başlıca eğitim hedefleri erken okul terk oranlarının %10 oranının altına düşürülmesi ve yükseköğretim derecesi elde etmiş 30-34 yaş arasındaki bireylerin oranının % 40 seviyesine yükseltilmesidir. AB eğitim stratejisiyle ülkelerin birlikte çalışması ve birbirinden öğrenmesi ve her seviyede yüksek kaliteli eğitim ve öğretim ile günümüz bilgi toplumuna uyum sağlanması ve ülke ekonomilerinin kalkınmasına katkıda bulunulması amaçlanmaktadır”.

Bugün (31) Avrupa ülkesinde, AB Eğitim ve Gençlik Programları'nın tanıtılması, proje önerilerinin hazırlanması konusunda başvuru sahiplerine ve uygulama konusunda katılımcılara rehberlik edilmesi, projelerin kabul edilip değerlendirilmesi, projelerin izlenip raporların değerlendirilmesi ve benzeri faaliyetlerin takip edilmesi amacıyla kurulmuşlardır. Meslekî nitelik ve tecrübelerin paylaşılması ve yeni uygulamaların yaygınlaştırılması için bu kurumlar zaruret arz etmektedir. “Nitekim ulusal ajanslar, egemen üye veya aday ülkelerin merkezi idarelerinin bünyesinde bulunmasına rağmen program bütçeleri Avrupa Komisyonu'nun onayından geçmektedir. Yine zaman zaman da, ülke içinde denetime tabi olduğu gibi, Komisyon'un da denetimine tabidirler”.

Ulusal Ajanslar, Avrupa Komisyonu'na karşı sorumlu oldukları için, faaliyetlerini yürütürken, komisyonun belirlediği kurallar çerçevesinde hareket ederler. Avrupa Konseyi ve Bakanlar Komitesi'nin eğitim ve gençlik programları ile ilgili aldığı kararları, mevcut buldukları ülkelerde uygulamakla görevlidirler. Bunları uygularken de zaman zaman iç mevzuattan kaynaklanan uyuşmazlıklarla, sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Bu sorunlar üye veya aday ülkelerdeki karar mercilerinin yaptıkları mevzuat uyum çalışmaları gibi çeşitli düzenlemelerle giderilmeye çalışılmaktadır.

2.3.2.1.1 Eğitim ve Öğretim 2020 Çalışma Programı

Eğitim ve öğretim alanında “Avrupa işbirliğinin temellerini atan ve ortak hedeflere dayandırılmış ilk somut çerçeve olan Eğitim ve Öğretim 2010 çalışma programı, Avrupa Birliği Konseyi tarafından Mart 2002'de Barselona'da Lizbon Stratejisi doğrultusunda ortaya konulmuştur. Söz konusu programın amacı ülkelerin eğitim ve öğretim sistemlerinin iyileştirilmesinin desteklenmesi, iyi uygulamaların paylaşılarak ülkelerin birbirlerinden öğrenmelerinin sağlanması ve işbirliğini kuvvetlendirici AB mekanizmalarının geliştirilmesinin Açık Koordinasyon Yöntemi ile sağlanması olmuştur”.

“Eğitim ve Öğretim 2010 çalışma programından elde edilen çıktılar değerlendirilerek, güncellenmiş bir eğitim ve öğretimde Avrupa işbirliği strateji çerçevesi olarak Eğitim ve Öğretim 2020 geliştirilmiştir. Bu çerçevede, 2020'ye kadarki dönemde Avrupa işbirliğinin birincil hedefleri

(a) tüm vatandaşlarının kişisel, sosyal ve mesleki başarı ve memnuniyetlerini

(b) demokratik değerleri, sosyal uyumu, aktif vatandaşlığı ve kültürlerarası diyalogu sağlamayı amaçlayarak üye ülkelerin eğitim ve öğretim sistemlerinin gelişimini desteklemek olarak belirlenmiştir”.

“2020'ye kadar sürecek dönemde eğitim ve öğretimde Avrupa işbirliğinin yol haritası olmasına ilaveten, eğitim ve öğretim sistemlerini bir bütün olarak hayatboyu öğrenme perspektifine oturtarak stratejik bir çerçeve oluşturan Eğitim ve Öğretim 2020 dört stratejik hedef belirlenmiştir

1. Hayat boyu öğrenmeyi ve hareketliliği gerçekleştirmek,
2. Eğitim ve öğretim sistemlerinin kalitesini ve etkinliğini artırmak,
3. Eşitliği, sosyal uyumu ve aktif vatandaşlığı teşvik etmek,
4. Eğitimin her seviyesinde girişimcilik, yaratıcılık ve yenilikçiliğe (inovasyon) yönelik faaliyetleri artırmak.

Bu stratejik hedefler doğrultusunda, 2020 yılına kadar üye ülkelerin bu alanlarda işbirliğini geliştirmesi tavsiye edilmektedir. Söz konusu stratejik hedeflere, 2010-2020 dönemi için bu hedeflere uygun hazırlanmış göstergeler ve Avrupa temel ölçütleri eşlik etmelidir. Bunların, Avrupa düzeyindeki gelişmelerin bütünsel olarak ölçülmesine ve ne noktaya gelindiğinin görülmesine yardım etmesi beklenmektedir.

AB'ye üyelik bakımından Türkiye'nin Eğitim ve Öğretim 2020 çalışmalarına katılımı ve uyumu önem taşımaktadır. Her ne kadar eğitim, öğretim ve gençlik üye ülkelerin yetki alanlarında olsa da ulusal politikaların uyumlaştırılması ve açık koordinasyon yöntemiyle paylaşılan hedeflere ulaşılması ortak gayedir. Eğitim Öğretim 2020 ile ortaya konulan hedefler Türkiye'nin de AB sürecinde benimsediği hedeflerdir. Eğitim ve Öğretim 2010 Çalışma Programı Koordinasyon Grubunun ve ilgili alt grupların çalışmalarına aktif olarak katılan Türkiye, Eğitim Öğretim 2020'nin de çalışmalarına katılmakta ve eğitim ve öğretimde Avrupa temel ölçütlerini dikkate alan çalışmalarını sürdürmektedir”.

2.3.2.2 Bologna Süreci

“Avrupa Yükseköğretim Alanı sürecin özünü oluşturmaktadır. AB 2020 ve Eğitim ve Öğretim 2020 ile uyumlu olan Bologna süreci

- Avrupa üniversitelerinin yeterli ve sürdürülebilir kaynaklara sahip olmasını,
- Araştırma ve öğretimde mükemmelliklerini sağlamlaştırmalarını,
- Üniversitelerin dışarıya açılması ve uluslararası çekiciliğinin artırılmasını,
- Yükseköğretimde kalite ve hareketliliği geliştirilmesini,
- Akademik derecelerin tanınırlığı ve karşılaştırılabilirliğini sağlanmasını,
- Yükseköğretime Avrupa boyutu kazandırılmasını hedeflemektedir”.

2.3.2.3 Gençlik

“Avrupa birliğinin 2020 stratejisine göre eğitim faaliyetlerine vermiş olduğu destek kadar gençlik politikalarına da büyük bir önem vermekte, toplumda gençliğin her alanda aktif olarak rol almasını mümkün mertebe desteklemektedir. Bu politika alanında öncelikler AB Gençlik Stratejisi (2010-2018) ile belirlenmiştir”. “Bu bağlamda, Gençlik Hamlesi (Youth on the Move)olarak dilimize çevrilen ve AB 2020 kapsamında AB'de akıllı, sürdürülebilir ve kapsayıcı büyüme için ve özellikle akıllı büyüme başlığı altında gençlerin potansiyelini değerlendirmeyi hedefleyen girişim planı gençlerin nitelikli eğitim ve öğretiminin, işgücü pazarına uyum ve

entegrasyonunun, yenilikçilik ve girişimciliğin, hareketliliğinin teşvik edilmesi olarak özetlenebilir. Bununla birlikte, Geliştirilen Avrupa Gençlik Portalı tarafından sunulan hizmetlerle Avrupalı gençlerin toplumsal hayata aktif katılımları kolaylaştırılmıştır” (<http://www.ab.gov.tr>, 15.06.2015).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK ULUSAL AJANSININ YAPISI VE GÖREVLERİ

Bu bölümde türk ulusal ajansının genel yapısı, kuruluşu, görevleri ve kamu yönetimindeki yerinden ilgili alt başlıklar doğrultusunda kısaca değerlendirilmiştir.

3.1 TÜRK ULUSAL AJANSININ YAPISI

Türkiye ile Avrupa Toplulukları arasında imzalanan anlaşmalarla elde edilen AB eğitim programlarına katılım işlemlerini yürütmek ve koordine etmek için, programlara katılan diğer Avrupa ülkelerinde de mevcut olduğu gibi, bir “Ulusal Ajans” kurumuna ihtiyaç duyulmuştur. Ulusal Ajans kurulması istenmesinin sebebi bu programların birden çok kuruluşu ilgilendiriyor olmasıdır (TÜBİTAK, Mayıs 2000). Bu kuruluşlar arasında MEB, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, dolaylı yollardan TÜBİTAK, YÖK, hatta sivil toplum örgütlerinin ilgileri vardır.

3.1.1 Türkiye'nin AB Eğitim ve Gençlik Programları'na Katılım Süreci

Türkiye, dünya ölçeğinde, eğitim, teknoloji kullanımı ve sağlık standartları yönünden ön sıralarda yer alamamaktadır. Türkiye'nin çağdaş dünyayı yakalaması için önüne bir değişim projesi koyması ve bu ufukla kendisini zorlaması gerekmektedir. Bugün, Türkiye'de gelişmeyi tetikleyecek ve değişimin öncüsü olacak proje, “*Avrupa Birliği Üyeliği*” olarak görülmektedir.

Uzmanlaşma, araştırma-geliştirme, yönetimde şeffaflaşma, eğitimde standartların yükseltilmesi, işleyen serbest pazar ekonomisi, hayat standartlarının yükseltilmesi, demokrasinin güvence altına alınması, sivil toplum kuruluşlarının güçlendirilmesi, Türk eğitiminin yeni bir felsefeye kavuşturulması, sürekli öğrenme isteği duyan bireylerin yetiştirilmesinin Avrupa Birliği'nin katkıları ile mümkün olabileceği kanaati vardır (Rençber, 2005: 86).

“Avrupa Birliği'nin genişleme perspektifi doğrultusunda Topluluk Programlarının aday ülkelerin katılımına açılarak söz konusu ülkelerin Topluluk politika ve çalışma yöntemlerini tanımaları, Avrupa Birliği üyeleri ile çeşitli işbirlikleri geliştirmeleri amaçlanmıştır. Bu yöndeki ilk adım 1993 Kopenhag Zirvesi'nde Topluluk programlarına AB ile ortaklık anlaşması bulunan Merkez ve Doğu Avrupa Ülkeleri'nin katılımına ilişkin siyasi iradenin ortaya koyulmasıyla

atılmıştır. Kopenhag Zirvesi'nin ardından 10 Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkesi ile Güney Kıbrıs'a adaylık statüsünün tanındığı 1997 Lüksemburg Zirvesi'nde, bazı Topluluk program ve ajanslarının söz konusu ülkelerin katılımına açık olduğu ve bu programlara katılımın, durum bazında değerlendirilerek gerçekleştirileceği belirtilmiştir. Ayrıca bu Zirve'de Türkiye'nin bazı program ve ajanslara durum bazında değerlendirilmek üzere katılımını öngören Türkiye için Avrupa Stratejisinin oluşturulmasına karar verilmiştir". Öncesinde ise Türkiye, ilk olarak "30 Ekim 1995 tarihinde Lüksemburg'da gerçekleştirilen Türkiye-AB Ortaklık Konseyi toplantısında Ortak Üye statüsüne istinaden programlara katılma yönünde iradesini ortaya koymuş ve başvurusunu yapmıştır. AB tarafından bu katılım desteklenmekle birlikte ikili ilişkilerde farklı bir alanda ortaya çıkan sorunlar nedeniyle Türkiye'nin programlara katılımı gecikmiştir. 25 Şubat 1999 tarihinde yapılan öneri Avrupa Parlamentosu Genel Kurulu tarafından kabul edilmiş ve Aralık 1999'da gerçekleştirilen Helsinki Zirvesi'nde adaylığının teyit edilmesiyle birlikte, ilke olarak aday ülkelere açık tüm AB program ve ajanslarına katılma hakkını elde etmiştir".(Rençber, 2005: 87)

Socrates programının ilk aşamasının "1999 sonunda sona erecek olması nedeniyle Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan Socrates II'yi kuran Temel Karar Önerisine böylece Türkiye de eklenmiştir. 25.02.1999 tarihinde Türkiye ile ilgili öneriyle aynı gün Avrupa Parlamentosu Genel Kurulunun onayını alan öneri hakkındaki son karar, 24 Ocak 2000 tarihinde resmen alınarak 03.02.2000 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmış ve yürürlüğe girmiştir" (Rençber, 2005: 87). Böylece, Türkiye, "2000-2006 yıllarını kapsayan Socrates II Eğitim Programlarına Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 68/2000/EC sayılı kararıyla dahil olmuştur".

Topluluk Programlarından, "AB Komisyonu - Eğitim ve Kültür Genel Müdürlüğüne yürütülen eğitim ve gençlik programları" (Socrates, Leonardo da Vinci ve Youth) ilk olarak 1995-1999 yıllarını kapsayan beş yıllık bir süre için tasarlanmıştır. Programların uygulama sonuçları başarılı bulunmuş ve bu nedenle programların kapsamı genişletilerek 2000-2006 yıllarında da uygulamanın sürdürülmesine karar verilmiştir. Programların üçüncü aşaması ise 2007-2013 yılları arası dönemi kapsayacaktır. Yukarıda da değinildiği gibi Türkiye'nin, bu programlarına katılımı II. Evreye (Socrates II) rastlamaktadır (Sezgin, 2001:241)

"Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 68/2000/EC sayılı kararından sonraki süreçte, Türkiye'nin eğitim ve gençlik programlarına katılımı için bir hazırlık

döneminden geçmesi gerekmiştir. 29 Ocak 2002 tarihli Bakanlar Kurulu Kararıyla belirlenen hazırlık dönemi planı doğrultusunda hazırlık aşamasında, 26 Şubat 2002 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Topluluğu Arasında İmzalanan Türkiye Cumhuriyetinin Topluluk Programlarına Katılmasının Genel İlkeleri Hakkında Çerçeve AnlaşmasıBrüksel'de imzalanmıştır. Bu anlaşmayı onaylayan 4763 Sayılı Kanun ise 28 Haziran 2002 tarihli ve 24799 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu kanununla ilgili Bakanlar Kurulu Kararı da 1 Eylül 2002 tarih ve 24863 sayılı R.G.'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu karar Türkiye'nin programlara katılımı yönünde önemli bir adım olmuştur. Avrupa Parlamentosu'nun 24 Ocak 2000 tarihinde aldığı Socrates'in ikinci aşamasının kurulumunda yürütülecek çalışmaların finansmanı ve uygulamalarına ilişkin olarak Hazırlık Tedbirleri ve Pilot Uygulamalara İlişkin Anlaşmalar,DPT ve Komisyon yetkilileri tarafından imzalanarak 27 Aralık 2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Buna göre, programlarla ilgili ilk hazırlık aşamasının bütçesinin %80'nini AB, %'20'sini Türkiye karşılamıştır. Üzerinde anlaşılan iş programına göre (Türk Ulusal Ajansı'nın hazırlık dönemi tedbirlerine yönelik çalışma programı) Aralık 2003 tarihine kadar hazırlık tedbirleri ve pilot uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Bu katılımı beraber yaklaşık 50 milyon Avro tutarındaki bir kaynak kullanılabilir duruma gelmiştir".(<http://www.ua.gov.tr>, 07.06.2015).

Çerçeve Anlaşma, ülkemizin "Topluluk programlarına katılımına dair genel esasları ortaya koymaktadır. Programlara katılımı ilgili olarak, başta ödenmesi gereken katkı payı olmak üzere, her bir programa katılımın taşıyacağı özel hüküm ve koşullar ayrıca belirlenmektedir. Bu kapsamda, Çerçeve Anlaşma yürürlüğe girdikten sonra, 18 ay süren yoğun ve başarılı hazırlık dönemi çalışmalarının ardından; AB Komisyonu ile ülkemiz arasında, ülkemizin öncelikli olarak değerlendirdiği ve katılım kararı aldığı programlara katılım koşullarını ve ödenecek katkı payını, özel hükümlerini belirleyen Mutabakat Zaptı, 15 Nisan 2004 tarihinde imzalanmıştır. 2004/7223 sayılı, AB ile Türkiye Arasında Türkiye'nin Leonardo da Vinci II, Socrates II ve Gençlik Programlarına Katılımı Hakkında Mutabakat Zaptını onaylayan karar ise, Bakanlar Kurulu tarafından Mayıs 2004'te kabul edilmiştir"(<http://www.ua.gov.tr>, 07.06.2015).

"Mutabakat zaptının yürürlüğe girmesiyle eğitim alanında AB Eylem Programlarını oluşturan;

- Eğitim Alanında Socrates Topluluk Eylem Programının ikinci evresini oluşturan

24 Ocak 2000 tarih ve 2000/253/EC sayılı Kararın,

- Gençlik Topluluk Eylem Programını oluşturan 13 Nisan 2000 tarih ve 2000/1031/EC sayılı Kararın
- Mesleki Eğitim Alanında Leonardo da Vinci Topluluk Eylem Programını oluşturan 26 Nisan 1999 tarih ve 1999/382/EC sayılı Kararın”,

Türkiye’de uygulanması sağlanmış ve Türkiye’nin AB eğitim programlarına katılımı konusunda gerekli yasal düzenleme tamamlanmış bulunmaktadır. Bu programlara katılım, ülkemizde çeşitli alanlardaki politika ve uygulamaların, Birliğe üye ve aday diğer ülkelerle kurulacak işbirliği vasıtasıyla AB'ye yakınlaştırılmasına imkân sağlamaktadır”(TURKAB, 2005:46).

Türkiye, tüm bu süreçler sonucunda; “Avrupalılık bilincinin geliştirilmesini, farklı kültürlerin bir arada yaşamasını, kalite çıtasının yükselmesini, dostluk ve barış içinde yaşamın”ın eğitim yolu ile yaygınlaştırılmasını amaçlayan AB eğitim ve gençlik programlarından, ilk olarak 2002 yılının Aralık ayında yararlanmaya başlanmıştır.Pilot çalışmalar biçiminde başlayan uygulamalardan ve yukarıda sayılan yasalprosedürlerden sonra, 1 Nisan 2004 tarihinden bu yana Topluluğun, Socrates, Leonardo da Vinci ve Youth, programlarına tam olarak katılmaktadır. Başka bir deyişle, Türkiye, AB ülkeleri yanında, EFTA/EEA üyesi ülkeler ve aday ülkelerin de içinde bulunduğu toplam (30) ülkenin yararlandığı bu programlara 31. üye olarak entegre olmuştur”(TURKAB, 2005:47).

3.1.2 Türk Ulusal Ajansı’nın (AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi) Kuruluşu ve Gelişimi

Avrupa Topluluğu müktesebatının kabul edilmesi için hazırlanan ve Mart 2001’de Topluluğa sunulan Ulusal Plan’da vurgulandığı gibi eğitim alanında Avrupa Birliği standartlarına ulaşılması hedeflenmektedir. “10-11 Aralık 1999 tarihlerinde Helsinki’de düzenlenen Avrupa Birliği, Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi'nin sonuçları uyarınca Türkiye'nin aday ülkelere açık bulunan tüm Topluluk programlarına katılımına ilişkin yasal prosedürler tamamlanmış bulunmaktadır”.

Ulusal Ajans’ın “kurulması ile ilgili olarak görüşmelerde bulunmak üzere Dışişleri Bakanlığı’nın koordinesinde düzenlenen toplantılar sonucunda Ulusal Ajans’ın kuruluşu için Devlet Plânlama Teşkilatı tarafından ilgili bakanlık ve kurumların görüşleri alınarak bir kanun tasarısı hazırlanmıştır. Ayrıca, kurulmadan önce, kurulmuş bir Ulusal Ajans’ın kuruluşunu ve işletimini yerinde incelenmek

üzere Macaristan'a bir çalışma ziyareti gerçekleştirilmiştir. Böylece yaşanması muhtemel problemler ilk elden öğrenilmiş ve ülkemizde de olabilecek bu ve benzeri problemlere çözüm için tedbirler" geliştirilmeye çalışılmıştır.

Ulusal Ajans'ın kurulmasına ilişkin çalışmalar sonucunda, Türkiye'de de, AB eğitim programlarına katılımı organize etmek üzere "AB Eğitim ve Gençlik Programları Dairesi Başkanlığı (Ulusal Ajans), Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) bünyesinde, 15.01.2002 tarih ve 2002/3547 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının 29.01.2002 tarih ve 24655 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanması ile kurulmuştur. Bu şekliyle Ulusal Ajans, eğitim programlarına katılımı ilgili hazırlık tedbirlerinin uygulamasını 2003 yılı boyunca koordine etmiş, pilot uygulamaları 2003-2004 yılları arasında gerçekleştirmiştir. Ülke çapında koordinasyon görevini üstlenen Daire Başkanlığı, Müsteşara bağlı olarak çalışmakta ve üç genel program koordinatörlüğü (Socrates, Leonardo ve Youth) ile bunların altında yer alan sekiz program koordinatörlüğünden oluşmaktaydı. Türkiye'de Ulusal Ajans görevini üstlenmek üzere Ocak 2002 tarihinde Bakanlar Kurulu Kararı ile Devlet Planlama Teşkilatı bünyesinde Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Dairesi kurulmuştur. 31 Temmuz 2003 tarihli kanun ile daire başkanlığı, DPT'nin bir ilgili kuruluşu olarak Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı'na dönüştürülmüştür. Merkez Başkanlığı, 3 Haziran 2011 tarihli kanun ile de yine aynı adla Avrupa Birliği Bakanlığı'nın bir ilgili kuruluşu haline getirilmiştir"(TURKAB, 2005:47).

"Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Daire Başkanlığı, 2003 yılı içinde yapılan bir yasal düzenleme (4968 sayılı, 540 Sayılı Devlet Planlama Teşkilatı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunu) ile AB standartlarına uyumlu bir şekilde idari ve mali özerkliğe sahip, tüzel kişiliği haiz bir Merkez olarak esnek bir yapıda örgütlenmiştir". Şu an itibariyle de T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı'nın ilgili kuruluşu olarak Türk kamu yönetimi içerisinde yerini almış ve faaliyetini sürdürmektedir.

Türkiye'de "Ulusal Ajans'ın kuruluşu aşamasında değişik alternatifler gündeme gelmiştir. Ancak sonuçta, Türkiye'de tüm eğitim ve gençlik programlarının yürütülmesinden sorumlu olacak Ulusal Ajans görevini yürüten Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı TBMM'de yapılan yasal bir düzenlemeyle (4968 sayılı kanun) kurulmuştur"(06.08.2003 tarih 25191 Sayılı R.G.).

31.07.2003 tarihinde kabul edilen 4968 sayılı Kanun”la aşağıdaki hükümler getirilmiştir (06.08.2003 tarih ve 25191 sayılı R.G.):

“Avrupa Birliğinin eğitim ve gençlik programlarını Türkiye’de duyurmak; bu programlara katılım çalışmalarını yürütmek, koordine etmek, izlemek ve Avrupa Komisyonuna rapor halinde sunmak; bu programlar hakkında Avrupa Komisyonu ile gerekli görüşmeleri yapmak ve uygulama sözleşmelerini imzalamak amacıyla tüzel kişiliği haiz, idarî ve malî özerkliğe sahip, bu maddede belirtilmeyen durumlarda özel hukuk hükümlerine tâbi, Devlet Planlama Teşkilatı ile ilgili olmak üzere Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı kurulmuştur. Avrupa Birliği eğitim ve gençlik programlarının uygulanması ile ilgili genel politikaların belirlenmesi, izlenmesi ve değerlendirilmesi amacıyla Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı bünyesinde Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Yönlendirme ve İzleme Komitesi kurulmuştur.” denilmektedir.

“Ulusal Ajans görevini yürüten merkez, tüzel kişiliğe haiz, idari ve mali özerkliğe sahip, ilgili kanun maddesinde belirtilmeyen durumlarda özel hukuk hükümlerine tabi, DPT’nin ilgili kuruluşu olarak tesis edilmiştir. Öte yandan bu kanunla kurumda görev yapacak personel de sağlanmış olmaktadır”. Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra Ulusal Ajans’ın ikincil mevzuatı tamamlanmıştır. Kurumun ikincil mevzuatı ile ilgili daha geniş açıklamalar çalışmanın ileriki bölümlerinde yapılacaktır.

Ulusal Ajans’a “ilişkin asıl yasal düzenleme niteliğinde olan 4968 Sayılı Kanunun komisyonlarda görüşülmesi sırasında gündeme gelen konuya ilişkin sorunlar ve yapılan tespitler şunlar olmuştur.

- Tasarıdaki düzenleme geç kalmış bir düzenlemedir ve bu nedenle bir an önce yürürlüğe konmalıdır. AB’ye üye ve aday ülkelerde, bu tür faaliyetleri yürüten birimler çok önceden kurulmuştur ve bu ülkelere, AB tarafından, bu birimler aracılığıyla önemli miktarda kaynak aktarılmıştır. Türkiye’nin, 1999’dan beri bu tür bir yapılanmayı gerçekleştirememiş olmasının ve bu kaynakları kullanmıyor olmasının nedenleri sorgulanmalıdır.
- Ulusal Ajans görevini yürütecek olan birimin DPT’nin ilgili birimi olması önemli bir tartışma konusu olmuştur. Öncelikle birimin ayrı bir teşkilat olarak yapılandırılmasının etkinlik ve verimlilik açısından yararlı olacağı vurgulanmış, bunun mümkün olmaması halinde de DPT yerine Kültür Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ve Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (ABGS) önerilmiştir.

MEB, hem AB Uyum Komisyonu hem de Plan ve Bütçe Komisyonu tarafından önerilmiştir.

- Ulusal Ajansın kurulma aşamasında istihdam ve ücret politikası ana eleştiri konularından biri olmuştur. Kurulacak bu tarz bir birimin bürokratik bir yapıyı ortaya çıkaracağı ifade edilmiştir.
- Yapılan sorun ve tespitlere ilişkin aşağıda yer alan cevaplar verilmiştir (Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu, 25.07.2003, Esas No: 1/650, Karar No: 51):
- Komisyonda ifade edilen görüş ve değerlendirmelerin konunun daha iyi düzenlenmesine katkı sağlayacağı, bu kapsamda Ulusal Ajans'ta görev yapacak personelin özlük haklarının, kamu personelinin özlük hakları dikkate alınarak yeniden düzenlenebileceği belirtilmiştir.
- Yeni bir bürokratik birim oluşturulduğu eleştirisine yönelik olarak birimde görevlendirilecek rehberlerin sürekli olmayacağı ifade edilmiş ve bu kişilerin yılda en fazla 2-3 ay çalıştırılacağı vurgulanmıştır. Ulusal Ajans'ta olağan dönemlerde 80 kişinin çalıştırılmasının hedeflendiği vurgulanmış ancak her ihtimale karşı 100 kişilik bir kadro istendiği vurgulanmıştır.
- Avrupa Komisyonu tarafından Ulusal Ajans'ın yapısı hakkında iyi ve kötü örnekler karşılaştırıldıktan sonra Türkiye'ye öneride bulunduğu ifade edilmiştir. Avrupa Komisyonu tarafından önerilen bu teşkilatlanma biçiminin, belirli karşılaştırmalara dayanması nedeniyle başarılı olabileceği ifade edilmiştir. Ulusal Ajans'ın, AB'nin çok çeşitli eğitim programlarının ülke içinde koordineli bir şekilde yürütülmesi amacıyla oluşturulduğu belirtilmiştir
- AB'nin eğitim ve gençlik programlarının eğitim nitelikli olmakla birlikte, proje ve finansman boyutu dikkate alındığında, DPT'nin sahip olduğu görev ve işlevleri ile söz konusu programların, kamu kurumları arasında koordineli bir şekilde yürütülmesini sağlayacağı vurgulanmıştır”.

Bugün itibarıyla “Ulusal Ajans ülke içinde Milli Eğitim Bakanlığı, YÖK gibi ilgili kuruluşlar yanında özel sektör ve sivil toplum örgütleriyle de yakın işbirliği içinde çalışmasını yürütmektedir. Ulusal Ajansın oluşum ve gelişim şeklinitarihsel olarak şu şekilde sıralamak mümkündür”.

2003 yılında pilot uygulamalara başlayan “Ulusal Ajans, 1 Nisan 2004 yılında AB Eğitim ve Gençlik Programlarının tam üyesi haline geldi ve 2006 yılına kadar süren Socrates, Leonardo da Vinci ve Gençlik adlarıyla bilinen topluluk programlarını yürütmeye başladı. 2007-2013 dönemi içerisinde Hayatboyu Öğrenme

ve Gençlik Programları da Türkiye Ulusal Ajansı tarafından başarıyla yürütülmüştür. 2014-2020 yıllarını kapsayan yeni program, Erasmus+Programı da yine Türkiye Ulusal Ajansı çatısı altında, AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı tarafından yürütülmektedir. Aslında dönemsel olarak programların isimleri değiştirilmiş olsa da yaptıkları iş ve alt programların faaliyetleri aynı kalmıştır”.

3.1.3 Ulusal Ajans’ın Görevleri

Ulusal Ajans’ın temel görevi; “Avrupa Birliği’nin eğitim ve gençlik programlarını ülke içinde duyurmak, bu programlara katılım çalışmalarını koordine etmek, yürütmek ve izlemek, Komisyona rapor halinde sunmak, program uygulamaları hakkında Komisyon ile gerekli görüşmeleri yapmak ve uygulama sözleşmelerini imzalamaktır”.

“Ulusal Ajans’ın, görevlerini aşağıda belirtilen ilkeler temelinde ifa edeceği belirtilmiştir”:

“Merkez (Ulusal Ajans Başkanlığı), Türkiye Cumhuriyeti’nin AB Eğitim ve Gençlik Programlarından azami düzeyde faydalanmasını sağlamak üzere Avrupa Birliğinin eğitim ve gençlik programlarına ilişkin belirlemiş olduğu öncelik ve hedeflerle, Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenmesine İlişkin Ulusal Programla, DPT tarafından hazırlanan Kalkınma Planlarıyla ve Yıllık Programlarla uyumlu, ilgili tüm kurum ve kuruluşlarla koordinasyon içerisinde, verimlilik, açıklık, şeffaflık ve tarafsızlık ilkelerine bağlı olarak faaliyet gösterir.”

540 Sayılı KHK’da değişiklik yapan “4968 sayılı kanunla, idari ve mali özerkliğe sahip esnek yapıda örgütlenmiş bir tüzel kişilik olan Türk Ulusal Ajans’ı, kamu kuruluşları, kamu ve özel eğitim kurumları, özel sektör, sivil toplum örgütleri, yerel yönetimler, meslek kuruluşları ve gençlik kuruluşları ile yakın işbirliği yapmaktadır”.

Kurum, “AB eğitim ve gençlik programlarının Türkiye’deki ilgili tüm yararlanıcılara tanıtılması ve bu amaçla gerekli insan gücü, bilgi, fiziki ve hukuki alt yapının oluşturulması ve geliştirilmesini sağlamaktadır.

Programlarla ilgili çeşitli alanlarda küçük çaplı pilot uygulamaları gerçekleştirilmekte olup, programlara ilişkin belgelerin Türkçe’ye çevrilmesi işleri de Ulusal Ajans’ın diğer görevleri arasında sayılmaktadır” (<http://www.ua.gov.tr>, 11.06.2015).

3.1.3.1 Ulusal Ajans'ın Projelerle İlgili Görevleri

Ulusal Ajans, bünyesinde istihdam ettiği personeli aracılığıyla, daha önce belirtilen“programlara katılım şartları, başvuru ve seçilebilirlik ile ilgili konularda bilgi sağlanması, başvuru işlemlerinin desteklenmesi, organize edilmesi ve kayıt altına alınması işlemlerini yürütmektedir. Projelerle ilgili olarak; proje önerilerini hazırlama konusunda başvuru sahiplerine ve finanse edilmek üzere seçilen proje önerilerinin uygulanması konusunda katılımcılar tavsiyede bulunmakla birlikte, gerekli olduğu takdirde katılımcıları eğitmektedir.14.01.2004 tarih ve 25346 sayılı Resmi Gazete’de belirtildiği üzere proje teklifleri ve diğer başvuruları kabul öncesideğerlendirerek, programlarla ilgili proje seçimi aşamasında ulusal karar organına ve AB Komisyonu’na destek vermektedir”.

“Türkiye’de programlardan yararlanacak kişilerle ve AB Komisyonu ile gerekli sözleşmelerin yapılmasını sağlamakta ve programlardan yararlanma hakkını kazananlara ödemedede bulunmaktadır. Proje sonuçlarının ve özellikle beğeni kazanan iyi uygulamaların ülke içinde ve dışında yayımına katkı sağlamak ise projelerle ilgili bir başka görevidir”.

3.1.3.2 Ulusal Ajans'ın İdari Görevleri

Merkez, programlar için ayrılan “fonların etkin yönetimini, Başkanlığa (Ulusal Ajans'a) tahsis edilen kaynakların muhasebesi ve izlenmesi için gerekli sistemin kurulmasını ve işletilmesini sağlamaktadır. Tahsis edilen kaynakların kullanımına ilişkin teknik denetimi yaparak, idari, mali ve hukuki işlemlerin yürütülmesi ile ilgili raporları değerlendirmektedir”.

“Programın genel değerlendirmesine, gelişimine ve farklı programlar arasında işbirliğinin artırılmasına katkıda bulunmakta; AB Komisyonu, diğer ulusal ajanslar ve diğer ülke yararlanıcıları ile ilişkilerin kurulmasını, geliştirilmesini ve koordinasyonunu sağlamaktadır. 14.01.2004 tarih ve 25346 sayılı Resmi Gazete’de belirtildiği üzere programlarla ilgili iş ve işlemlerin yürütülmesinde diğer kurumlarla işbirliği yaparak, Avrupa Komisyonu ile ulusal otoriteler arasında yapılan müzakereler sonucunda onaylanan çalışma planları ve bütçenin uygulanmasıyla programların ülke içinde duyurulması ve tanıtılması işlemlerini yapmaktadır.Kurum, programlar kapsamındaki Ulusal Ajans merkezli faaliyetleri; yapılan anlaşmaların sözleşmeye tabi hükümleri, ilgili programların uygulama el kitapları, Avrupa

Topluluğu'nun genel bütçesine uygulanacak 25.6.2002 tarihli ve 1605/2002(EC, Euratom) sayılı Konsey Mali Yönetmeliğinin Hibeler- Başlık IV bölümü ile Komisyonun 23.12.2002 tarihli ve 2342/2002(EC, Euratom) sayılı yönetmeliğinde yer alan uygulama için detaylı kurallar çerçevesinde idare" etmektedir.

3.1.3.3 Ulusal Ajans'ın Mali Yapısı

Kurum olarak, "Ulusal Ajans'ın bütçesi ve harcama usulleri genel yönetim kapsamındaki kurum-kuruluşların tâbi olduğu hükümlere tâbi değildir. Bu husus mali hükümlere ilişkin olarak düzenlenecek yönetmelik ile belirlenmiştir. Örneğin kurum satın alma işlemlerini, Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği arasındaki mali işbirliği çerçevesinde temin edilecek mali yardımların uygulanmasına ilişkin olarak 14 Mayıs 2004 tarihinde imzalanan "Çerçeve Anlaşma"; 25 Haziran 2002 tarih ve 1605/2002 sayılı Finans Yönetmeliği ve 23 Aralık 2002 tarih ve 2342/2002 sayılı Uygulama Yönetmeliğine göre yürütmektedir. Ajansın faaliyetleri 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun kapsamı dışındadır". Bu yönüyle de Türk idare yapısındaki diğer kamu kurum ve kuruluşlarından ayrılmaktadır. Bu nedenle kendine özgü bir yapısı bulunmaktadır.

3.1.3.4 Ulusal Ajans'ın Bütçesi

AB eğitim ve gençlik programları için "Ulusal Ajans'ın kullanacağı kaynağın temininde, sadece AB'nin finansal katkısı değil katılan bütün ülkelerin finansal katkısı öngörülmektedir ve aynı zamanda ülkeler arası eşit düzeyde yürüten bir işbirliği söz konusudur. Türkiye ile AB arasında imzalanan programlara katılıma ilişkin çerçeve anlaşmanın ikinci maddesinde Türkiye'nin, katıldığı belli programlara uygun olarak AB bütçesine mali katkıda bulunacağı hüküm altına alınmıştır".

Türkiye'nin Socrates, Leonardo da Vinci ve Youth Programlarına katılım için ödeyeceği mali katkı payı, 2004 yılı için toplam 18.353.000 Avro, 2005 yılı için toplam 30.943.000 Avro, 2006 yılı için toplam 39.143.000, 2007 yılı için toplam 67.300.000 Avro olarak belirlenmiş olmasına karşın bu oranlar yıllar bazında farklılık göstermektedir bugün itibariyle belirlenen programlara katılım payı 2015 yılı için toplam 66 milyon Avro söz konusu katkı paylarının bir kısmı genel bütçeden bir kısmı da Türkiye'ye yönelik katılım öncesi fonlardan karşılanmaktadır. Bütçeden

karşılanan kısım ise, Avrupa Birliği Bakanlığı bütçesine konulan ödeneklerden sağlanmaktadır.

Katılım öncesi fonlardan ve bütçeden (Avrupa Birliği Bakanlığı bütçesine) gönderilen tutarların birleştirilmesiyle oluşan programlara katılım payının %95'i projelerin bütçesini, %5'i ise Ulusal Ajansın işletme bütçesini oluşturmaktadır.

Katılım paylarında 2002 yılında, 2015 yılına oranla aşırı bir artış göze çarpmaktadır. Bu durum, Türkiye'de AB eğitim programlarına olan ilginin artmasından kaynaklanmaktadır. Programlarla ilgili olarak Ulusal Ajans'ın ülke içinde gerçekleştirdiği başarılı tanıtım faaliyetleri sonucunda proje başvurularında aşırı bir artış meydana gelmiştir. Bu da Türkiye'nin ödeyeceği katılım payını yıllar itibariyle artmasına neden olmuştur.

3.1.3.5 Ulusal Ajans'ın Bütçenin Hazırlanması

Kurumun bütçesi her mali yıl itibariyle Ulusal Ajans Başkanlığınca hazırlanmakta, Yönlendirme ve İzleme Komitesinin kararı ve Avrupa Birliği Bakanlığı'nın onayıyla yürürlüğe girmektedir. Merkezin bütçesi, idari bir kararla oluşturulmaktadır.¹

“Bütçe, yıllık gelir ve gider tahminlerini gösterir ve bunların gerçekleştirilmesine yetki ve izin verir. Bu anlamda bütçenin diğer kamu kurum ve kuruluşlarındaki fonksiyonlarıyla Ulusal Ajans'taki fonksiyonu arasında bir fark görünmemektedir. Ancak, bütçe Avrupa Birliği Mali Mevzuatı çerçevesinde Avrupa Komisyonu ile imzalanan İşletme Anlaşmalarının bir parçası olan çalışma programları içerisindeki bütçe formatına uygun olarak hazırlanmaktadır. Hazırlanan bu bütçe yukarıda da bahsedildiği gibi sırasıyla Komite, Bakan ve Komisyon tarafından onaylanarak ilgili olduğu takvim yılı başından önce yürürlüğe konmaktadır”.

Yönetmeliğe göre “Bütçe, Yönlendirme ve İzleme Komitesi ve Avrupa Birliği Bakanlığı'nın onayı alındıktan sonra en geç 25 Ekim itibariyle Komisyonun onayına sunulmakta ve kesinleşen kurum bütçesi, Başkanlığın bütçe uygulama talimatı ile birlikte” birimlere gönderilmektedir.

---

¹ Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı Bütçe ve Muhasebe Uygulamalarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik

İşletme ve ülke merkezli faaliyetlere ilişkin olarak oluşturulan bütçeler ve ödenekler ayrı banka hesaplarında tutulmaktadır. Kurumun gelir ve giderleri diğer kamu kurumlarında olduğu gibi Sayıştay denetimine tâbidir. Ayrıca, Avrupa Komisyonu denetimine de tabi olup, Hazine Müsteşarlığı Kontrolörleri tarafından da bütçe kaynakları, harcama kalemleri ile ilgili her bir çalışma dönemine ilişkin denetimler yapılmaktadır. Diğer taraftan, Kurum, Avrupa Komisyonunun da denetimine tabi olup bu denetim belirli periyotlarla Komisyon tarafından gerçekleştirilmektedir.

3.1.3.6 Ulusal Ajans'ın Bütçe ve Finansman Koordinatörlüğü

“Bütçe ve Finansman Koordinatörlüğü; doğru mali yönetiminin sağlanması amacıyla kurumun Bütçe ve Muhasebe Uygulamalarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliği Komisyon ile Merkez arasında imzalanan anlaşmalardan kaynaklanan sözleşme yükümlülükleri ve ülke merkezli faaliyetlerin yürütülmesine ilişkin Avrupa Birliği mali mevzuatı çerçevesinde bütçe tahsisatını yapmakta ve denetlemektedir”.

Yönetmeliğe göre koordinatörlük, “bütçe tahsisatının kullanımını takip etmek ve detaylı bir denetime elverişli analitik bir muhasebe sistemi kurmakla yükümlüdür. Kurumun bütçesine, yıllık iş planına, gelir-gider kesin hesaplarına, yıllık raporuna ve diğer raporlarına ilişkin işlemleri yapar. Bir önceki mali yıla ait konsolide edilmiş gelir tablolarını, bilançoları ve yıllık faaliyetleri esas alan kapsamlı malî tabloları içeren yıllık raporu hazırlamakta ve ilgili yerlere göndermektedir”. Ayrıca, bütün harcama beyanlarının usulüne uygun şekilde düzenlenmesini sağlamakla sorumludur.

Bütçe ve Finansman Koordinatörlüğü bu yönleriyle genel ve katma bütçeli kurumların bünyesinde yer alan ve mali hizmetleri yerine getirmekle görevli yardımcı birim olan, eski adıyla Bütçe Dairesi Başkanlığı, yeni adıyla Strateji Geliştirme Başkanlığı'nın görevlerine eş değer faaliyetlerde bulunmaktadır.

3.1.3.7 Ulusal Ajans'ın Gelirleri ve Harcamaları

Kurumun gelirleri her yıl “Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı bütçesine genel bütçeden yapılacak katkılardan”, Komisyonun tahsis edeceği mali katkıdan, faiz gelirlerinden, kur farkı gelirlerinden, bağış ve yardımlardan, geri kazanılan gelirlere ve diğer gelirlere oluşmaktadır.

Kur farklarından ve faizlerden kaynaklanan gelirler, “Avrupa Birliği’nin Mali Mevzuatına göre işleme tabi tutulmakta olup, Merkeze yapılan her türlü bağışlar belgelendirilerek, Avrupa Birliğinin mevzuatına uygun olarak açık ve net bir şekilde” muhasebeleştirilmektedir.

“Maliye Bakanlığı katkı payını her yıl Ocak ve Temmuz aylarında iki eşit taksit halinde ilgili hesaplara aktarmaktadır. Bu hesaplara aktarılan malî yardımın kullanılmayan kısmı, Komisyona iade edilmekte”, “Merkezin gelir, gider ve muhasebe usulleri ile diğer malî konulara ilişkin esas ve usuller, yönetmelikle düzenlenmektedir”.

“Bilanço ve gelir tablosunun çıkarılmasından sonra, hesap dönemine ilişkin bütçe ile alınan ödenekleri, yıl içinde alınmış ek ödenekleri ve varsa ödenek iptal ve devirleri, ayrıca yıl içinde yapılan harcamalar ile kullanılmamış ödenek artıklarını, harcama kalemleri itibarıyla gösteren kesin hesap cetveli, Bütçe ve Finansman Koordinatörlüğü tarafından hazırlanmaktadır”.

Başkanlık, “program kaynaklarının programlarla ilgili işlemlerini, gelir kaynaklarını ve harcamaları yansıtmak için yeterli kayıtları ve hesapları, Komisyonla imzalanan anlaşmalarda öngörülen muhasebe sistemi ve hesaplarına göre düzenleyerek bilgisayar ortamında tutmaktadır”. Mali mevzuatı ile ilgili uygulamalarda, sahtekârlık, yolsuzluk ve usulsüzlükle karşılaşıldığında Türk Ceza Kanununun ilgili hükümleri uygulanmaktadır.

3.1.3.8 Ulusal Ajans’ın Personeli ve Örgütsel Yapısı

Başkan, genel koordinatörler, program koordinatörlükleri ile destek birimleri koordinatörlüklerinden oluşan Ulusal Ajans’ın, verilen görevlerin yerine getirilmesini sağlamak üzere yeterli sayıda ve unvanda personel istihdam edilmektedir.

3.1.3.9 Ulusal Ajans Personeli

Ulusal Ajans; Merkez Başkanı, “genel koordinatörler, program koordinatörleri, destek hizmetleri koordinatörleri ile yeterli sayıda uzman, mütercim, rehber, denetçi, danışman ve destek hizmetleri personelinden” oluşmaktadır.

Ulusal Ajans’ta hizmetler, sözleşmeli personel eliyle yürütülmekte olup, Merkezde, 540 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede değişiklik yapan 4968 sayılı

kanunda “belirtilen usul ve esaslara göre kamu kurum ve kuruluşları ile Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı’nın diğer birimlerinden sözleşmeli personel istihdam edilebilmektedir. Kurumda, yabancı uzmanlar da sözleşmeli olarak istihdam edilebilmektedir. Ayrıca, Merkez, Avrupa Birliği eğitim ve gençlik programlarının tanıtımı amacıyla toplam 70 kişiyi geçmemek üzere geçici süre ile rehberler görevlendirebilir”.

Merkezde her ne şekilde olursa olsun, rehberler hariç olmak üzere, istihdam edilecek personel sayısı 100 kişi iken soran ki dönemlerde duyulan ihtiyaç sebebiyle bugünkü güncel sayı 220 den fazla olamamaktadır.“Bu hüküm Ulusal Ajans’ta ortaya çıkması muhtemel aşırı istihdamın önüne geçmeyi amaçlamaktadır. Ulusal Ajans bünyesinde halen toplam 165 personel görev yapmaktadır”. Bunlar ağırlıklı olarak Program Koordinatörlüklerin ’de görev yapmaktadırlar.

Merkezde istihdam edilecek personelin “657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nda belirtilen genel şartlara ek olarak, en az dört yıllık yüksek öğretim kurumlarından mezun olmak ve istihdam edileceği alanla ilgili en az üç yıllık iş tecrübesine sahip” olmak şartları aranmaktadır.

Başkanlık; “Genel koordinatörlük, program koordinatörlüğü, destek hizmetleri koordinatörlüğü, uzmanlık, denetçilik, danışmanlık ile mütercimlik pozisyonlarında istihdam edileceklerin İngilizce veya Fransızca dillerinde yapılan Kamu Personeli Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavında (KPDS) asgari (B) düzeyinde puan almış olmaları veya İngilizce veya Fransızca dil yeterliliği bakımından buna denkliği, Komitece kabul edilen başka bir belgeye sahip olmaları zorunludur. Merkezin Başkanı, Avrupa Birliği Bakanlığı’nın tarafından atanmaktadır. Merkezin personeli ise, Merkez Başkanının teklifi ve Avrupa Birliği Bakanlığı’nın onayıyla istihdam” edilmektedir.

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, “üç genel koordinatörlük (Socrates, Leonardo da Vinci ve Youth) ile sekiz program koordinatörlüğü şeklinde örgütlenmiş bulunmaktadır. Bu koordinatörlükler ve faaliyet gösterdiği alanlar aşağıda gösterilmiştir”(http://www.ua.gov.tr,12.06.2015)

Genel Eğitim (Socrates) Programı altında dört program koordinatörlüğü yer almaktadır:

- “Erasmus (Yüksek Öğretim Programı),
- Comenius (Üniversite Öncesi Örgün Eğitim, Okul Eğitimi),

- Grundtvig, Minerva (Yaygın Eğitim, Yetişkin Eğitimi, Hayat Boyu Eğitim, Eğitimde Bilgi Teknolojileri, Açık - Uzaktan Eğitim),
- Lingua ve Diğer Programlar (Avrupa Dilleri Eğitimi, Ortak Eylemler, Eğitimde Gözlemler ve Yenilikler, Tamamlayıcı Tedbirler)

Mesleki Eğitim (Leonardo da Vinci) Programı altında iki program koordinatörlüğü yer almaktadır:

- Değişim ve Dil Öğrenimi,
  - Pilot Projeler, Uluslararası Ağlar ve Başvuru Kaynakları,
- Gençlik (Youth) Programı altında iki program koordinatörlüğü yer almaktadır:
- Gençlik Değişimleri ve Avrupa Gönüllü Hizmetleri,
  - Gençlik Girişimleri, Ortak Eylemler ve Destek önlemleri”.

Merkezin ita amiri olan “Başkan, merkezin sevk ve idaresi ile Programlar için kullanılacak Avrupa Birliği fonlarının gereği gibi yönetilmesinden sorumludur. Ayrıca, yapılan anlaşmaların uygulanmasından Avrupa Komisyonu ve Avrupa Birliği Bakanlığı’na karşı da sorumluluğu mevcuttur.

Başkan, Komisyon ile Uygulama Anlaşmaları ve ülke merkezli faaliyet anlaşmaları imzalamakta ve bu anlaşmaların Merkezce uygulanmasını sağlamaktadır.

Başkan; Genel Koordinatörlükler, Program Koordinatörlükleri ve Destek Birimleri Koordinatörlüklerinin uyumlu, verimli, disiplinli ve düzenli biçimde çalışmasını sağlamakla yükümlüdür.”²

3.1.3.9.1 Genel Koordinatörlük

Genel Koordinatör, AB eğitim programları ile ilgili faaliyet ve projeleri yürütmekle görevli program koordinatörlerinden sorumlu merkez personelidir. Genel Program Koordinatörlükleri ise, Ulusal Ajans’ın, “AB eğitim ve gençlik programları ile ilgili faaliyetlerini yürüten ana hizmet birimleridir. Her genel program koordinatörlüğü bir genel koordinatörden, ihtiyaca göre belirlenen program koordinatörü ile yeterli sayıda uzman ve diğer büro görevlilerinden oluşmaktadır”.

Her bir program için oluşturulan genel koordinatörlükler şunlardır(<http://www.ua.gov.tr>,12.06.2015):

- Genel Eğitim (Socrates) Genel Koordinatörlüğü,
- Mesleki Eğitim (Leonardo da Vinci) Genel Koordinatörlüğü,

² Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı Bütçe ve Muhasebe Uygulamalarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik

- Gençlik (Youth) Genel Koordinatörlüğü.

“Bu genel koordinatörlüklerin her birinin bünyesinde programlar ve faaliyetler için program koordinatörlükleri yer almaktadır.

Genel koordinatörlükler, programlarla ilgili seminer, konferans ve eğitimlere katılım konularını organize ve koordine etmektedirler. Program çalışmalarının, ulusal düzeydeki eğitim ve gençlik programları ile koordinasyon içinde yürütülmesini”sağlamaktadırlar.

3.1.3.9.2 Program Koordinatörlüğü

Program Koordinatörleri, “Genel Koordinatöre bağlı olarak, farklı program alanlarındaki faaliyetleri ve projeleri yürütmekten ve koordine etmekten sorumlu merkez personelidir. Program koordinatörleri, işlerin gereği gibi yürütülmesinden sorumlu olup, ilgili uzmanlar arasında koordinasyonu sağlamaktadır”. (14.01.2004 tarih ve 25346 sayılı R.G.)

Program koordinatörleri, “faaliyet alanına ilişkin yıllık çalışma planı ile Genel Koordinatörlükçe istenen diğer çalışma planlarını hazırlamakta, faaliyet alanına ilişkin mali yardım taleplerinin kayıtlarını tutmakta ve Genel Koordinatörlük tarafından belirlenen esaslara göre proje başvurularının mali yeterliliğini” incelemektedirler.

3.1.3.9.3 Destek Birimleri Koordinatörlükleri

Destek Birimleri Koordinatörleri, “Ulusal Ajansın, halkla ilişkiler, insan kaynakları, bilişim, finansman ve muhasebe gibi destek hizmetlerinin yürütülmesinden sorumlu personeldir. Merkezin eğitim ve gençlik programları ile ilgili faaliyetlerinin yürütülmesinde destek sağlamak üzere oluşturulmuşlardır”.(14.01.2004 tarih ve 25346 sayılı R.G.)

Destek Birimleri Koordinatörlükleri; “İnsan Kaynakları ve İdari İşler Koordinatörlüğü, Bütçe ve Finansman Koordinatörlüğü, Halkla İlişkiler Koordinatörlüğü ve Bilişim Koordinatörlüğü”dür”. Bu koordinatörlüklerden başka destek birimleri koordinatörlüğü personelinden sayılan İç Denetçi ve Başkanlığa hukukî danışmanlık yapmak üzere Hukuk Danışmanlığı birimi mevcuttur. Ayrıca tüm bu birimler dışında Ulusal Ajans Başkanlığı'nın tasarrufuyla kurulan satın alma birimi mevcuttur.

3.1.4 Yönlendirme ve İzleme Komitesi

4968 sayılı kanunla, Ulusal Ajansın yanı sıra “Avrupa Birliği eğitim ve gençlik programlarının uygulanması ile ilgili genel politikaların belirlenmesi, izlenmesi ve değerlendirilmesi amacıyla yine Avrupa Birliği Bakanlığı’nın bünyesinde Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Yönlendirme ve İzleme Komitesi kurulmuştur.”(14.01.2004 tarih ve 25346 sayılı R.G.)

3.1.4.1 Oluşumu ve Görevleri

Yönlendirme ve İzleme Komitesinin çalışma usul ve esasları DPT Müsteşarlığı tarafından çıkarılan ³yönetmelikle düzenlenmiştir. Komite görevini yerine getirirken ulusal ajanslarla ilgili olarak ulusal otoritelerin ve komisyonun sorumluluklarını düzenleyen, özellikle Socrates, Leonardo da Vinci ve Youth programlarına ilişkin AB mevzuatını dikkate almaktadır.

Yönlendirme ve İzleme Komitesi; Avrupa Birliği Bakanlığı Başkanlığında Milli Eğitim Bakanlığı (1), DPT Müsteşar Yardımcısı (1), YüksekÖğretim Kurulu (1), Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü (1), Türkiye İş Kurumu Genel Kurumu (1), Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı (3), Ulusal Ajans(1) olmak üzere toplam (10) üyeden oluşmaktadır. Komitenin sekreteryaya hizmetleri Avrupa Birliği Bakanlığı tarafından yürütülmektedir (14.01.2004 tarih ve 25346 sayılı R.G.).

Komite; “Başkanlığa verilen görevlerin yerine getirilmesiyle ilgili her türlü çalışmayı izlemekte ve değerlendirmektedir. Başkanlığın malî ve idarî sorumluluklarını yerine getirebilecek yapıya ve donanımına sahip olmasını sağlamakla birlikte, Ulusal Ajans’ın uygulayacağı genel politikalar ile çalışma esas ve usullerini belirlemektedir”.

Yönlendirme ve İzleme Komitesi, “AB eğitim ve gençlik programlarının idarî ve malî bakımdan etkin bir şekilde yürütülmesinden hükümet adına yetkili makam olan Avrupa Birliği Bakanlığına karşı sorumludur”.

3.1.4.2 Komite Toplantıları

Komite, Komite Başkanının çağrısı üzerine düzenli olarak her ay toplanmaktadır. “Toplantı gündemi Komite Başkanı tarafından belirlenerek en az iki

---

³ Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Yönlendirme ve İzleme Komitesi ile Danışma Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik

gün önce yazılı olarak üyelere bildirilmektedir”. Toplantı zamanını Komite tespit etmektedir. Ancak, Komite ayın belirli gün veya günlerini toplantı zamanı olarak önceden belirleyebilir.

Komite en az altı üye ile “Komite Başkanının, yokluğu halinde de Komite Başkan Vekilinin başkanlığında toplanmakta, kararlar, toplantıya katılanların salt çoğunluğuyla alınmaktadır. Oylamada eşitlik durumunda Başkanın oyu belirleyicidir. Danışma Kurulu, Yönlendirme ve İzleme Komitesinin teklifi ve Avrupa Birliği Bakanlığı’nın Onayıyla belirlenen kurum ve kuruluşlar tarafından görevlendirilen üyelere oluşan bir kuruldur” (14.01.2004 tarih ve 25346 sayılı R.G.)

3.1.4.3 Danışma Kurulu’nun Oluşumu ve Görevleri

“AB Eğitim ve Gençlik Programları Yönlendirme ve İzleme Komitesi ile Danışma Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelikle kurulan Danışma Kurulu, ilgili kamu kurum ve kuruluşları, eğitim ve öğretim kurumları, sivil toplum örgütleri ve gönüllü kuruluşlar, gençlik organizasyonları, meslek kuruluşları ve özel sektör kuruluşlarının temsilcilerinden oluşmaktadır. Kurulun; Milli Eğitim Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, bazı üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları temsilcilerinden oluşturulacağı belirlenmiş ve anılan kurulda Milli Eğitim Bakanlığı’nın (5), diğer üyelerin ise (1) er temsilci ile katılımı kararlaştırılmıştır”.⁴

Danışma Kurulu’nda hangi kuruluşların temsil olunacağı Komite’nin teklifi ve Avrupa Birliği Bakanlığı’nın onayıyla belirlenmektedir. Bu kurulun kararları istişari niteliktedir. Danışma Kurulu, Ulusal Ajans Başkanlığı’nın uygulayacağı alternatif politikalar üretmekle, Türkiye’nin AB eğitim programlarından azami ölçüde faydalanmasının yollarını aramakla ve eğitim programların uygulanmasında etkinliği artırıcı tavsiyelerde bulunmakla görevlidir. Danışma Kurulu ilk toplantısını 27 Ocak 2004 tarihinde yapmıştır. Kurul toplantıları Kurul üyeleri arasından seçimle oluşturulan divan başkanı tarafından yönetilmektedir. Divan, bir başkan iki üye ve iki katip üyeden oluşmaktadır.

Toplantı gündemi “Ulusal Ajans Başkanlığınca belirlenmekte ve toplantıdan en az 15 gün önce üyelere bildirilmektedir. Danışma Kurulu, Merkez Başkanlığının

---

⁴ AB Eğitim ve Gençlik Merkezi Başkanlığı: Eğitimde Diyalog, Genel Eğitim Programı Haber Bülteni, (Ankara: Ulusal Ajans Yayını, Sayı 1, Ocak 2004),4

oluşturacağı gündem çerçevesinde yılda bir defa toplanmaktadır. Danışma Kurulu çalışmalarını en üç gün içinde tamamlamak zorundadır. Kurul, çalışmaları sonunda aldığı kararları Yönlendirme ve İzleme Komitesine yazılı olarak sunmaktadır. Kararlar, Komite kararlarında olduğu gibi toplantıya katılan üyelerin salt çoğunluğuyla alınmaktadır. Oylamada eşitlik durumunda ise Başkanın oyunun olduğu taraf çoğunluk sayılmaktadır” (14.01.2004 tarih ve 25346 sayılı R.G.).

3.2 ULUSAL AJANS’IN KURULUŞ NEDENLERİ VE TÜRK KAMU YÖNETİMİ İÇERİSİNDEKİ YERİ

Her ülke, idari sistemini temel olarak kendi anayasasında düzenlemektedir. “Ülkelerin tarihi geçmişleri ve yönetime egemen olan gelenekleri bu manada anayasalarına da yansımaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 123. maddesinde ülkemizin idare sistemi hakkında temel kurallar konulmuştur. Buna göre; idare, kuruluş ve görevleriyle bir bütün olup kanunla düzenlenmektedir. İdarenin kuruluş ve görevleri ise, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarındadır. Kamu tüzelkişiliği, ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulabilmektedir”.

Türkiye Cumhuriyeti’nin “merkezi idare teşkilatı, idari hizmetlere ilişkin yetki ve sorumlulukların toplandığı bir başkent teşkilatı ile bu hizmetlerin tüm ülke düzeyinde yürütülmesini sağlayan bölge, il ve diğer kademeli bölümlerin meydana getirdiği bir taşra teşkilatından oluşmaktadır. Merkezi yönetim, Cumhurbaşkanlığı, Başbakanlık ve bakanlıkların yanı sıra, başka birçok kurumdan oluşmaktadır”.

Türkiye Cumhuriyeti’nin merkez yönetiminin başkent örgütü temel olarak bakanlıklardan oluşmakla beraber yalnız onlardan meydana gelmez. Başka bir deyişle başkent örgütünün genişliği bakanlıklarla sınırlı olmayıp, bakanlıklardan başka belli uzmanlık görev ve işlevlerini yürüten, hükümete ve bakanlıklara yardımcı olan çok sayıda ve çeşitli kurul ve kuruluşları içerir.

Birden çok bakanlığı veya tüm bakanlıkları ilgilendiren dolayısıyla ortak nitelikte olan hizmet ve görevler bakanlık kuruluşu içerisinde yer almadığı gibi, bir bakanlığa da bağlanmamıştır. Bakanlık örgütünün dışında tutulmuş olan bu kurul ve kuruluşlar Başbakanlık ile ilgilendirilmişlerdir. Bu nitelikteki merkez kurum ve kuruluşlarından bazıları “(Türkiye Atom Enerjisi Kurumu, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Vakıflar Genel Müdürlüğü, TÜBİTAK ve TODAİE)” tüzel

kişiliğe sahiptir. Diğerlerinin “(DPT, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Türkiye İstatistik Kurumu, Devlet Personel Başkanlığı, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, Basın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, MİT)” tüzel kişiliği olmayıp, doğrudan Başbakanlığa bağlı kuruluşlardır (Örnek, 1998:88-89).

Bağlı veya ilgili olan kuruluşların tüzel kişiliği ve dolayısıyla bunun sonucu olan bazı bütçe özellikleri varsa da, gerçek tüzel kişiliğe sahip olmayan diğer merkez kuruluşlarından özellikle ayrı kanunla kurulmuş olanlardan pek farklı bir konumda değillerdir. Tüzel kişiliğe sahip olma ve onun sonucu olan idari vesayet, hukuksal nitelermeler olup, fiili durumda fazla bir anlamları yoktur (Örnek, 1998:88-89).

Ulusal Ajans da tüzel kişiliğe sahip merkez kuruluşlarından olan Avrupa Birliği Bakanlığı’na bağlı, idari ve mali özerkliğe sahip bir kuruluştur.

3.2.1 Ulusal Ajans’ın Kuruluş Nedenleri

Türkiye ile AT arasında imzalanan anlaşmalarla elde edilen AB eğitim programlarına katılım işlemlerini yürütmek ve koordine etmek için, programlara katılan diğer Avrupa ülkelerinde de mevcut olduğu gibi, bir “Ulusal Ajans” kurumuna ihtiyaç duyulmuştur. Bu kurumun, yapılan mevcut anlaşmalar çerçevesinde AB eğitim ve gençlik programlarının ülke içerisinde yürütülmesinden ve koordinesinden sorumlu olması amaçlanmıştır.

Türkiye’de de, “AB eğitim programlarına katılımını organize etmek üzere Ulusal Ajans (AB Eğitim ve Gençlik Programları Dairesi Başkanlığı), Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) bünyesinde, 15.01.2002 tarih ve 2002/3547 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulmuş” 2003 yılında da yapılan bir yasal düzenlemeyle, tüzel kişiliği haiz, idarî ve malî özerkliğe sahip, DPT’nin ilgili bir kuruluşu haline getirilmiştir ve 2011 yılında Avrupa Birliği Bakanlığı Kurulmasıyla bu bakanlığın ilgili kuruluşu olarak faaliyetlerine devam etmektedir.

Türk Ulusal Ajansı, “AB’nin eğitim ve gençlik programlarını Türkiye’de duyurmak; bu programlara katılım çalışmalarını yürütmek, koordine etmek, izlemek ve Avrupa Komisyonuna rapor halinde sunmak; bu programlar hakkında Avrupa Komisyonu ile gerekli görüşmeleri yapmak ve uygulama sözleşmelerini imzalamak amacıyla kurulmuştur”.

3.2.2 Ulusal Ajans'ın Kamu Yönetimindeki Yeri

Türkiye'nin 1999 tarihli "Helsinki Zirvesi sonrasında aday olarak kabul edilmesiyle birlikte, ilişkilerin teknik anlamda daha iyi yürütülebilmesi ihtiyacı belirginleşmiştir. Bu nedenle, 26 Ocak 2000 tarih ve 2000/3 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile Türk idari yapısı içerisindeki AB örgütlenmesi yeni bir şekil almış ve yeni kurumlar oluşturulmuştur. Bunlar; *AB İç Ekonomik ve Teknik Koordinasyon Kurulu, İç Koordinasyon ve Uyum Komitesi ve Yürütme Sekreterliği, AB Danışma Kurulu, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (ABGS), Dış Ticaret Müsteşarlığı AB İcra Kurulu'dur*" (<http://www.deltur.eee.eu>, 15.06.2015). "Bunlardan başka, Topluluğun eğitim programlarının ülke içinde koordine edilmesi görevini yürütmek üzere, 2002 yılında DPT bünyesinde bir daire başkanlığı olarak, 2003 yılında da DPT'nin ilgili kuruluşu olarak AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Ulusal Ajans) ihdas edilmiştir".

Uyum sürecinde "Türk idare yapısı içinde oluşturulan bu kuruluşlara, merkezi idareye bir nevi teknik danışmanlık yapma anlamında, benzer faaliyet gösteren, başkent teşkilatında, aktif olarak idari faaliyet gösteren ve belli bir hizmeti doğrudan doğruya yürüten idare organları yanı sıra, bu idare organlarına görüş bildirme, öneri ve tavsiyelerde bulunma suretiyle yardımcı olan kurul ve kuruluşlar da mevcuttur" (Günday, 1996:361). Bu kuruluşlardan biri de 30.09.1960 tarihinde 91 sayılı kanunla kurulan Devlet planlama Teşkilatı'dır.

DPT bugün, 1961 Anayasasında ifade edildiği şekliyle, "iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı demokratik yollarla gerçekleştirmek; bu amaçla milli tasarrufları artırmak, yatırımları toplum yararının gerektirdiği önceliklere yöneltmek ve kalkınma planlarını yapmakla görevli, Başbakanlığa bağlı bir yardımcı kurumdur. Kurum, Yüksek planlama Kurulu, Para Kredi ve koordinasyon Kurulu ve Müsteşarlık örgütünden oluşmaktadır. Müsteşarlık örgütü ise müsteşarın başında bulunduğu, ana hizmet birimleri, danışmabirimleri ve denetim birimlerinden oluşmaktadır. DPT müsteşarı kurumun en yüksek amiri olup Başbakana veya görevlendireceği Devlet Bakanına bağlıdır. 2011 yılında Avrupa Birliği Bakanlığının kurulması ile birlikte Türkiye Ulusal Ajansı bu bakanlığın ilgili kuruluşu olarak faaliyetlerine devam etmiş ve DPT ile herhangi bir ilişkisi kalmamıştır".

DPT'nin görevlerini özetle şu başlıklar altında toplanabilir; (Günday, 1996:413)

“Bakanlıkların kamu kurum ve kuruluşlarının ekonomik, sosyal ve kültürel politikayı ilgilendiren faaliyetlerinde koordinasyonu sağlamak uygulamayı etkin bir biçimde yönlendirmek ve bu konularda hükümete müşavirlik yapmak;Hükümetçe belirlenen amaçlar doğrultusunda kalkınma planları ile yıllık planları hazırlamak Kalkınma planlarının ve yıllık programların başarı ile uygulanabilmesi için ilgili kurum ve kuruluşların ve yerel yönetimlerin kuruluş ve işleyişlerinin düzeltilmesi konusunda görüş ve önerilerde bulunmak;Kalkınma planlarının ve yıllık programların uygulanmasını izlemek ve koordine etmek, değerlendirmek ve gerekli hallerde planlarda ve programlarda değişiklik yapmak. ”

Kurumun sahip olduğu bu tip görev ve işlevleri nedeniyle, “Ulusal Ajans’ın DPT bünyesinde kurulması aşamasında, söz konusu AB eğitim programlarının, bütçe ve finansman boyutu da dikkate alınarak, kamu kurumları arasında koordineli bir şekilde yürütülmesini DPT’nin en iyi şekilde sağlayacağı vurgulanmıştır. Bu nedenlerle AB eğitim programlarını yürütmek ve koordine etmek üzere Avrupa Birliği ile İlişkiler Genel Müdürlüğü’ne bağlı olarak DPT bünyesinde “Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Daire Başkanlığı” olarak 2002 yılında kurulmuştur. Devam eden süreçte bu daire başkanlığı 2003 yılında 540 sayılı Devlet Planlama Teşkilâtı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapan 4968sayılı Kanunla, DPT ile ilgili olmak üzere idari ve mali özerkliğe sahip bir tüzel kişiliğe kavuşturulmuştur bugün itibari ile Avrupa Birliği Bakanlığı’nın bir ilgili kuruluşu olarak faaliyetlerine devam etmektedir”.

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı’nın çalışma usul ve esaslarını belirleyen yönetmeliğin 5. maddesinde de kurumun hukuki yapısı; “ Merkez, 540 sayılı Devlet Plânlama Teşkilâtı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına ilişkin 31/7/2003 tarihli ve 4968 sayılı Kanunda belirtilen görevleri yerine getirmek amacıyla Başbakanlık Devlet Plânlama Teşkilâtı ile ilgili olmak üzere kurulmuş, idari ve malî özerkliğe sahip, Kanunda belirtilmeyen durumlarda özel hukuk hükümlerine tâbi bir kamu tüzel kişisidir.” şeklinde ifade edilmiştir.

Kurum bu yönüyle “Türk Kamu Yönetimi içerisinde yer alan, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu’ndaki ifadesiylegenel bütçeli ve özel bütçeli kuruluşlar dışında yer almaktadır”. Ulusal Ajansın, kendine özel, başlı başına bir kuruluş kanunu bulunmamaktadır. Kurumun başında da Avrupa Birliği Bakanlığı tarafından atanan bir “Başkan” bulunmaktadır. Bu nedenle Ulusal Ajans’ın, işletme

bütçesinin Avrupa Birliği Bakanlığı'nın bütçesinden aktarılan rakamlardan oluştuğunu düşünecek olursak, kurumu sadece işletme bütçesi yönüyle genel bütçe kapsamındaki kuruluşlar arasında değerlendirebiliriz. Ancak, Ulusal Ajans'ın program bütçesinin, Avrupa Komisyonu kararı sonucunda, AB üyesi veya aday ülkelerin katılım paylarıyla oluşturulan bir havuzdan karşılandığı ve bu bütçenin harcama usul ve esaslarının AB mevzuatlarına göre yapıldığı düşünüldüğünde, kurumu, genel veya özel bütçe içerisinde değerlendirmemiz mümkün görünmemektedir. Nitekim, "5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun I,II,III,IV sayılı cetvellerinde sayılan kurum ve kuruluşlar arasında" Ulusal Ajans'a rastlanmamaktadır.

Ulusal Ajans, merkezi idare teşkilatı içerisinde, başkentte bulunan yardımcı kurumlardan birisi olan "Avrupa Birliği Bakanlığı'nın ilgili bir kuruluştur. Her ne kadar idari ve mali özerkliğe sahip bir kuruluş olarak söz edilse de Avrupa Birliği Bakanlığı ile arasında idari vesayet mevcuttur. Her hangi bir taşra teşkilatına, bölge teşkilatına veya merkez dışında bir temsilciliğe sahip değildir. Ulusal Ajans, Ulusal Otorite'ye (Yönlendirme ve izleme Komitesi) ve Avrupa Komisyonu'na karşı sorumluluğu olan, yürüteceği politikaların ve eğitim ve gençlik programlarının ulusal önceliklerinin Yönlendirme ve İzleme Komitesi tarafından tespit edildiği bir kuruluştur. Kurum, bütçe ve yönetim usulleri bakımından da Türk Kamu Yönetimi içerisinde yer alan diğer kamu kurum ve kuruluşlarından farklı özelliklere sahiptir"(Günday, 1996:414).

3.2.2.1 Gördüğü Hizmetler Bakımından Ulusal Ajans

Ulusal Ajans, sınıflandırma bakımından idari kamu hizmetleri içerisinde yer alan eğitim programlarının yürütülmesinde (Socrates, Leonardo da Vinci, Youth) ülke çapında koordinasyonu sağlayan bir kuruluş olmakla birlikte, sadece koordinasyonla kalmayıp, program yararlanıcılarına danışmanlık, proje sahiplerinin eğitimi gibi konularda da faaliyette bulunmaktadır. Bu yönüyle Ulusal Ajans'ın faaliyetlerini kamu hizmeti olarak sayılabilir. Nitekim bu hizmetler, kurumda istihdam edilen kamu personeli aracılığı ile yürütülmektedir.

Ulusal Ajans'ın yürüttüğü eğitim programları özel sektör tarafından yapılamadığı için tekelli kamu hizmetinden sayılabilir. Ancak bu görevler özel sektöre devredilemez nitelikte de değildir. Önceki bölümlerde de söz edildiği gibi,

AB'ye üye bazı ülkelerde bu faaliyetler özel sektör ve benzeri kuruluşlar aracılığıyla yapılabilmektedir. Faaliyetlerin, alanında teknik bilgi ve danışmanlık, uzmanlık gerektirmesi ve AB ile imzalanan anlaşmalar çerçevesinde yürütülmesi nedeniyle öncelikli olarak idare tarafından yürütülmesi öngörülmüştür. Bu hizmetler, kişilerin idare ile ayrı ayrı ilişki kurarak faydalanmaları şeklinde olduğu için, bireylerin yararlanma biçimine göre yapılan sınıflandırmada, “*doğrudan doğruya ve bireysel yararlanma sağlayan kamu hizmetleri*” kategorisine dahil olmaktadır.

3.2.2.2 Hizmet Yerinden Yönetim Kuruluşları Bakımından Ulusal Ajans

Bir kamu kurumu, “belirli bir kamu hizmet ya da işinin yürütülmesi için örgütlenmektedir. Her hizmetin ise kendine özgü nitelik ve özellikleri olduğundan, örgütlenme buna göre biçim almakta ve sonuçta birbirinden çok farklılaşmış örgüt tipleri meydana çıkmaktadır. Kimi zaman kamu kurumları, niteliklerine göre sınıflandırılmaktadır. Bilimsel ve kültürel kamu kurumları, sosyal kamu kurumları, idari kamu kurumları, ekonomik kamu kurumları gibi. Bu sınıflandırma, daha çok kamu hizmetlerinin sınıflandırılmasına paralellik göstermektedir. Bilimsel ve kültürel kamu hizmetleri ve diğer benzerleri gibi. Fakat bu sınıflandırma, her kamu kurumuna uygulanacak hukuksal rejimi belirlemez” (Örnek, 1998:135).

“Kamu kurumu biçiminde örgütlenen hizmet, bir kişilik, bir ölçüde özerklik, dolayısıyla belirginlik kazanır. Devletten ayrı bir tüzel kişiliğe ve bütçeye sahip olan, kararlarını kendi kendine alan, böylece bir anlamda kendi kendini yöneten kamu kurumları, bu yüzden yerinden yönetimin bir türü olarak kabul edilir. Ancak burada yerinden yönetimin dayandığı temel yöresel bir alan değil, bir faaliyet, iş alanı olduğu için buna, hizmet ya da teknik bakımdan yerinden yönetim denir”.

1982 tarihli T.C Anayasasınının 123. maddesinin son fıkrasında da, hizmet yerinden yönetim kuruluşlarının, kanunla ya da kanunun açıkça verdiği yetki ile kamu tüzel kişilikleri kurulmak suretiyle oluşturulacağı belirtilmektedir.

“Hizmet Yerinden Yönetim Kuruluşları, teknik bilgi ve uzmanlık isteyen belli bir hizmetin devletin tüzel kişiliği ve merkezi idare teşkilatı dışında örgütlenmesi ve tüzel kişiliğe kavuşturulması sonucu ortaya çıkan kuruluşlardır. Hizmet yerinden yönetim kuruluşlarının organları yürütme organı tarafından işbaşına getirildiği gibi aynı yöntemle görevlerinden alınabilmektedir. Bunların ortak özellikleri; kamu tüzel

kişiliğine sahip olma, özerkliğe sahip olma, vesayet denetimine tabi olma, ayrı bir mal varlığına ve bütçeye sahip olmadır”(Örnek, 1998:136).

Ulusal Ajans’ın “kamu tüzel kişiliğine, idari ve mali özerkliğe sahip, Avrupa Birliği Bakanlığı ve vesayet denetimine tabi, ayrı bütçeye (program ve işletme bütçesi) sahip bir kuruluş olduğu görülmektedir. Ayrıca, kurumun organları ve gerek yönetici, gerekse diğer görevliler Avrupa Birliği Bakanlığı tarafından, dolayısıyla yürütme tarafından atanmaktadır. Görevden alınmaları da aynı usule tabidir. Bu yönleriyle, 4968 sayılı kanunla kurulan Ulusal Ajans’ı, faaliyet konuları açısından, hizmet yerinden yönetim kuruluşlarından Bilimsel, Teknik ve Kültürel Kamu Kurumu olarak değerlendirmek mümkündür.

Kamu kurumlarının en yeni türünü oluşturan bu kurumlar, bilimsel, teknik, sanatsal ve kültürel hizmet ve faaliyetlerde bulunmak üzere kurulmuşlardır. Örnek olarak; TÜBİTAK, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu, Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü, Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu sayılabilir” (Günday, 1996:501). Ulusal Ajans’ı da, yürüttüğü eğitim faaliyetleri itibariyle, bu kurumlar arasında saymak yerinde olacaktır.

3.2.2.3 Ulusal Ajans’ın Diğer Kurum ve Kuruluşlarla İlişkileri

Ulusal Ajans, faaliyetleri açısından diğer kurum ve kuruluşlarla karşılaştırıldığında en çok Milli Eğitim Bakanlığı ile ilişkisi olan bir kuruluştur. Kurumun faaliyetleri eğitim ve gençlik programları olunca, bu programların hedef kitlesi de doğal olarak örgün ve yaygın eğitim çağındaki öğrenciler, resmi/özel eğitim kurumlarında görev alan personeller, yaygın eğitim gören yetişkinler, çeşitli sektörlerde proje geliştiren yararlanıcılar ve gençler olmaktadır. Ulusal Ajans’ın, faaliyetlerinin geniş bir çevreye duyurulabilmesi ve tüm hedef kitleye ulaşabilmesi için, Türkiye genelinde 81 İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nde koordineli olarak AB eğitim ve gençlik programlarından sorumlu birimler oluşturulmuştur. Bu birimlerle iletişimde, Milli Eğitim Bakanlığı’nın altyapısından yararlanılmaktadır. Böylece, faaliyetlerle ilgili olarak bütün illere kolayca ulaşmak mümkün olmaktadır.

Kamu kurum ve kuruluşlarının bünyelerinde oluşturulan AB Ofisleri/Şube Müdürlükleri gibi yapılarla ve üniversitelerde oluşturulan AB Ofisleri ile Avrupa Birliği Bakanlığı’nın antetti ile yazışmalar yapılmakta, programlar ve projelerle ilgili faaliyetler bu ofisler/şube müdürlükleri tarafından kendi kurumlarında

yürütülmektedir. Bu amaçla, örnek vermek gerekirse, Leonardo da Vinci programı ile ilgili olarak MEB Erkek Teknik Genel Müdürlüğü bünyesinde bir AB Şube Müdürlüğü oluşturulmuştur. Bir şube müdürünün sorumluluğunda olan birim, Leonardo da Vinci eğitim programı ile ilgili iş ve işlemleri Bakanlık düzeyinde yürütmektedir. Bu büronun faaliyetleri sadece Leonardo da Vinci programı ile sınırlı değil, AB ile ilgili diğer konularda da genel müdürlük bünyesinde çalışmalarını sürdürmektedir.

Ulusal Ajans'ın, kamu kurumları dışında sivil toplum kuruluşları ve özel sektörle de münasebetleri söz konusudur. STK'lar ve özel sektörün yapısı, kamu sektöründeki bürokratik işlemlere tabi olmamaları sebebiyle, değişime ve AB vizyonuna daha kolay uyum sağlayabilecek niteliktedir. Ulusal Ajans, STK'ları ve ilgili özel sektör kuruluşlarını eğitim programları çerçevesinde yönlendirmekte ve özellikle projeler konusunda bir nevi danışmanlık hizmeti vermektedir.

3.3 ULUSAL AJANSIN HUKUKİ DAYANAKLARI VE KARŞILAŞTIĞI SORUNLAR

AB eğitim ve gençlik programlarının yürütülmesi amacıyla ülkemizde koordinatör birim olarak düşünülen Ulusal Ajans'ın kuruluş kanunu olan 4968 sayılı Kanun çıkarıldıktan sonra kurumun ikincil mevzuatı tamamlanmıştır.

3.3.1 Ulusal Ajans'ın Hukuki Dayanakları

Ulusal Ajans ve Türkiye'nin AB eğitim programlarına katılımıyla ilgili, önceki bölümlerde de yer yer dile getirilen ikincil mevzuat niteliğindeki yasal düzenlemeler şunlardır:

- a.** “Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Topluluğu Arasında, Türkiye Cumhuriyetinin Topluluk Programlarına Katılmasının Genel İlkeleri Hakkında imzalanan Çerçeve Anlaşma ve bu anlaşmanın onaylanması hakkındaki karar: 26 Şubat 2002 tarihinde Brüksel’de imzalanan ve 20.06.2002 tarih ve 4763 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan “*Türkiye - AT Arasında, Türkiye Cumhuriyetinin Topluluk Programlarına Katılmasının Genel İlkeleri Hakkında imzalanan Çerçeve Anlaşma*”nın onaylanması, Dışişleri Bakanlığının 03.07.2002 tarihli ve ABEY/247110 sayılı yazısı üzerine Bakanlar Kurulunca 22.07.2002 tarihinde kararlaştırılmıştı
- b.** Avrupa Topluluğu ile Türkiye Cumhuriyeti arasında Türkiye Cumhuriyetinin

Topluluk Programları Leonardo da Vinci II, Socrates 01.09.2002 tarih ve 24863 sayılı Resmi Gazeteve Gençlik Programlarına katılımı hakkında Mutabakat Zaptı: Türk Hükümeti ile AT arasında, 15 Nisan 2004 tarihinde Brüksel’de imzalanan Mutabakat Zaptı’nda Türkiye’nin Topluluk Programlarına katılımı ile ilgili genel prensipler belirlenmiştir.

- c. AB Mali Yardımlarına İlişkin Çerçeve Antlaşma: Türkiye Cumhuriyeti ile AB arasındaki mali işbirliği çerçevesinde temin edilecek mali yardımların uygulanmasına ilişkin “Çerçeve Anlaşma” 14 Mayıs 2004 tarihinde imzalanmıştır.
- d. Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Ulusal Ajans) Kuruluş Kanunu: Yukarıdaki bölümlerde ayrıntılı olarak değerlendirildiği için burada ayrıca yer verilmeyecektir.
- e. Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik: Bu yönetmelik ile Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı’nın, çalışma usul ve esasları ile hizmet birimleri ve bu birimlerin görev, yetki ve sorumluluklarının belirlenmiştir.
- f. ABEGPM İnsan Kaynakları Yönetmeliği: Bu yönetmelik, 26/12/2003 tarihli ve 2003/6667 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulmuştur. Yönetmeliğin son bölümünde yer alan (I) sayılı cetvelde kurumdaki görev unvanları ve sayıları belirlenmiştir. Buna göre; (1) Başkan, (3) Genel Koordinatör, (4) Destek Birimleri Koordinatörü, (9) Program Koordinatörü, (2) Hukuk Danışmanı, (46) Uzman, (2) Denetçi, (3) Mütercim, (25) Büro Görevlisi, (5) Sekreter olmak üzere toplam (100) görev ünvanı sayılmıştır
- g. ABEGPM Personelinin Seçimine İlişkin Sınav Yönetmeliği: Buyönetmelik, Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı’nda görev alacak koordinatörler, uzman, mütercim, denetçi, danışman ile sekreter ve büro görevlilerinin seçiminde uygulanmaktadır. Yönetmeliğe göre, kurumda çalışmak için başvuranların, ÖSYM Başkanlığı tarafından Kamu Görevlerine İlk Defa Atanacaklar İçin Yapılacak Sınavlar Hakkında Genel Yönetmelik hükümlerine göre yapılan Kamu Personeli Seçme Sınavından, önceden belirlenmiş olan asgari puanı almış olmaları gerekmektedir.
- h. ABEGPM Yönlendirme ve İzleme Komitesi ile Danışma Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik: Buyönetmelik, Yönlendirme ve İzleme Komitesinin oluşumu, görevleri ve toplantıları hakkında düzenlemeler getirmektedir. Öte yandan yine aynı yönetmelikle Danışma Kurulunun çalışma

usul ve esasları da düzenlenmiştir. Danışma kurulunun oluşumu, görevleri ve toplantılarıyla ilgili hükümler içermektedir

- i. ABEGPM Bütçe ve Muhasebe Uygulamalarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik: Hukuki dayanağını 4968 sayılı Kanunun oluşturduğu bu Yönetmelik, ABEGPM Başkanlığı bütçesinin hazırlanması ve uygulanmasına ilişkin usul ve esaslarını düzenlemektedir. Yönetmelik, Ulusal Ajans'ın faaliyetleri ile AB eğitim programları altındaki ülke merkezli faaliyetlerin sevk ve idaresine uygulanmaktadır.

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı Disiplin Amirleri Yönetmeliği: Yönetmelik, Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığında görevli personelin disiplin amirlerini tespit etmekte ve uyulacak esasları düzenlemektedir. Buna göre Kurum Başkanının disiplin amiri DPT'nin bağlı olduğu Bakan; Genel Koordinatör, Destek Programları Koordinatörü, Hukuk Müşaviri, Denetçi, Mütercim kadrolarında görev yapan personelin disiplin amiri ise Ulusal Ajans Başkanı'dır. "15/1/2005 tarih ve 25701 Sayılı Resmi Gazete'deki tebliğe göre Maliye Bakanlığınca, Türkiye - AB Çerçeve Anlaşması ile ilgili olarak "1 sıra nolu Genel Tebliğ" yayınlanmıştır. Bu tebliğe göre; Türkiye - AB Çerçeve Anlaşması uyarınca AB tarafından veya Türkiye - AB tarafından ortaklaşa finanse edilen projelerde katma değer vergisi, özel tüketim vergisi, damga vergisi ile veraset ve intikal vergisi istisnalarının uygulanması" öngörülmüştür.

3.3.2 Ulusal Ajans'ın Karşılaştığı Sorunlar

Türkiye'nin "eğitim ve gençlik programlarına fiili katılımının üzerinden yaklaşık uzun yıllar geçmiştir. Programların uygulaması incelendiğinde geneli itibariyle katılımın yıllar itibariyle arttığı ortaya çıkmaktadır. Önümüzdeki dönemlerde de edinilen tecrübeler sonucunda ülkemizden programlara yönelik katılımın büyük ölçüde artış göstereceği tahmin edilmektedir. Programları uygulayıcı konumda olan Ulusal Ajans faaliyetlerini yürütürken, gerek bürokrasiden, gerek mevcut kamu yönetiminden, gerekse dış etmenlerden kaynaklanan bir takım sorunlarla karşılaşmaktadır". Bu sorunların içeriği aşağıda incelenmiştir.

3.3.2.1 Ulusal Ajans'ın Hukuki Sorunları

Türkiye, AB'ye tam üye olmamakla birlikte, eğitim programlarını koordine eden Ulusal Ajans, "AB'ye üye bir ülkenin kurumu gibi faaliyet göstermektedir. Türk Ulusal Ajansı, üye ülkelerdeki Ulusal Ajansların tabi olduğu yükümlülüklerle ve prosedürlere tabidir. Bu durum Türk kamu yönetimi sistemi içerisinde, Türk bürokrasi yapısı içerisinde, mevzuat açısından hukuki sorunlara yol açmaktadır".

Bu sorunlardan bir tanesi "Ulusal Ajans'ın yaptığı satın alma faaliyetlerinde ortaya çıkmaktadır. Kurum satın alma işlemlerini, Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği arasındaki mali işbirliği çerçevesinde temin edilecek mali yardımların uygulanmasına ilişkin olarak 14 Mayıs 2004 tarihinde imzalanan "Çerçeve Anlaşma" göre yapmaktadır. Buna göre kurumun yapacağı mal, hizmet ve iş sözleşmeleri, Avrupa Toplulukları genel bütçesinin tabi olduğu Mali Tüzük'te belirlenen kurallar ve prosedürlere (25 Haziran 2002 tarih ve 1605/2002 sayılı Konsey Tüzüğü) ve üçüncü ülkelerle işbirliği kapsamında Komisyon tarafından 6 Mart 2003 tarihinde kabul edilen kurallar ve prosedürlere tabidir".

"Kurum, genel ve özel bütçeli kuruluşlar ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarının mal ve hizmet satın alma ile ilgili iş ve işlemlerinde uygulanmakta olan 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu hükümlerine tabi değildir. Öte yandan 2005 yılı içerisinde yapılan yasal bir düzenlemeyle de 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu kapsamından çıkarılmıştır. Bu durum kuruluşun iş ve işlemlerinde uygulayıcılar açısından bir karmaşaya yol açmaktadır. Konsey Tüzüğü'nde satın almalarla ilgili detaylar yer almamaktadır. Bu durumda ortaya çıkan boşluklar Kamu İhale Kanunundaki prosedürlerin ve Ulusal Ajans Başkanlığı tarafından çıkarılan genelgelerin uygulanmasıyla doldurulmaktadır".

Ulusal Ajans'ın satın alma işlemleriyle ilgili olarak bir başka sorun ise KDV işlemleriyle ilgili olarak karşılaşılan problemlerdir. Komisyon bütçesinde aktarılan paralarla yapılan mal ve hizmet alımlarından KDV kesintisi yapılması Komisyon ile Ulusal Ajans arasında sorunlar çıkmasına neden olmuştur. Bir taraftan da Maliye Bakanlığı ile Ulusal Ajans arasında problem kaynağı haline gelmiştir. Ulusal Ajans'ın satın alma faaliyetlerini yürütürken hangi usul ve esaslara tabi olacağı net bir şekilde ortaya konmaması sorunların çözümünü de uzatmaktadır.

3.3.2.2 Ulusal Ajans'ın İdari Nitelikteki Sorunları

Ulusal Ajans'ın karşılaştığı idari sorunlardan en çok dile getirilene, personel yetersizliği konusudur. Bu sorun Ulusal Ajans yetkilileriyle yapılan görüşmelerde sık sık ifade edilmiştir. Kurumda, istisnalarla birlikte, İnsan Kaynakları Yönetmeliği ile belirlenmiş niteliklere ve özelliklere uygun personel istihdamı sağlanmıştır. Ancak yürütülen faaliyetlere bağlı olarak proje başvuru sayılarındaki yıldan yıla aşırı artış ve yoğunluk nedeniyle personel ihtiyacı doğmuştur. Hali hazırda kurumda toplam 165 personel görev yapmaktadır.

“Ulusal Ajans'ın programlara ilişkin uygulama sonuçları bakımından (özellikle Erasmus), yeterli istatistiki veri toplamada zorlanması bir diğer sorunu oluşturmaktadır. Gerek yüksek öğretim kurumlarından gerekse Ulusal Ajans'tan kaynaklanan nedenlerden dolayı kamuoyunun programların uygulama sonuçları hakkında ayrıntılı şekilde bilgilendirilmesi henüz tam anlamıyla mümkün” olmamaktadır.

Ulusal Ajans'ın programların uygulanması aşamasında karşılaşılan problemlerden en önemlilerinden bir tanesinin, hedef kitlenin yabancı dilyetersizliği olduğu, bu durumun, faaliyetlerden yararlanacak olan kesimin nicelik daralması ile sonuçlandığı kurum yetkililerince ifade edilmektedir.

Programların uygulanması esnasında karşılaşılan bir başka problem ise, yararlanıcıların yurt dışına çıkış için gerekli olan vize işlemlerinde yaşanan sıkıntılardır. Vize almada yaşanan gecikmeler ve bürokrasi fazlalığının yararlanıcının şevkini kırabilmekte ve değişim faaliyetlerinin iptal edilmesi ile sonuçlanabilmektedir.

Yine, AB eğitim programlarından “Erasmus kapsamında yüksek öğretim kurumları ve Ulusal Ajans cephesinde uygulamaya yönelik bazı sorunlar olduğu anlaşılmaktadır. Yüksek öğretim kurumları bakımından, programların etkin bir şekilde uygulanabilmesi için akademik personelin bu konuda çalışma yapmasını teşvik edecek mekanizmalar” geliştirilmelidir.

Türkiye'deki 227 yüksek öğretim kurumundan 2015 yılı itibari ile baktığımızda 181 Yüksek Öğrenim kurumu Avrupa Komisyonun dan Erasmus Üniversite Beyannamesine onay almıştır. Böylece başvuruda bulunan yüksek öğretim kurumlarından hemen hemen hepsi beyanname alma başarısını göstermişleridir.

“Akademik personelin bu süreçte etkin bir şekilde görev alması sağlanmadıkça uygulamada başarıya ulaşılması mümkün görünmemektedir. Ülkemizdeki yüksek öğretim kurumlarının önemli kısmında eğitim dilinin Türkçe olması ve genel anlamda yoğun dil kurslarının süresinin yetersiz olması hareketlilik faaliyetinin önündeki engellerden biri haline gelmiştir”.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’NİN AVRUPA BİRLİĞİ İLERLEME RAPORLARI VE ULUSAL AJANS

4.1 İLERLEME RAPORLARI (2001-2014)

“12-13 Aralık 1997’de gerçekleştirilen Lüksemburg Zirvesi’nde”, Avrupa Komisyonu’ndan, Kopenhag kriterlerinin yerine getirilmesi konusunda aday ülkelerdeki gelişmeleri ayrı ayrı inceleyen yıllık “İlerleme Raporları (Regular Reports)” hazırlaması istenmiştir. Bu çerçevede, Komisyon, 1998-2005 yılları arasında tüm aday ülkeler için, ayrı ayrı olmak üzere ilerleme raporu hazırlamıştır.

Aday ülke konumunda olan ülkemiz hakkında da, Avrupa Komisyonu tarafından müktesebatla ilgili yıllık değerlendirmelerin yapıldığı ilerleme raporları düzenlenmiştir. Ancak biz burada, “Türkiye’nin AB eğitim ve gençlik programlarına katılımını sağlayan Çerçeve Antlaşma’nın ve Ulusal Ajans’ın hazırlık/kuruluş döneminin 2002 yılına rastlamasından dolayı, önceki yılı da kapsamak üzere 2001 yılından bu yana olan Türkiye’nin ilerleme raporlarında” Ulusal Ajans ile ilgili eleştiri ve tavsiyeleri incelemekle yetineceğiz. Zira, 2001 yılından önceki ilerleme raporlarında Ulusal Ajans ile ilgili yapılan her hangi bir değerlendirme bulunmamaktadır.

4.1.1 2001 Yılı İlerleme Raporu

“Avrupa Komisyonu tarafından 2001 yılının Kasım ayında yayınlanan raporda eğitim ve gençlik programlarına ilişkin olarak da Türkiye’nin öncelikli, üç ana programı başarıyla yönetmek için gereken Ulusal Ajans’ın kurulmasına yönelik adımları atması gerektiği ifade edilmiş ve bu konunun Türkiye’nin söz konusu programlara katılması için çok önemli bir koşul olduğu belirtilmiştir” (Brussels, 2001:74-75).

4.1.2 2002 Yılı İlerleme Raporu

Bu raporda Ulusal Ajansı igilendiren tespitler şu şekildedir;

“Topluluk programlarıyla ilgili olarak, Sokrates, Leonardo da Vinci ve Gençlik programlarına yönelik hazırlık çalışmalarını yürütmek amacıyla, Devlet

Planlama Teşkilatı bünyesinde bir Daire Başkanlığının kurulması olumlu bir adımdır. Bu gelişme, DPT'nin kuruluş KHK'sında yapılması planlanan değişikliğin gerçekleştirilmesi ve ulusal otoriteler ve gelecekteki Ulusal Ajans ile bunların sorumluluklarına ilişkin hükümlerin kabul edilmesi ile tamamlanmalıdır. Türkiye'nin söz konusu programlara 2004 yılında tam katılımının sağlanması yönündeki hazırlık faaliyetlerine ilişkin çalışma planları hızla bitirilmelidir.

Türkiye'nin, göçmen işçilerin çocuklarının eğitimine ilişkin direktifi iç hukuka aktarması gerekmektedir.

Türk eğitim sistemi ilkeleri, AB ilkeleri ile genelde uyumludur. Bununla birlikte, eğitim imkanları ve eğitime erişim açısından bölgesel farklılıklar dikkat çekicidir. Ayrıca, kız öğrencilerin yarısı beşinci sınıfı bitirmeden eğitim sisteminden ayrılmaktadır. Başta kız öğrenciler olmak üzere, fakir ailelerden gelen öğrencilere verilen eğitimin iyileştirilmesi çok önemlidir. Türkiye, özellikle dezavantajlı bölgelerde, fakir öğrencilerin okula devam oranını artırma yönündeki çabalarını hızlandırmalı ve sürdürmelidir.

Hükümet, reform tedbirlerinin temel ve mesleki eğitimde etkili bir biçimde uygulanması yönündeki çabalarını sürdürmelidir. Bu çerçevede, Milli Eğitim Bakanlığının kurumsal kapasitesinin artırılması, eğitim sisteminin merkezî olmayan bir yapıya kavuşturulması, müfredat ve eğitim tekniklerinin gözden geçirilmesi ve işgücü piyasasının ihtiyaçları ile mesleki okul mezunlarının sahip olduğu vasıflar arasındaki ilişkinin güçlendirilmesi, eğitim sisteminin verimliliğinin artırılması bakımından çözülmesi gereken meseleler olarak varlığını sürdürmektedir.

Komisyon, 1998 yılı İlerleme Raporunda, Türkiye'nin, genel eğitim seviyesinin AB standartlarına yükseltilmesi yönünde gösterdiği çabalara karşın, eğitim hizmeti, dersler, eğitim personeli ve genel personel açısından hâlâ eksiklikleri bulunduğunu belirtmiştir.

1998 yılı İlerleme Raporundan bu yana sınırlı ilerleme kaydedilmiştir. Türkiye, bu alandaki müktesebatın iç hukuka aktarılması yönünde çaba sarf etmelidir. İdari kapasiteye ilişkin olarak, merkezî olmayan bir yapının oluşturulması da dahil olmak üzere, reform süreci hızlandırılmalıdır". (<http://www.abgs.gov.tr>, 25.06.2015)

4.1.3 2003 Yılı İlerleme Raporu

Bu raporda Ulusal Ajansı ilgilendiren konular olarak;

“Personel istihdamındaki ve yakın gelecekte kurulacak olan Ulusal Ajansın hukuki statüsünü belirleyen kanunun kabulündeki önemli gecikmelere rağmen, Topluluk programlarına katılım hususunda iyi gelişmeler olmuştur. Kanun çıkartılmış olup, uygulama yönetmelikleri henüz kabul edilmemiştir. İstihdam edilen personel sayısı makul bir düzeye erişmiş olmakla birlikte halen yetersizdir. Türkiye'nin 2004'deki programlara tam katılımı, üç programın her birine yönelik hazırlık tedbirlerinin tatminkâr seviyede uygulanmasına bağlıdır.

Göçmen işçi çocuklarının eğitimi hususunda, ilgili direktifin tümüyle iç hukuka aktarılıp aktarılmadığı hususunun teyit edilmesi gerekmektedir.

Yüksek Öğretim Kanununa dayalı Türk eğitim ve üniversite sisteminin oldukça merkezî olduğu müşahade edilmektedir. Yüksek Öğretim Kanununda yer alan temel ilkeler ile eğitim programları arasındaki uyumun denetiminden sorumlu olan ve rektörler ve fakültelerle ilgili olarak geniş disiplin yetkileri kullanan güçlü bir Yüksek Öğretim Kurumunun (YÖK) varlığı nedeniyle, yüksek öğretim sisteminde, akademik, idari ve mali özerklik eksikliği bulunmaktadır.

TBMM, her yıl, Yüksek Öğretim Kurumu bütçesini kabul etmekte, ancak söz konusu Kurumun harcamalarını denetleyememektedir. Milli Eğitim Bakanı TBMM'de yüksek öğretim sistemini temsil etmekte ve YÖK toplantılarına başkanlık edebilmektedir, fakat oy hakkı bulunmamaktadır. Ayrıca, ne YÖK kararları ne de üniversite kararları Bakanlık onayına tâbi değildir. Milli Güvenlik Kurulu da Yüksek Öğretim Kurulunda temsil edilmektedir. Bu yapı, üniversitelerin istihdam piyasasına daha fazla yönelmelerine engel olmaktadır. Üniversite mezunları arasındaki yüksek işsizlik oranı bu görüşü desteklemektedir. Üniversiteleri, arz yönlü yapıdan, istihdam piyasasından kaynaklanan talep üzerine kurulu bir yapıya kavuşturmak amacıyla eğitim sisteminde reform yapılması gerekmektedir.

1997'de çıkartılan bir kanun, engelli çocuklar için okul öncesi zorunlu eğitimi öngörmekle birlikte, Türkiye'nin bu yöndeki kapasitesi yetersizdir. 2002-2003 öğretim yılında okul öncesi eğitime sadece 61 engelli çocuk devam etmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı, fakir ailelerin, çocuklarını okula göndermelerini sağlamak amacıyla, 2003-2004 öğretim yılında, temel eğitimde okul kitaplarının

ücretsiz dağıtılmasına karar vermiştir. Bu önemli tedbirin özellikle kızların okula gitme oranını yükseltmesi beklenmektedir.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, orta öğretimde okullaşma oranının artırılmasında başarılı olmakla birlikte, genel liselere devam oranının azaltılarak mesleki ve teknik eğitim okullarına yönelimi sağlama konusunda başarılı olamamıştır.

Genel olarak orta öğretimde iki temel sorun varlığını sürdürmektedir. Öncelikle, orta öğretime olan talep öngörülenden çok daha yüksektir. İkinci olarak, mesleki ve teknik okullara yönlendirilen öğrenci sayısı planlanandan daha azdır. Üniversiteye giriş sınavları genel liselerden mezun öğrenciler lehine bir ayrıma yol açmaktadır.

Türkiye, 1970'lerden bu yana orta öğretimde mesleki ve teknik eğitimi öne çıkaran planlar uygulamaktadır. Orta öğretim sonrası meslek yüksek okullarına sınavsız giriş hakkı dahil, mesleki ve teknik orta öğretimin konumunu güçlendirmeye yönelik birçok yasal tedbir alınmakla birlikte, söz konusu tedbirler düz liselere olan eğilimi tersine çevirmemiştir.

Genel olarak, eğitim ve mesleki eğitim alanında bazı ilerlemeler kaydedilmiştir.

Türkiye, üç Topluluk programına katılıma yönelik hazırlıklarını sürdürmeli ve tamamlamalıdır. Göçmen işçi çocuklarının eğitimine yönelik olarak vilayetlerce alınan tedbirler izlenmelidir. Üniversiteleri istihdam piyasasına daha fazla yönlendirmek amacıyla YÖK'ün koordinasyon görevi gözden geçirilmelidir. Türkiye, özel eğitime muhtaç çocukların erken teşhis edilmesine yönelik gerekli tedbirleri almalı ve söz konusu çocuklar için okul öncesi eğitim imkanlarının sağlanmasına özen göstermelidir. Türkiye, orta öğretime yönelik olarak planlanan hedef ve stratejilerini gözden geçirme ve orta öğretimin yüksek öğretim üzerindeki baskısını hafifletme yönünde teşvik edilmelidir".(<http://www.abgs.gov.tr>, 25.06.2015)

4.1.4 2004 Yılı İlerleme Raporu

Bu raporda Ulusal Ajansı ilgilendiren konular olarak;

“Leonardo Da Vinci, Socrates ve Gençlik isimli Topluluk Programlarına katılımı ilgili olarak Türkiye'deki ulusal kurumlar ve Türk Ulusal Ajansı dikkate

değer ilerleme sağlamıştır. Türkiye, gerekli hazırlık önlemlerini tamamlamış ve Nisan 2004'ten bu yana Programlara tümüyle katılım sağlamıştır. Türk Ulusal Ajansı personel ve alt yapıya ilişkin uygulama kapasitesini geliştirmiştir ve Programların uygulanmasına yönelik ilk deneyimler oldukça tatmin edicidir.

Göçmen işçi çocuklarının eğitimine ilişkin kanun uygulanmaktadır.

Eğitim ve öğretim sisteminin reformu konusunda, kız çocuklarının okula kaydolmalarında, özellikle Güney Doğu ve Doğu Anadolu Bölgelerinde, UNICEF ve AB destekli eğitim programlarının da katkısıyla, önemli bir artış yaşanmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı, AB fonlu mesleki eğitim (VET) ve öğretim programlarının da katkısıyla, ilk ve yaşam boyu - resmi ve resmi olmayan eğitime ilişkin Uluslararası Eğitim Standardı Sınıflandırmasını temel alan standart müfredatı kabul etmiştir.

Yüksek Öğretim Kurulunun yapısı hakkında Mayıs 2004'te bir Anayasa değişikliği yapılmıştır. Bunun sonucunda, Genel Kurmay Başkanlığı Kurula temsilci atamaya yetkili olmayacaktır. Türkiye'nin Topluluk Programlarına katılmaya başlaması ve Türk Ulusal Ajansının performansı tümüyle başarılıdır. Bununla birlikte, ilk dönemin başarısını pekiştirmeye ve Topluluk Programlarının koordinasyonu ve yönetimini en yüksek standartlara çıkarmaya ilişkin çabalar sürdürülmelidir.

GSYİH içerisindeki eğitim yatırımları hala AB ortalamasının altındadır (B - 2 Ekonomik Kriterler bölümüne bakınız). Erken yaşta okuldan ayrılma oranları yüksek düzeyde devam etmektedir. Etkileyici gelişme olmasına rağmen, Türkiye'de ve özellikle Güney Doğu ve Doğu Anadolu Bölgelerinde eğitimde önemli derecede cinsiyet farklılığı mevcuttur

Mevcut durumda, Türk Hükümeti, genel ve mesleki eğitim de dahil olmak üzere, çok fazla merkezi bir yönetim yapısına sahiptir. 81 ilde bulunan Valiler, sınırlı karar verme yetkileriyle büyük ölçüde idari bir rol yerine getirmektedir. Bununla birlikte, Hükümet, genel eğitim ve mesleki eğitimi de içeren bazı sektörlerde ademi merkeziyetçiliği amaçlayan *Yerel Yönetim Reform Paketini* kabul etmiştir. Bu, eğitim ve öğretim alanında bazı sorumlulukları bölgesel düzeye daha yakın hale getirmeyi amaçlamaktadır. Bu süreç bölgesel hizmetlerin güçlendirilmesi ve sosyal tarafların katılımıyla desteklenmelidir. Bu ayrıca, kamu yöneticilerinin yönetim kültürünün değişmesini ve onların çalışma yöntemlerinin modernizasyonunu da içerecektir.

1997 yılında çıkarılan bir kanun engelli çocukların okul öncesi eğitimlerini zorunlu kılmaktadır, ancak, bu çocukların okul öncesi eğitime devam oranı oldukça düşüktür. Türkiye'nin, engelli çocukların okula gönderilmesi için olanaklar sağlamaya ve ailelerini ikna etmeye yönelik önemli çalışmalar yapması gerekmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı yoksul ailelerin çocuklarının okula gönderilmesini sağlamak amacıyla 2003/2004 eğitim yılında temel eğitim kitaplarını ücretsiz dağıtmıştır. Bu uygulama, okula devam oranlarının artmasına katkıda bulunmuştur.

Eğitimi desteklemek isteyen özel bağışçılara vergi teşviki sağlayan mevzuat sayesinde 277 yeni okul yapılmış ve özel katkılarla 200 okul yeniden tefriş edilmiştir

Yüksek öğretim alanında, Yüksek Öğretim Kurulu, Yüksek Öğretim Kanunundaki temel ilkelerle eğitim programlarının uyumunun denetiminden sorumludur ve rektörler ve fakültelerle ilgili olarak geniş disiplin yetkilerini elinde bulundurmaktadır. İleri derecede merkezi olan bu yapı, üniversitelerin yeterli ölçüde akademik, idari ve mali özerkliğe sahip olmalarını ve iş piyasalarına dönük olmalarını engellemektedir. Mesleki eğitim ve öğretim okulu mezunlarının yüksek eğitime erişimine ilişkin mevcut kısıtlamalar, mesleki eğitim ve eğitime girişleri azaltmıştır ve genel eğitime yönelimi de geri döndürmemiştir. Sosyal tarafların mesleki eğitim politikalarının tanımlanması sürecine katılımı sınırlı kalmaktadır.

Yaşam boyu öğrenme sürecine katılım çok düşüktür. Bu nedenle, üniversite eğitimi de dahil olmak üzere, yaşam boyu öğrenimi zorlaştıran tüm engeller kaldırılmalıdır.

Türkiye üç Topluluk Programına katılmaya devam etmelidir. Topluluk Programlarından tümüyle yararlanabilmesine imkan tanımak için daha fazla çaba ortaya konmalıdır. Türkiye eğitim ve öğretim alanındaki reform çabalarına devam etmelidir. Üniversiteleri daha fazla iş piyasalarına yönelik hale getirmek için Yüksek Öğretim Kurulunun koordinasyon rolü yeniden gözden geçirilmelidir. Türkiye'nin ayrıca, iş piyasası ile eğitim arasındaki bağları güçlendirmesi gerekmektedir".(<http://www.abgs.gov.tr>, 25.06.2015)

4.1.5 2005 Yılı İlerleme Rapor

Bu raporda Ulusal Ajansı ilgilendiren konular olarak;

“Eğitim, öğretim, gençlik ve kültür alanları genel olarak Üye Ülkelerin yetkisi dâhilindedir. Ulusal politikaların uyumlaştırılması ve açık eşgüdüm yöntemi aracılığıyla paylaşılan hedeflere ulaşılmasını teminen, Avrupa seviyesinde eğitim ve öğretim alanlarında bütün faaliyetleri bütünleştiren Eğitim ve Öğretim 2010 programının kurulmasına da neden olan, eğitim ve öğretim politikaları konusunda işbirliği çerçevesi geliştirilmiştir. Kültürel çeşitlilik konusunda ise Üye Ülkelerin, AT Antlaşmasınının 151. Maddesinde yerini bulan ilkelere uymaları ve uluslararası yükümlülüklerinin kültürel çeşitliliğin korunması ve ilerletilmesine imkan vermesini sağlamaları gerekmektedir. Eğitim, öğretim ve gençlik alanlarındaki Topluluk programlarının (Leonardo da Vinci, Socrates, Youth) mali yönetiminin sağlıklı bir şekilde sağlanması için Üye Ülkelerin hukuki, idari, mali çerçevelere ve gerekli uygulama kapasitesine sahip olmaları gerekmektedir.

Eğitim ve öğretim alanında Türkiye, Nisan 2004 ayından bu yana Topluluğun *Leonardo da Vinci*, *Socrates* ve *Youth* programlarına son derece başarılı bir şekilde katılmaktadır. Türk Ulusal Ajansı tarafından yürütölen bilgilendirme kampanyalarının da desteğiyle, bu programlar öğrenciler ve genç profesyoneller arasında büyük ilgi görmüştür. 2004 yılında zaten önemli bir şekilde artış kaydeden başvuru sayısı 2005 yılında daha da yükselmiştir.

Türk Ulusal Ajansı, projelerle ilgili seçim, sözleşme, menfaat sahiplerine ödeme, proje denetleme ve Komisyona bilgi verme dâhil, programların dağıtılmış faaliyetlerin yönetimine ilişkin görevlerini tatminkâr bir şekilde yerine getirmiştir. Türk Ulusal Ajansı, AB ortaklarıyla birlikte 9000’den fazla Türk katılımcının dâhil olduğu projeler için bu faaliyetlere tahsis edilen fonların % 90’ının ihalesini gerçekleştirebilmiştir. Türk Ulusal Ajansının, başvuru sayılarındaki önemli artışla baş edebilmek için yönetim kapasitesini takviye etmeye yönelik çabalarını sürdürmesi gerekmektedir.

Devlet Planlama Teşkilatı, Milli Eğitim Bakanlığı, AB İşleri Genel Sekreterliği, Yüksek Öğretim Kurulu, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ve Türk İş Kurumu temsilcilerinden oluşan bir Yönetim ve İzleme Komitesi, Birlik Programlarının uygulanmasına yönelik genel politikalar belirlemek ve Ulusal Ajansın çalışmasını izlemekte ve değerlendirmek için düzenli toplantılar yapmaktadır. Programların, bu alandaki ulusal politikalara da faydalı olmasını sağlamak için, sektörel bakanlıkların Yönetim ve İzleme Komitesine etkin katılımları

gereklidir. Bu bağlamda, ilgili bütün bakanlıklar arasında işbirliği ve eşgüdüm güçlendirilmelidir.

Türkiye, AB Lizbon stratejisinin bir parçası olan *Eğitim ve Öğretim 2010* çalışma programına katılmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı, 2010 çalışma programının uygulanışı hakkındaki 2006 Ortak Raporu'na katkı olarak, Türkiye'nin eğitim ve öğretim sistemlerinin modernizasyonu hakkında bir ulusal rapor sunmuştur.

Eğitime erişimde gelişme olmuştur. Son dört yılda, okul öncesi eğitimdeki çocuk sayısındaki % 68'lik bir artış halen düşüktür. (bu yaş grubunun %16'sı). 2003 yılında başlatılan ve kız çocuklarının okula gönderilmelerini teşvik eden kampanya, 2005 yılında 20 şehirde daha uygulamaya sokulmuştur ve bu alandaki çabalar sürdürülmelidir. Özel eğitime tabi çocukların eğitimi için daha çok mali kaynak tahsis edilmiş olmakla birlikte, hala bu alanda yapılacak çok şey vardır.

2005-2006'da ulusal çapta uygulanması öngörülen, temel eğitimin ilk beş sınıfının yeni ders programının pilot uygulaması, 2004-2005'te 9 şehirde 120 ilköğretim okulunda başlamıştır. 6'dan 8'e kadar olan sınıfların ders programları kabul edilmiştir.

Mesleki ve teknik eğitimin güçlendirilmesine ilişkin, Eğitim Kurulu hem genel hem meslek liselerinin üç yıldan dörde çıkarılması uygulamasına başlamıştır. Bu reform, mesleki/teknik ve genel ortaokullar arasında yatay geçişi sağlamıştır. Bunun tersine, teknik lise mezunlarının üniversite giriş sınavındaki katsayısı düşürülmüştür.

Öncelik, işletmelerde ve meslek örgütlerinde beceri eğitiminin geliştirilmesine verilmelidir. Mesleki ve teknik eğitim (MTE) için öğretmen yetiştiren Mesleki ve Teknik Eğitim Fakülteleri, Avrupa Kredi Transfer Sisteminin uygulanabilmesi için yeniden yapılandırılmalıdır. Bu, Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) ve Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği içerisinde ve hâlihazırda devam eden MTE Modernizasyon programından yararlanarak, tüm yüksek öğretim sisteminin yeniden yapılandırılmasının bir parçası olarak ele alınmalıdır.

Yüksek öğretim alanında, Bologna sürecinin Türkiye'de uygulanmasında kayda değer ilerlemeler sağlanmıştır. Akademik değerlendirme ve kalite kontrol alanındaki mevzuat, Kalite Teminatı için Avrupa Ağı tarafında geliştirilen Avrupa standartları ve yönergeleri dikkate alınarak gözden geçirilmiştir. Ulusal bir diploma eki, Avrupa Komisyonu, Avrupa Konseyi ve UNESCO tarafında ortaklaşa olarak hazırlanan bir model temel alınarak hazırlanmış ve Türk üniversitelerine

dağıtılmıştır; uygulanması Türkiye'deki tüm yüksek öğretim kurumlarında 2005 yılından itibaren zorunlu olacaktır.

Türkiye, Lizbon Stratejisi doğrultusunda, üniversitelerin bilgi temelli ekonomiye tam olarak katkı yapabilmelerini sağlamak için, çerçeve yönetmeliklerinin üniversitelerin özlü değişiklikler yapabilme ve stratejik önceliklerini takip edebilmesine imkân vermesini sağlamak zorundadır. Eğitim sisteminin yerel ihtiyaçlara cevap verebilmesini teminen, âdemimerkeziyetçilik için daha çok çaba sarfedilmelidir. Bu, halen oldukça merkezi nitelik taşıyan sistem için önemli bir zorluk teşkil etmektedir.

Her ne kadar eğitim ve öğretimin değişik alanlarında ilerleme olduğuna dair kanıtlar olsa da, yaşam boyu öğrenime katılımın derecesi ve gelişimine ilişkin genel bir görüntü elde etmek zordur. Böyle bir katılımın temelleri, öğrenci merkezli bir yaklaşımla, esneklik ve uyum sağlama ilkelerini bütünleştiren tutarlı ve kapsamlı yaşam boyu öğrenme stratejisinin geliştirilmesi ve farklı ortamlarda öğrenmeye katılmaya devam etme arzusunu teşvik edilmesi suretiyle atılmalıdır".(<http://www.abgs.gov.tr>, 26.06.2015)

4.1.6 2006 Yılı İlerleme Raporu

Bu raporda Ulusal Ajansı ilgilendiren konular olarak;

“Eğitim, öğretim ve gençlik konularında iyi gelişme kaydedilmiştir. Türkiye Topluluğun Leonarda da Vinci, Socrates ve Youth programlarına başarılı biçimde katılmaktadır ve programların ülke çapında duyurulmasına yönelik önlemler alınmıştır. Başvurulardaki kaydadeğer artış ve Türkiye'nin gelecekteki Lifelong Learning ve Youth in Action programlarına katılımını önemli ölçüde artırma niyeti dikkate alındığında, bu konulardan sorumlu olan Ulusal Ajans, daha fazla güçlendirilmesinden ve prosedürel gerekliliklerin azaltılmasından fayda sağlayacaktır. Türkiye, Eğitim ve Öğretim 2010 Çalışma Programı Eşgüdüm Grubuna ve çeşitli kümelere aktif bir şekilde katılmaya başlamıştır. OECD ortalamasının altında kalmalarına rağmen, tüm eğitim seviyelerinde kayıt oranlarında artış görülmüştür. Kamuoyuna etkin bir biçimde duyurulmuş olan kız çocuklarının eğitimine yönelik kampanya başarılı olmuştur. İlköğretim ve mesleki eğitimde gözden geçirilmiş müfredat uygulamaya konulmuş ya da pilot uygulamaya geçilmiştir. Türkiye Avrupa Nitelikler Çerçevesi'nin gelişmesine katkıda

bulunmaktadır. Ancak, ulusal nitelikler sistemi henüz tesis edilmemiştir. Yaşamboyu eğitime katılım oranları çok düşüktür, ancak, 2000 yılındaki %1.1 oranına kıyasla 2005'te %2'ye yükselmiştir. Avrupa Kredi Transfer Sisteminin Haziran'da Türkiye'de zorunlu olması ile birlikte yüksek eğitimdeki Bologna sürecinin uygulaması yönündeki gelişme devam etmiştir.

Türkiye, Culture 2000 isimli Topluluk programında yer almaya başlamıştır. Türkiye, Çeşitlilik ve Kültürel Farklılığın Korunması ve Geliştirilmesine ilişkin UNESCO Sözleşmesi'nin kabulünü desteklemiş ve onay için iç işlemleri başlatmıştır. İstanbul 2010'da Avrupa Kültür Başkenti olmak için başvuruda bulunmuştur.

Daha iyi düzeyde gelişme kaydedilmiştir. Müktesebat uyumu neredeyse tamamlanmıştır ve Türkiye bu alanda katılım için hazırdır. Özellikle yaşamboyu eğitim konusunda Lizbon stratejisi ile ilgili çabalar devam etmelidir". (<http://www.abgs.gov.tr>, 25.06.2015)

4.1.7 2007 Yılı İlerleme Raporu

Bu raporda Ulusal Ajansı ilgilendiren konular olarak;

“Rapor döneminde, eğitim, öğretim ve gençlik alanlarında iyi bir ilerleme kaydedilmiştir. Türkiye, Topluluğun Leonardo da Vinci, Sokrates ve Gençlik Programlarına başarılı katılımını devam ettirmiş ve Mutabakat Zabıtları imzalanan takip eden programlar olan Hayat Boyu Öğrenim ve Gençlik'e sorunsuz geçiş yapmıştır. 2006 yılında, Ulusal Ajans üç Topluluk Programı altındaki projelere tahsis edilen kaynakların %98'ini 18.000'den fazla Türk katılımcıyı içeren sözleşmelere dönüştürmüştür. Potansiyel yararlanıcıların sayısını arttırmak amacıyla Türkiye, Erasmus öğrencilerine ek kaynak sağlamış ve Hayat Boyu Öğrenim ile Gençlik Programlarına mali katkısını artırmıştır. Programların uygulanmasını ve usule ait şartları kolaylaştırmak için bir yönetmelik kabul edilmiştir. Ancak, Ulusal Ajans'ın idari kapasitesi artan işyüküyle başa çıkabilmek amacıyla geliştirilmelidir.

Türkiye, Mesleki Eğitim ve Öğretim Kredi Transfer Sistemi (ECVET) için bir çalışma grubu kurmuş; Hayat Boyu Öğrenim Programı açısından ise önemli bir gelişme sayılabilecek ulusal yeterlilikler sisteminin oluşturulmasını başlatmıştır. Bu yöndeki çabaların gelecek yıllarda yetişkinlerin hayat boyu öğrenime katılımlarını arttırması beklenmektedir.

Kültür alanında Türkiye, yeni Kültür Programı (2007-2013)'na katılmak üzere bir anlaşma imzalamıştır. Türkiye, Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Desteklenmesine İlişkin UNESCO Sözleşmesi'ni imzalamış ancak henüz onaylamamıştır.

Eğitim, öğretim, gençlik ve kültür alanlarında iyi ölçüde ilerleme kaydedilmiştir. Türkiye'nin, Lizbon stratejilerine uyuma devam etmesi gerekmektedir”(http://www.abgs.gov.tr, 25.06.2015)

4.1.8 2008 Yılı İlerleme Raporu

Bu raporda Ulusal Ajansı ilgilendiren konular olarak;

“Eğitim, öğretim ve gençlik alanlarında, raporlama döneminde iyi ilerleme kaydedilmiştir. Hayat Boyu Öğrenim ve Gençlik Programlarına artan oranda başvuru yapılmış ve anılan programlardan sorumlu Ulusal Ajans güçlü ve etkin bir yönetim sergilemiştir. Türk makamlarının ve Ulusal Ajans'ın Hayat Boyu Öğrenim Programı'na ülke çapında katılım olmasını teşvik etmek için aldıkları tedbirleri müteakip, 2007 yılında 81 ilin 80'i anılan program kapsamında yer almıştır. Bununla birlikte, Türkiye'nin toplam katkı payını zamanında ödememesi, bahsekonu programların 2008 yılında uygulanmasını finansman eksikliği nedeniyle sekteye uğratmıştır.

Türkiye, yüksek öğrenimde Bologna Süreci reformlarının uygulanması konusunda ileri bir aşamada bulunmaktadır. Türkiye, önceden edinilmiş eğitimin daha fazla tanınmasını ve yüksek öğrenime erişimin yaygınlaştırılmasını öngören bir Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi'nin uygulanmasına yönelik çalışmalarını sürdürmelidir.

Eğitim ve Öğretim 2010 Çalışma Programı kapsamında, Türkiye, okulu erken bırakanlar; orta öğrenimin tamamlanması ve matematik, bilim ve teknoloji mezunlarına ilişkin performansını arttırmıştır. Aynı performans, yetişkinlerin hayat boyu öğrenme programlarına katılımı için geçerli değildir. Mesleki Yeterlilikler Makamı kurulmuştur. Anılan makamın görevi, lisans verme, akreditasyon, değerlendirme ve sertifikasyon işlemlerini içeren bir ulusal yeterlilikler sistemi kurmak ve bu sistemi Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi ile ilişkilendirmektir.

Türkiye Kültür Programı'na (2007-2013) katılmaya devam etmiştir. İstanbul'un 2010 Avrupa Kültür Başkenti olmasına ilişkin yasa kabul edilmiştir.

Türkiye, Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Desteklenmesine İlişkin UNESCO Sözleşmesi'ni imzalamış, ancak henüz onaylamamıştır.

Eğitim, öğretim, gençlik ve kültür alanlarında iyi ölçüde ilerleme kaydedilmiştir. Ancak, Topluluk programlarının sorunsuz olarak uygulanabilmesi için Türkiye'nin toplam mali katkısını zamanında yapması gerekmektedir". (<http://www.abgs.gov.tr>, 25.06.2015)

4.1.9 2009 Yılı İlerleme Raporu

Bu raporda Ulusal Ajansı ilgilendiren konular olarak;

“Eğitim, mesleki eğitim ve gençlik konularında Rapor döneminde iyi düzeyde ilerleme kaydedilmiştir.

Hayat Boyu Öğrenme ve Gençlik Programlarına, mevcut bütçeyi büyük ölçüde aşacak şekilde hibe başvurusu yapılmaya devam edilmektedir. Sadece merkezi olmayan eylemler için son bütçe döneminde proje ve bireysel hareketlilik için Türk Ulusal Ajansına 7.000'den fazla başvuru yapılmış ve yararlanıcılarla 2.000'den fazla hibe anlaşması imzalanmıştır. Geniş bir coğrafi alanın kapsanması bir kez daha sağlanmıştır. Türkiye katkısının zamanında ödenmesi Programların sorunsuz başlamasını sağlamıştır. Ulusal Ajansın idari kapasitesini güçlendirmeyi amaçlayan Kanun TBMM'de kabul edilmiştir. Türkiye, Eğitim ve Mesleki Eğitim 2010 Çalışma Programı kapsamındaki AB'nin ortak kriterlerinin karşılanmasında ilerleme sağlamış olup, yetişkinlerin hayat boyu öğrenmeye katılımı dâhil olmak üzere söz konusu kriterlerin tamamında performansını geliştirmiştir. Erken çocukluk eğitimine katılım artmaya devam etmiştir. Türkiye'nin AB ortalamasının üzerinde olan, matematik, fen ve teknoloji mezunları sayısı, 2000 yılından bu yana kümülatif büyüme bakımından AB kriterini şimdiden karşılamıştır. Diğer alanlarda Türkiye'nin performansı AB ortalamasının oldukça altında olmasına rağmen, 2000 yılından bu yana önemli ilerleme sağlanmıştır.

Hükümetin, kızların eğitimi konusunda ülke genelinde yürüttüğü kampanyalar, ilk ve orta öğretimde öğrenci sayısı bakımından kız öğrenci aleyhine olan farkın kayda değer biçimde azalmasına katkı sağlamıştır. 2007 ve 2008 arasında ilköğretimde öğrenci sayısı bakımından kız öğrenci aleyhine olan fark yarı yarıya azalarak, % 1'e, orta öğretimde ise beşte bir azalarak % 4'e inmiştir. Ancak, eğitime

erişim açısından hem erkekler hem de daha ağırlıklı olarak kızlar açısından büyük bölgesel farklılıklar devam etmektedir.

Yükseköğretim alanında, 23 yeni üniversite kurulmuş olup, eğitim kadrosu ve fiziksel imkânlar açısından çeşitli ihtiyaçlar bulunmaktadır. Bolonya sürecinin uygulanması açısından Türkiye ileri aşamada değildir. Ancak, geçmiş öğrenimlerin tanınması konusunda ulusal veya kurumsal düzeyde/program düzeyinde bir usul bulunmamaktadır. Dış kalite güvence sisteminin geliştirilmesi ve yükseköğretime erişimin genişletilmesi konularında ileride sorunlarla karşılaşılması muhtemeldir.

Yükseköğretim Kurulu, üniversiteye giriş ve yerleştirme sınavında mesleki ve teknik lise mezunlarına 1998'den beri uygulanan katsayıyı kaldırmıştır. 2010 yılı itibarıyla uygulanacak yeni sistemin, üniversiteye girişte mesleki ve teknik lise mezunlarına eşit imkânlar sunması beklenmektedir. Bu durumun mesleki ve teknik liselere kayıtları artırması muhtemeldir. Ancak, son 10 yılda yapılan girişimlere rağmen bu liselerdeki eğitim kalitesinin artırılmasına hâlâ ihtiyaç duyulmaktadır.

Son 10 yılda yapılan girişimlere rağmen bu liselerdeki eğitim kalitesinin artırılması gerekmektedir. Mesleki Yeterlilik Kurumu koordinasyonunda sektörel mesleki standartların geliştirilmesi, beceri ve bilgi test ve sertifikasyon merkezleri kurulmuş olup, ilgili STK'lar ve özel sektör kuruluşlarıyla birlikte bu alanda altyapı geliştirilmeye başlanmıştır. Türkiye'nin, Avrupa Yeterlilikler Çerçevesine uygun biçimde ve her tür eğitim, mesleki eğitim ve yeterliliğe uygulanacak mesleki yeterlilik sistemi oluşturma yönündeki çabalarına devam etmesi gerekmektedir.

Özellikle eğitim alanında, öğrenci sayısı bakımından kız öğrenci aleyhine olan fark daha fazla azalmış olup, bu alanda bir miktar ilerleme sağlanmış, AB'nin ortak kriterleri bakımından Türkiye performansını geliştirmeye devam etmiştir. Eğitim ve kültür alanında Türkiye'nin çabalarını sürdürmesi gerekmektedir".(<http://www.abgs.gov.tr>, 25.06.2015)

4.1.10 2010 Yılı İlerleme Raporu

Bu raporda Ulusal Ajansı ilgilendiren konular olarak;

Eğitim, mesleki eğitim ve gençlik alanında bazı ilerlemeler kaydedilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye'nin reform gündeminin, Avrupa Yeterlilikler "Çerçevesi de dahil olmak üzere AB'nin kilit standartlarına uygun olarak

uygulanması için hedefleri ve performans göstergelerini içeren 2010-2014 Stratejik Planını kabul etmiştir.

Başta mesleki eğitim ve staj alanındakiler olmak üzere, Bakanlığın hizmetlerini yeniden yapılandırmayı amaçlayan Yeşil Kitap nihai hale getirilmiştir.

Türkiye, 2010 ve 2020 için AB düzeyinde kriterlerin belirlendiği bütün alanlarda performansını artırmıştır, ancak, özellikle okulu erken bırakanların oranı ve yetişkinlerin hayat boyu öğrenmeye katılımı bakımından AB ortalamasının oldukça altındadır. Tüm eğitim düzeylerinde okula kaydolma oranları artmaya devam etmiştir. Özellikle 32 pilot ilde zorunlu okul öncesi eğitimin getirilmesiyle, okul öncesi eğitimde kayıt oranı % 39'a çıkmıştır. Aynı tedbir 2010-2011 eğitim yılında 57 ile genişletilmiş olup, 2012-2013 eğitim yılında tüm illeri kapsamı öngörülmektedir. Yükseköğretim alanında, 2009 ve 2010'da yedi yeni devlet üniversitesinin ve bir yeni özel üniversitenin kurulmasıyla Türkiye'deki toplam üniversite sayısı 154'e ulaşmıştır. 30-34 yaş aralığında yüksek eğitimi başarıyla tamamlayanların oranı 2009 yılında % 14,7'ye yükselmiştir.

Türkiye, Bolonya süreci tavsiyelerini uygulama bakımından ileri bir aşamada değildir. Ancak, önünde birtakım güçlükler bulunmaktadır. Bunlar, yeterliliklerin tanınması, kalite garantisi ve Avrupa Yeterlilikler Çerçevesine (AYÇ) dayanan ulusal bir yeterlilikler çerçevesinin kurulmasıdır.

Hayat Boyu Öğrenme ve Gençlik Eylem programları mevcut bütçeyi oldukça aşan hibe başvuruları almaya devam etmektedir. 2009 yılında 1200'den fazla proje başvurusu yapılmış ve 10.000'den fazla bireysel hareketlilik finanse edilmiştir. 2010 yılında, Türkiye'nin programlara mali katkısı yaklaşık 80 milyon avroya ulaşmış ve zamanında ödenmiştir.

Özellikle eğitim alanında olmak üzere, bu fasılda bazı ilerlemeler kaydedilmiştir. Okul kayıt oranı toplamda artmaya devam etmiş ve Türkiye ortak AB kriterleri bakımından performansını artırmayı sürdürmüştür. Kültür alanında bazı ilerlemeler kaydedilmiş, ancak mevzuat uyumu konusunda ilerleme sağlanmamıştır". (<http://www.abgs.gov.tr>, 25.06.2015)

4.1.11 2011 Yılı İlerleme Raporu

Bu raporda Ulusal Ajansı ilgilendiren konular olarak;

“Türkiye, eğitim, mesleki eğitim ve gençlik konularında AB müktesebatı ve standartları ile uyum sağlamaya devam etmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Eylül 2011 ’de yeniden yapılandırılmıştır; diğer değişikliklerin yanı sıra, Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü ve AB ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü oluşturulmuştur.

Türkiye, AB düzeyinde kriterlerin belirlendiği tüm alanlardaki performansını artırmıştır, ancak, genel olarak, özellikle okulu erken bırakanların ve yetişkinlerin hayat boyu öğrenime katılım oranları bakımından hâlâ AB ortalamasının oldukça altındadır. Zorunlu okul öncesi eğitimin 2010-2011 öğretim yılında 57 ile genişletilmesinin ardından, okul öncesi eğitime kayıt oranı % 39’dan % 43’e çıkmıştır. Okul öncesi eğitim, 2012-2013 öğretim yılında tüm illerde zorunlu hale gelecektir.

İlkokullardaki cinsiyet eşitsizliği, bir önceki yıla kıyasla azalmaya devam etmiştir. Kız öğrencilerin ilkokula kayıt olma oranı % 97,84’ten % 98,22’ye çıkmıştır. Bu oran, erkek öğrenciler için % 98,47’den % 98,59’a çıkmıştır. Orta öğretimde ise, erkek öğrencilerin kayıt olma oranı büyük bir artış göstererek % 67,55’ten % 72,35’e çıkmış, kız öğrencilerde ise bu oran % 62,21’den % 66,14’e çıkmıştır.

Yüksek öğrenim alanında, sekiz özel üniversitenin açılmasıyla, Türkiye’deki toplam üniversite sayısı artmaya devam etmiş ve toplamda 162’ye ulaşmıştır. Ancak, bu üniversiteler, öğretim kadrosunun sayısı ve altyapı bakımından önemli ölçüde farklılıklar göstermektedir. Türkiye, Bolonya süreci tavsiyelerini uygulama bakımından ileri aşamdadır.

AB çerçevesiyle bağlantılı öğrenme çıktılarına dayanan kapsamlı bir ulusal yeterlilikler çerçevesinin geliştirilmesine devam edilmiştir. Yeterliliklerin tanınmasını ve hareketliliği kolaylaştıracak, bağımsız ve tam olarak işler, Avrupa standartları ve kılavuzları ile uyumlu bir Kalite Güvencesi ve Akreditasyon Ajansı’nın kurulması gerekmektedir. İşlevsel bir ulusal yeterlilikler sisteminin hayata geçirilmesi için modüler mesleki eğitim ve öğretim (VET) müfredatı geliştirilmiş ve meslek okullarında uygulanmaya başlanmıştır. Modüllerin değerlendirilmesine yönelik tutarlı süreçler geliştirilmeli ve eğitimdeki ilerlemenin izlenmesi için bunların kullanılması sağlanmalıdır. Modüller, daha önceki ve uygun seviyedeki meslek okulundan ayrıştı tasdiknamelerinin yerine ulusal düzeyde tanınan

sertifikaların dayanağı olacaktır. Ayrıca modüller, önceki öğrenimlerin tanınmasını da kolaylaştıracaktır.

Ulusal Mesleki Yeterlilik Sistemi'nin oluşturulmasındaki ilerleme, mesleki standartlar, yeterlilikler ve değerlendirme koşullarının oluşturulması için yirmi altı merkezin kurulmasıyla devam etmiştir. Bununla birlikte, Avrupa'dakini temel alan bir ulusal yeterlilikler çerçevesi henüz oluşturulmamıştır.

Hayat Boyu Öğrenme ve Gençlik Eylem programlarına duyulan ilgi ve katılım büyük oranda artmaya devam etmiştir. 2010 yılında bireysel program yararlanıcılarının toplam sayısı 37.000'den fazla olmuş ve yararlanıcılarla 63,4 milyon avro tutarında 1428 hibe anlaşması imzalanmıştır. Bütçelendirilmiş mali katkının yanı sıra, daha fazla başvuruya destek verilmesi amacıyla, Türkiye AB tarafından sağlanan tahsisata, kendi bütçesinden 9,3 milyon avro ilave yapmıştır. TBMM, bu fonların yönetilmesinden sorumlu olan Türk Ulusal Ajansı'nın idari kapasitesini güçlendiren bir kanun kabul etmiştir.

Eğitim ve mesleki eğitim alanında bazı ilerlemeler kaydedilmiştir. Türkiye, AB programlarına büyük oranda katılmış ve bu programlara duyulan ilgi artmaya devam etmiştir. Kültür alanında bazı ilerlemeler kaydedilmiş, ancak AB müktesebatına uyum konusunda ilerleme sağlanmamıştır”(http://www.abgs.gov.tr, 25.06.2015)

4.1.12 2012 Yılı İlerleme Raporu

Bu raporda Ulusal Ajansı ilgilendiren konular olarak;

“Eğitim, mesleki eğitim ve gençlik alanında bazı ilerlemeler kaydedilmiştir. Kamuoyunun Hayatboyu Öğrenme ve Gençlik Programlarına ilgisi büyük oranda artmaya devam etmiş ve her iki programın tüm alt eylemlerine yapılan hibe başvurularının sayısında önemli bir artış söz konusu olmuştur. Türk Ulusal Ajansı, yararlanıcı kuruluşlar ve kişilerle toplamda 3.000'in üzerinde hibe sözleşmesi imzalamıştır. Toplamdaki nihai yararlanıcı sayısı 55.000'e ulaşmıştır ve daha fazla projenin desteklenmesini sağlamak amacıyla Mutabakat Zaptı'nda, Türkiye'nin programlara yaptığı mali katkıyı 2012 ve 2013 yılları için sırasıyla %40 ve %60 oranında artırmak için değişiklik yapılmıştır. TBMM, 2014 yılında başlayacak bir sonraki programlama dönemi için Ulusal Ajans çalışanlarının sayısını 50 kişilik bir ilaveyle toplamda 220'ye çıkartan bir kanunu kabul etmiştir.

Türk Eğitim Kanunu'nda, zorunlu eğitim süresini 8 yıldan 12 yıla çıkaran ve okullar için yeni bir yaklaşım getiren (8+4 yerine 4+4+4) değişiklik, Nisan 2012'de yürürlüğe girmiştir. Kanun, farklı okul türleri, örneğin ortaokullarda, genel ve mesleki okullar (imam hatip okullarının orta kısımları) arasında seçim yapma esnekliğini de içerecek şekilde mevcut eğitim sistemine bazı değişiklikler getirmiştir. Böylece çocukların 14 yerine 10 yaşında dini eğitim almaya başlayacak olmasıyla birlikte, yeni mevzuatın sunulma yöntemi Türkiye'de tartışmalara yol açmıştır.

2011-12 eğitim yılında, zorunlu okul öncesi eğitimin 81 ilin 71'ine genişletilmesinin ardından, 2011-12 öğretim yılı için 4-5 yaş arası öğrencilerdeki okul öncesi eğitime kayıt oranları %43,1'den %44'e yükselmiştir ve okul öncesi eğitimdeki öğrencilerin ve öğretmenlerin sayısı sırasıyla %5,6 ile %15,6 oranlarında artmıştır. Ancak, yeni Eğitim Kanunu ile birlikte, tüm illerde zorunlu okul öncesi eğitim verilmesi hedefi terk edilmiştir. İlkokula net kayıt olma oranı yaklaşık %99'a ulaşmıştır. Orta öğretimde ise, kayıt olma oranı %67,4'e yükselmiştir ve cinsiyetler arası dengesizlik %2,5 daralmıştır. Başta kız öğrenciler için olmak üzere, tüm düzeylerde kayıt oranlarının artırılmasına yönelik çabaların devam ettirilmesi, okul terklerini azaltmak amacıyla kullanılan etkili müdahale stratejileri açısından önemli bir sorun olmayı sürdürmektedir.

Türkiye, Bolonya süreci tavsiyelerini uygulama bakımından ileri bir aşamada değildir. Yükseköğretim alanında, 2012 yılında 6 üniversitenin kurulmasıyla birlikte Türkiye'deki üniversitelerin toplam sayısı 168'e ulaşmıştır. Bununla birlikte, öğretim elemanı sayısı ve altyapı bakımından önemli nitelik farklılıkları mevcuttur. Yeterliliklerin tanınması, kalite güvencesi ve Avrupa Yeterlilik Çerçevesine (AYÇ) dayanan ulusal yeterlilik çerçevesinin oluşturulması da diğer zorluklar arasındadır. Mesleki Yeterlilik Kurumu, Kasım 2011'den itibaren yeterlilik sürecinin tamamından sorumlu tek organdır. Ancak, bağımsız ve tam olarak işleyen, Avrupa standartları ve kılavuzları ile uyumlu bir Kalite Güvencesi ve Akreditasyon Ajansı hâlâ kurulmamıştır. Yükseköğretim için oluşturulmasına karar verilen kalite güvence ajansı için hazırlıklar ise henüz başlamamıştır.

Yükseköğretim Kurulu (YÖK), Kasım 2011'de üniversiteye giriş sınavında veya Lisans Yerleştirme Sınavında meslek lisesi mezunlarının nihai puan hesaplanmasında uygulanan düşük katsayı sisteminin kaldırılmasına karar vermiştir. 4+4+4 Kanunu bu kararı teyit etmiştir.

YÖK, Tunceli Üniversitesinin Zazaca ve Kürtçe dil bölümleri açma yönündeki önerisini Aralık 2011’de onaylamıştır. Böylece, Tunceli Üniversitesi dört yıllık lisans eğitimi veren Zazaca ve Kürtçe dil bölümleri açabilecektir.

Türkiye’de, hayatboyu öğrenmedeki gelişme oldukça erken aşamada ve özellikle ülkenin en dezavantajlı bölgelerinde çabaların artırılması ve koordine edilmesi gerekmektedir. Yetkilendirme usullerinin kabul edilmesiyle birlikte, Ulusal Mesleki Yeterlilik Sistemine ilişkin düzenleyici çerçeve somut olarak oluşturulmuştur, ancak yakın gelecekte yalnızca birkaç sektörel belgelendirme kuruluşu faaliyete geçebilecektir. Ulusal Yeterlilik Çerçevesinin 2012 yılında kabul edilmesi planlanmaktadır.

Eğitim ve kültür alanında bazı ilerlemeler kaydedilmiştir. Kamuoyunun, Hayatboyu Öğrenme ve Gençlik Programlarına ilgisi artmaya devam etmiştir. Türkiye, zorunlu eğitimi 8 yıldan 12 yıla çıkarmıştır. Kültür alanında sınırlı ilerleme kaydedilirken, mevzuat uyumu bakımından ilerleme kaydedilmemiştir. Genel olarak, Türkiye bu alanda nispeten ilerleme sağlamıştır”. (<http://www.abgs.gov.tr>, 25.06.2015)

4.1.13 2013 Yılı İlerleme Raporu

Bu raporda Ulusal Ajansı ilgilendiren konular olarak;

“Eğitim, öğretim ve gençlik alanında, Hayatboyu Öğrenme ve Gençlik Programlarına yapılan başvurular büyük oranda artmaya devam etmiştir. Türkiye, Avrupa 2020 ile Eğitim ve Öğretim 2020 hedeflerindeki performansını iyileştirmeyi ve yükseköğretime erişim dışındaki tüm alanlarda AB ortalaması ile farkı azaltmayı sürdürmüştür. Yükseköğretime erişimde ilerleme kaydedilmiştir, ancak AB ortalamasının altındadır.

2012 yılında uygulamaya giren yeni 4+4+4 eğitim sistemi, zorunlu eğitime başlama yaşını 84 aydan 66 aya indirmiştir. Müfredat bu doğrultuda gözden geçirilmediği için, okula yeni başlayanlar açısından sorunlar ortaya çıkmaktadır. İlkokul (ilk dört yıl) ve ortaokul (ikinci dört yıl) için net okul kayıt oranları sırasıyla %98,9 ve %93,1 olmuştur. Lise için net okul kayıt oranı %67,4’ten %70,1’e yükselmiştir. Kız öğrencilerin okula kayıt olma oranı %67’den %69,3’e çıkmıştır. Toplumsal cinsiyet farklılığı %2,4’ten %1,5’e gerileyerek azalmaya devam etmiştir,

ancak bazı bölgelerde söz konusu fark kayda değer düzeyde olmaya devam etmektedir.

Türkiye, Bologna süreci tavsiyelerini uygulama bakımından ileri bir aşamdadır, ancak Türkiye'deki 170 üniversite arasında nitelik açısından önemli farklılıklar süregelmektedir. Bağımsız, tümüyle işlevsel ve Avrupa standartları ve kılavuzları ile uyumlu bir Kalite Güvencesi ve Akreditasyon Ajansı hâlâ kurulmamıştır. Yükseköğretim için oluşturulmasına karar verilen kalite güvence ajansı için hazırlıklar henüz başlamamıştır.

Ulusal Hayatboyu Öğrenme Web Portalı geliştirilmiştir ve önceki öğrenmenin tanınması konusunda kılavuzlar hazırlanmıştır.

Türkiye, Hayatboyu Öğrenme ve Gençlik programlarına çok başarılı bir şekilde katılmaya devam etmiştir; bu programlardan yararlananların sayısı 2012 yılında 60.000'i aşmıştır. Sağlanan desteğin sayısının 4 katından fazla başvuru yapılmıştır. Türkiye'nin programlara yaptığı mali katkının payı (AB desteği dâhil), AB'nin iki program için toplam bütçesinin %10'unu aşmıştır.

Eğitim alanında iyi düzeyde ilerleme sağlanmıştır. Kamuoyunun AB programlarına ilgisi artmaya devam etmiştir. Kültür alanında sınırlı ilerleme kaydedilmiştir. Türkiye'nin, Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesine ilişkin UNESCO Sözleşmesi'ni onaylaması gerekmektedir". (<http://www.abgs.gov.tr>, 25.06.2015)

4.1.14 2014 Yılı İlerleme Raporu

Bu raporda Ulusal Ajansı ilgilendiren konular olarak;

“Eğitim, öğretim ve gençlik alanında, %55'i AB tarafından finanse edilen Hayatboyu Öğrenme ve Gençlik Programlarına yapılan başvurular büyük oranda artmaya devam etmiştir. Kurumlarla ve kişilerle 3.600'den fazla hibe anlaşması imzalanmıştır. Nihai yararlanıcıların toplam sayısı 70.000'e ulaşmıştır.

Türkiye, dershanelerin 1 Eylül 2015 itibarıyla kapatılmasına yönelik Milli Eğitim Temel Kanununda Değişiklik Yapan Kanunu kabul etmiştir. Kanun, ayrıca, Milli Eğitim Bakanlığını yeniden yapılandırarak, Bakanlığın merkez ve taşra teşkilatında çeşitli üst düzey kadroları lağvetmiştir.

Türkiye, 2013-2014 döneminde beş yaş grubunun okul öncesi eğitimde okullulaşma oranının, yüzde iki puan artarak %42,5'e yükseldiğini bildirmiştir.

İlkokul çağı çocuklarının okullulaşma oranı %98,9'dan %99,6'ya yükselmiş; ilköğretim için bu oran %93'den %94,5'e çıkmış; orta öğretim içinse yüzde altı puandan daha fazla artarak %76,7'ye ulaşmıştır. Ancak, okulu bırakma oranları sistematik olarak izlenememektedir. İyileşmelere rağmen 2013 yılında çalışma çağındaki nüfusun %61'inin yalnızca ilköğretimi bitirmiş olduğu göz önüne alınırsa, tüm seviyelerde, özellikle kız çocukları için eğitime devam etme düzeyinin artırılmasına yönelik çalışmaların devam ettirilmesi gerekmektedir. Ortaöğretimde toplumsal cinsiyet farklılığı azalmaya devam ederken (halen %1,2), bazı bölgelerde cinsiyet eşitsizliği hâlâ kayda değer düzeydedir.

Türkiye, bazı üniversitelerde Bologna süreci tavsiyelerini uygulama bakımından ileri bir aşamada, ancak Türkiye'deki 176 üniversite arasında nitelik açısından önemli farklılıklar süregelmektedir. Bağımsız ve tümüyle işlevsel bir kalite güvencesi ve akreditasyon ajansı hâlâ kurulmamıştır. Yükseköğretim için oluşturulmasına karar verilen kalite güvence ajansı için hazırlıklar henüz başlamamıştır. Türkiye'nin hayat boyu öğrenme için yeterlilikler çerçevesinin 2014 yılında kabul edilmesi beklenmektedir.

Gençlik Programlarına katılım artmaya devam etmiştir. Türkiye, Mayıs 2014'te Erasmus+ programına tam katılım için anlaşma imzalamıştır.

Eğitim ve kültür alanında bazı ilerlemeler kaydedilmiştir. AB programlarına ilgi artmaya devam etmiştir. UNESCO Sözleşmesi hâlâ onaylanmamıştır. Sonuç olarak, Türkiye bu alanda nispeten ileri düzeydedir”(<http://www.abgs.gov.tr>, 25.06.2015)

4.2 ULUSAL AJANSIN FAALİYETLERİ

Türk Ulusal Ajansı kuruluşundan bu yana Türk insanını Avrupa Birliği'ne ve onun ürettiği uluslar arası topluma fiilen hazırlayan kurumlardan birisi olarak, yurtiçinde bölgesel bilgilendirme toplantıları, seminerler, çalıştaylar ve konferanslarla, yıllar yüzbinlerce kişiye birebir ulaşmış, toplumu AB üyeliğine ve Avrupa vatandaşlığına hazırlayan pek çok çalışmaya imza atmıştır. Türkiye'de, 2002-2014 yılı itibariyle Programlara katılımında Türk Ulusal Ajansı tarafından kayda değer bir ilerleme sağlanmıştır. Programlara katılım başvuru sayısındaki artış kamu ve özel sektörün hareketlilik aktivitelerine katılımında bir hayli motive edildiğini

göstermektedir. Yıllar itibari le katılım ve 2004 ve 2014 yılları arası başvuru katılım tablosu.

Tablo 1: Ulusal Ajans 2004-2013 Yılı Faaliyet Raporu

TÜRKİYE ULUSAL AJANSI 2004-2013 YILI BAŞVURULARI				
Sektör	Başvuru	Kabul	Hareketlilik katılımcı sayıları	Hibe (€)
Leonardo	24.228	3.970	73.087	176.076.118,53
Comenius	31.747	9.687	78.528	93.585.988,00
Gruntvig	7.295	2.083	15.738	19.740.468,32
Erasmus	1.328	1.248	114.419	251.147.854,51
Gençlik*	35.186	6.500	130.163	77.119.165,34
TOPLAM	99.784	23.488	411.935	617.669.594,70

Kaynak:ABEGPMB, 2014:3

Tablo 2: Ulusal Ajans 2014 Yılı Faaliyet Raporu

TÜRKİYE ULUSAL AJANSI 2014 YILI BAŞVURULARI				
Sektör	Başvuru	Kabul	Hareketlilik katılımcı sayıları	Hibe (€)
Leonardo	1.687	246	10.125	23.364.207,96
Comenius	2.475	355	8.637	12.181.041,00
Gruntvig	777	20	565	3.000.030,50
Erasmus	243	181	16.089	38.865.428,00
Gençlik*	976	294	7.535	6.131.998,00
TOPLAM	6.158	1.096	42.951	83.542.705,46

Kaynak:ABEGPMB, 2014:3

AB programları sayesinde, daha çok kişinin de yararlanmasıyla beraber, Türkiye’de bireyler ile büyüklüğüne bakılmaksızın kurum ve kuruluşlar kendi çevrelerindeki sorunlara özgün çözümler üretebilmektedirler (ABEGPMB, 2014:3).

4.2.1 Socrates Programı

“Socrates Programı; okul eğitiminden, Yüksek Öğretime, yeni teknolojilerden yetişkin eğitime kadar, bütün örgün ve yaygın eğitim programlarını

kapsayan; eğitim- öğretimin kalitesini artırmayı ve eğitimde işbirliğinin Avrupa çapında yaygınlaştırılmasını amaçlayan, genel eğitim programıdır”.

Socrates’in hedefleri arasında; eğitimde Avrupa boyutunun güçlendirilmesini sağlamak, Avrupa’daki eğitim kaynaklarına erişimi mümkün kılmak, özellikle AB dillerinde az kullanılan ve öğretilen diğer diller konusunda bilginin niceliğinin iyileştirilmesini desteklemek yer almaktadır. Ayrıca özellikle eğitim alanında, uzaktan ve açık eğitimi desteklemek, karşılıklı öğrenci, öğretim üyesi vb. değişimini, ortak program ve projelerin geliştirilmesini ve yürütülmesini sağlamak hedeflenmektedir. Bu amaçlara ulaşılmasında ise fırsat eşitliğinin tanınması ön plandadır. Böylece ırkçılık ve yabancı düşmanlığına karşı mücadele edilmiş olacaktır.

Socrates eğitim programı beş temel etkinliği kapsamaktadır. Bunlar; Comenius, Erasmus, Grundtving, Lingua, Minerva’dır. Ve bunların en iyi şekilde yürütülmesini sağlayacak, Yan önlemler, Ortak eylemler ve Eğitim sistemlerinde ve politikalarında gözlem ve yenilikler de Socrates kapsamındadır (Brussels, 1995: 2)

4.2.2 Erasmus Programı

Erasmus yüksek öğretim alanında “işbirliğini ve karşılıklı öğrenci değişimini konu alan ve yüksek öğrenimin kalitesini yükseltmek amacını kapsayan alt programdır. AB Eğitim ve Gençlik Programları arasında en yaygın olarak kullanılan programdır. 1995 yılında Socrates programı kapsamına alınmıştır”.

“Yüksek öğretimi kapsayan Erasmus programı 1987 yılında AB ülkelerinde uygulanmaya başlanmış ve ‘Joint Study Programı’ içerisinde 10 yıllık bir pilot uygulama sonrasında asıl uygulama sürecine geçilmiştir. Erasmus programı; yüksek öğretim kurumları arasında öğrenci ve öğretim üyesi değişimine (hareketliliğine) destek verme, ortak projeler ve yoğun programlar uygulama olanakları sağlama amacı taşımaktadır. Bu durum birbirlerinden program, içerik, süre olarak farklılaşan Avrupa yüksek öğretim programlarının denkliğinin sağlanabilmesi konusunu gündeme getirmiştir. Bu da yüksek öğretim programlarının standartları ve yüksek öğretimde kalite konusunu akla getirmektedir. Bunlar dışında Erasmus’un faaliyetleri arasında; herhangi bir alanda verilecek yükseköğretime ilişkin ders programlarını geliştirmeyi ve uygulamayı destekleyen müfredat geliştirme projeleri; Akademik kredi denklik sisteminde standartlaşmayı amaçlayan Avrupa Kredi Transfer Sistemi

ve programa katılacak ülkelerin ikili anlaşma yapma süreçlerindeki hazırlık ziyaretleri bulunmaktadır” (<https://erasmusplus.org.uk/>, 26.06.2015)

4.2.3 Comenius Programı

Comenius programı, okul öncesi dönemden üniversiteye kadar olan tüm okul eğitimini kapsamaktadır. Comenius, özellikle eğitimin ilk aşaması olan okulöncesi ve ilköğretime odaklanmıştır. “Okullar arasındaki ülkeler arası işbirliğini teşvik etmeyi ve okul eğitimi sektöründe doğrudan yer alan eğitimle ilgili tüm kurumların profesyonel gelişiminin iyileştirilmesine katkıda bulunmayı amaçlayan Comenius; okul eğitiminin kalitesini iyileştirmeyi, Avrupa boyutunu ve işbirliğini; dil öğrenimiyle kültürler arası diyalogun gelişmesini desteklemeyi hedeflemektedir.

Comenius eğitim yelpazesinde çeşitli programlar bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi (Comenius I), okul projeleri, dil projeleri, comenius okul gelişim programları gibi projeleri kapsayan aynı zamanda eğitimde Avrupa boyutunu geliştirmeyi amaçlayan Okul ortaklıklarıdır.

Comenius II, okul eğitim personelinin temel ve sürekli eğitimini kapsamakta; çok yönlü iş birliği ile eğitim personelinin eğitimi, bireysel yurtdışı eğitim destekleri ile aday öğretmen, müdür, müfettiş vb. kişilerin Avrupa’daki kurslara katılması için verilen maddi destekten yararlanmasını amaçlamaktadır.

Comenius III (Comenius Network Sistemi) ise bu programa katılan ülkeler arasında bir köprü vazifesi kurarak Comenius I ve Comenius II projelerinde sinerji yaratarak sayılarını arttırmak amacı ile düzenlenmiştir”⁵

4.2.4 Grundtvig Programı

Grundtvig Programı; yetişkin kişilere yaşamları boyunca bilgi-gereksinim ve niteliklerini geliştirici imkanlar sunmak ve toplumsal değişimlere uyum sağlamalarını amaçlamaktadır. Bu nedenle tüm yetişkinlerin özellikle de güç sosyal durumlarda bulunan ya da okul sisteminden dışlanmış olanların eğitimine odaklanır. Okula veya üniversiteye geri dönerek yeni bir kalifikasyon elde etmek isteyenler, faal bir Avrupa vatandaşlığının gerektirdiği bilgilere sahip olmak isteyenler ya da sosyal-kişisel gelişmeleri doğrultusunda ilerlemeyi amaçlayanlar Grundtvig’den fayda görebilirler.

---

⁵ AB Eğitim ve Gençlik Merkezi Başkanlığı; Eğitimde Diyalog, Genel Eğitim Programı Haber Bülteni, Comenius Özel Sayısı, (Ankara; Ulusal Ajans Yayını, Sayı 3, Ocak 2005),1

Yetişkin eğitimi olarak da adlandırılan 16-25 yaş arası eğitimini tamamlayamamış, ekonomik açıdan zayıf ya da özürllüer gibi toplum dışı edilmiş herkesi içine alan Grundtvig programının faaliyetleri; Avrupa iş birliği projeleri, eğitim bursları, öğrenme ortaklıkları ve Grundtvig ağlarıdır (Yayan, 2003:38)

4.2.5 **Lingua Programı**

Lingua, Avrupa Birliği ülkelerinin resmi dillerinin öğretilmesi-öğrenilmesini destekleyici ve hatta dil öğrenmeye özendirici bir dil öğretimi programıdır. Lingua da amaç; dil öğrenim araçlarının geliştirilmesini ve yeni teknikler geliştirilmesini sağlamak, yabancı dil öğretmenlerinin hizmet içi yetiştirilmesini sağlamak ve dil öğretimi konusunda ortak projeler geliştirmek aynı zamanda bu çalışmalara teşvik etmektir (Yayan, 2003:38).

4.2.6 **Minerva Programı**

“Minerva; açık ve uzaktan öğrenimin, bilgi ve iletişim teknolojileriyle desteklenmesini ve geliştirilmesini sağlamak amacıyla geliştirilmiş bir programdır.

Minerva programı, Yenilikleri anlamak ve desteklemek için projeler oluşturarak BİT ve AUÖ modellerinin, öğrenim süreci üzerindeki etkilerinin anlaşılmasını kolaylaştırıcı projeler üretmek, oluşturulan bu yenilikçi öğrenme ortamlarının geliştirilmesi için gerekli yöntem ve araçların sağlanmasını amaçlayan projeler, gerçekleştirilen bu örnek uygulamaların herkesçe paylaşılmasına imkan sağlamaya yönelik faaliyetler ve Eğitimde bilgi-iletişim teknolojilerinin kullanımı ile açık-uzaktan eğitime ilişkin tecrübe ve fikirlerin paylaşımını destekleme etkinlikleri gibi kendine özgü alt amaçları olan dört alt faaliyete bölünmüştür”(Yayan, 2003:39)

4.2.7 **Mesleki ve Teknik Eğitim Programları**

4.2.7.1 **Leonardo Da Vinci Programı**

“Leonardo Da Vinci, Avrupa Birliği’ne üye ve aday ülkelerin mesleki eğitime yönelik politika ve uygulamalarını desteklemek amacıyla yürütölen bir meslek eğitim programıdır”. *“Leonardo’nun temel amacı birliğe üye ve aday ölkelerin mesleki eğitim ve politikalarını desteklemek, geliştirmek ve bu bağlamda mesleki eğitim uygulamaları ve sistemlerindeki kalitesini iyileştirmek, yenilikçi*

boyutu geliştirmek ve bu yenilikçi boyutun, Avrupa ülkeleri arasında yaygınlaştırılmasını teşvik etmektedir.”⁶

Leonardo mesleki eğitim programı, eğitim gören, çalışan ya da iş arayan, işini beğenmeyen yetişkinleri kapsayan, diğer programlara göre hedef kitlesi yapısı gereği daha geniş olan, mesleki eğitimin kalitesini arttırmayı ve mesleki eğitim alanında Avrupa boyutunun yükseltilmesini amaçlayan bir programdır.

“İşsizlik oranını azaltmak, bireylerin çalışma hayatına katılımını kolaylaştırmak, iş hayatı ile ilgili mesleki bilgilerini arttırmak, artan rekabet ortamına uyum sağlamak ve işletmelerin nitelikli ara işgücü eleman ihtiyacını karşılamak isteği, bu programa ihtiyaç duyulmasının en önemli nedenleri arasında yer almaktadır”.

“Üye ülkelerdeki mesleki yetiştirim sistemlerinin, bu konudaki düzenlemelerin, mesleki ölçütlerin, üniversite-girişimci işbirliğinin geliştirilmesini ve mesleki yetiştirimle ilgili bilgilerin yayılması ve paylaşılmasını belirlenen ölçütlere göre desteklenmesini amaçlayan Leonardo Da Vinci programı PETRA (temel eğitim), FORCE (sürekli eğitim), LINGUA (dil öğrenimi), EUROTECNET (teknolojik yeniliklerle ilişkili niteliklerin yükseltilmesi) ve COMETT (üniversite-iş dünyası iş birliği) gibi çalışmalarla zenginleştirilmiştir”.

Leonardo'nun alt programları; yeni mezun gençlerin bir işletme ya da eğitim kuruluşunda öğrenim görmesini yaygınlaştırmayı kapsayan Uluslararası devingenlik, eğitimden sorumlu eğitimcilerin uluslar arası değişim projeleri, belirli temalar etrafında profesyonel eğitime ilişkin yenilik ve kalitenin geliştirilmesini kapsayan örnek projeler, eğitim kapsamında dil öğrenimi yaygınlaştırma faaliyetleri ve veri, analiz ve gözlemlerden oluşan bir bilgi bankasının kurulmasını sağlayıcı çalışmalardır (Duman, 2002:77)

4.2.8 Gençlik Eylem Programı

4.2.8.1 Youth Programı

Gençlik programlarının “hedef kitlesi gençlik çalışanları ve 13-30 yaş arasındaki gençlerdir. Örgün öğretimde eğitim gören gençlerin de bu programdan yararlanıyor olmasına rağmen, programın asıl hedef kitlesi örgün öğretim dışında

---

⁶ AB Eğitim ve Gençlik Merkezi Başkanlığı; Altın Bilezik, AB Mesleki Eğitim Programı (Leonardo da Vinci), (Ankara; Ulusal Ajans) Yayını, Aralık 2005),4

kalan, herhangi bir okula gidemeyen, üniversiteye gitme imkanı bulamamış gençlerdir. Gençlik programının amacı, gençlerin bütün toplumla yoğun bir şekilde bütünleşmelerini kolaylaştırmak, gençlere bilgi ve beceriler kazandırmak, girişimcilik ruhlarını teşvik etmek, farklı kültürlere sahip gençlerin birbirlerini tanıması, birbirlerinin kültürlerini öğrenip aralarında hoşgörünün oluşması, her türlü ayrımcılığın, ırkçılığın ortadan kalkması ve gençlerin kendilerine ilişkin politikaların oluşturulmasında” etkin olması amaçlanmaktadır.

Gençlik programı kapsamındaki eylem alanları beş başlık altında belirtmek mümkündür. Bunlardan ilki; Avrupa için gençlik (gençlik değişimi) eylemidir.

Avrupa için gençlik eyleminde iki ya da daha fazla ülkeden gelen gençleri, yine her hangi bir ülkede bir araya getirip, ortak kültür ve faaliyetlerden yararlanmasını, birbirlerinin ortak yönlerini bulmalarını sağlamaktır.

Avrupa Gönüllü Hizmeti (AGH): *“2-12 aylık süreler dahilinde 18-30 yaş arasındaki gençlerin 31 program ülkesinden birinde gönüllü hizmette bulunmasına ya da 31 program ülkesinde üstteki yaş aralığındaki gençlerin Türkiye’deki sosyal içerikli projelerde yer almasına imkan tanıyan gençlik projelerinden biridir.”* (Güldü, 2008:16)

Gençlik Girişim; tüm bu programlar dahilinde tüzel kişilik gerektirmeyen tek eylemdir. Ortak Eylemler; Socrates, Leonardo da Vinci ve Gençlik programlarını bir araya getirip, birlikte gerçekleştirme eylemidir. Destek Faaliyetleri: bu eylem daha çok 25 yaş üzeri bireylere hitap etmektedir. Destek faaliyetleri pek çok fırsatlar sunan bir eylemdir. Örneğin; İş başı eğitime gidebilir, seminerler verebilir, fizibilite gezileri, irtibat seminerlerine, eğitim kurslarına katılabilirsiniz.

Bunlar dışında destek faaliyetleri kapsamında; Gençlik Enformasyonu, Ulus ötesi ortaklıklar ve ağlar ve Nitelik ve yaratıcılık için destek gibi alt dallar bulunmaktadır (Bulut, 2004:44).

Socrates programı altında; Erasmus, Minerva, Lingua ve Grundtvig programları dışında; Gözlem ve Yenilik, Ortak Eylemler ve Yan Önlemler olmak üzere üç eylem vardır. Gözlem ve Yenilik: eğitim sistem ve politikalarının Avrupa boyutunda kalite ve şeffaflığını artıracak analizlerle bulunarak, ülkelerarası işbirliğini amaçlarken; Ortak Eylemler: Socrates, Leonardo ve Gençlik programlarının ortak projelerle uyum içinde çalışmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Yan Önlemler ise; Socrates programının amaçlarına ulaşmasında yardımcı olup, Avrupa boyutunda Avrupa işbirliğinin önemini vurgulamak amacını taşır (Bulut, 2004:44)

4.3 TÜRK ULUSAL AJANSININ DEĞERLENDİRİLMESİ VE DİĞER ULUSAL AJANSLARLA KARŞILAŞTIRILMASI

Yönetimi “Avrupa Komisyonu tarafından üstlenilen AB eğitim ve gençlik programlarının, katılımcı ülkelerde işleyişini sağlayabilmek için kurulan Ulusal Ajans adındaki birimler/yapılar; ülkeden ülkeye yapılanma bakımından farklılıklar göstermekte, programların sağlıklı bir şekilde işlemesi yönünden önemli fonksiyonlara sahip olmaktadır. Katılımcı ülkeler arasında Ulusal Ajans’ın yapılanması, programdan yararlanan ülkelerde, değişik şekillerde görülebilmektedir. Nitekim önceki bölümlerimizde de bahsedildiği gibi Macaristan, Romanya, Yunanistan gibi ülkelerde programların sorumluluğu tek bir ajans tarafından üstlenilmekte iken İrlanda, İngiltere ve Belçika gibi ülkelerde birden fazla ajans programları paylaşmış durumdadır”.

4.3.1 Diğer Ülke Ulusal Ajansları ile Olan Farklılıklar

Türkiye, 1 Nisan 2004 tarihinden bu yana Topluluğun, Socrates, Leonardo da Vinci ve Youth, programlarına tam olarak katılmaktadır. Bu programları ülke içinde duyurmak, koordine etmek ve Avrupa Komisyonu ile ilişkileri sağlamak üzere 2002 yılında kurulan Ulusal Ajans bütüncül, merkezi bir örgüt yapısına sahiptir. Topluluğun üç ana eğitim programı ve diğer alt programlar Ulusal Ajans’ın çatısı altında yürütülmektedir. Bugün itibariyle Erasmus+ (Erasmus Plus) programı olarak bütüncül bir isimle faaliyetine devam etmektedir.

Türkiye’de AB eğitim programlarının merkezi bir kuruluş aracılığıyla tek elden yönetilmesi yönteminin seçilmesinde Türkiye’nin üniter yapısının etkili olduğunu söylemek gerekir.

Türk Ulusal Ajansı kamu kurumu niteliğinde olması hasebiyle kamu gücüne sahiptir. Personeli de kamu personeli olup, kurum olarak Türk Kamu Yönetiminde yeni bir oluşumdur. Oysa Macaristan’da aynı görevi ifa etmekle yükümlü olan kuruluş vakıf niteliğinde bir kuruluştur. Vakıfta görev yapan personel sayısı ülke nüfusu ve yararlanıcı sayısına paralel olarak, Türkiye’de benzer görevlerde bulunan personele nazaran az olmakla birlikte Macaristan Ulusal Ajansı’nın ve Romanya Ulusal Ajansı’nın bütçeleri yaklaşık olarak Türk Ulusal Ajansı bütçesinin yarısı kadardır. Portekiz Ulusal Ajansı’nın bütçesinden de büyük olan Türk Ulusal

Ajansı'nın bütçesi ise İngiltere Ulusal Ajansı bütçesinin yaklaşık yarısına tekabül etmektedir.

Türkiye, AB'ye henüz aday konumunda bulunmasına rağmen, tezimizde incelenen ve AB üyesi olan Macaristan ve Portekiz'den, diğer aday ülke olan Romanya'dan daha geniş bir program bütçesine, dolayısıyla daha fazla yararlanıcıya ve daha geniş bir kitleye sahiptir.

Karşılaştırmamızda esas alınan ulusal ajanslarda görev yapan personellerin yabancı dil yeterlilikleri ve işe alınma yöntemleri bakımından Türk Ulusal Ajansı'na nazaran daha objektif kriterlere dayandırıldığı ve her türlü çalışmada öncelikle programların başarısının hedeflendiği söylenebilir.

Türkiye'deki siyasi yapı ve siyasetin bürokrasi ve kamu personeli üzerindeki etkisi, programlardaki verimliliği, dolayısıyla başarıyı etkileyebilecek derecededir. Bu duruma Türkiye, Romanya gibi gelişmekte olan ülkelerde daha fazla rastlanmaktadır.

Türk Ulusal Ajansı'nın merkezi örgütlenmesine karşın İngiltere'deki yapı tamamen farklıdır. Merkezi olmayan bir örgütlenme söz konusudur. Socrates, Erasmus, Leonardo da Vinci, Youth gibi programlar farklı kuruluşlar aracılığıyla yürütülmektedir. Hatta özel şirketler kanalıyla dahi yürütüldüğü gözlenmektedir. İngiltere Erasmus programında, herkesin tercih ettiği bir ülke konumunda bulunmasından dolayı diğer ülkelere öğrenci gönderme noktasında sıkıntılarla karşılaşmaktadır.

Portekiz ve Romanya Ulusal Ajansları da Türkiye'deki örneğe benzemektedir. Ulusal Eğitim Bakanlıkları bünyesinde örgütlenmiş ve çalışanları kamu personeli niteliğindedir. Kurum çalışan sayıları da Türk Ulusal Ajansı çalışanlarından daha az sayıdadır.

İngiltere, Macaristan, Portekiz ve Romanya'nın AB eğitim programlarından Türkiye'nin katılımından önce yararlanmaya başlamalarına rağmen, dolayısıyla ulusal ajans yapılarının erken kurulmasına rağmen, Türkiye'nin gerek bütçe bakımından gerekse yararlanıcı bakımından İngiltere dışındaki diğer ülkelere önde olması, Türkiye'de programlara gösterilen ilgi ve ilgili genç nüfusun, programların genel hedef kitlesi olan eğitim öğretim çağı nüfusunun fazlalığı ile açıklanabilir.

Ulusal Ajansların karşılaştıkları problemler açısından bir karşılaştırma yaptığımızda, ortaya çıkan sorunların hemen hemen aynı olduğunu görülmektedir. İngiltere ve Portekiz dışında Macaristan, Romanya ulusal ajanslarının dile getirdikleri sorun, program yararlanıcılarının karşılaştıkları vize problemidir.

Hepsinin genel sorunu ise program bütçelerinin zamanında onaylanarak kurumlarına aktarılamaması, bunun da programların devamını ve başarısını tehlikeye attığıdır.

Ulusal Ajanslar, Socrates programının yürütülmesi sırasında başlıca iki engelle karşılaşmışlardır. Bunlar; finansman eksikliği ve programın yapısal ve operasyonel işlevinden gelen sorunlardır. Bunlar arasında koordinasyon eksikliği, programda çok sayıda eylemin olması, proje sonuçlarının yeterince yayılamaması sayılabilir (Özöncel, 2001:120).

4.4 ULUSAL AJANS PERSONELİ VE YARARLANICILARININ KURUMA İLİŞKİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yapılan mülakat sonucunda ulusal Ajans personeli ve yararlanıcı görüşler doğrultusunda elde edilen sonuçları aşağıdaki gibi değerlendirebiliriz.

“Türkiye Ulusal Ajansının bu konudaki somut ve geçerli ne tür katkıları bulunmaktadır? Açıklayabilir misiniz?” Anketi cevaplayanların büyük kısmı bu soruya proje bazında cevap vermişlerdir. Projeler aracılığıyla pek çok yararlanıcı Avrupa Birliği ülkelerine gitmiştir. Ortak projelerle AB ve Türk vatandaşları birbirlerini tanımıştır. Değişim programları kanalıyla önyargılar yıkılmış ve yabancı düşmanlığı en aza indirgenmiştir. Her yaştan vatandaş programlara katılarak kültürel kaynaşmayı gerçekleştirmiştir. Bir Avrupalılık Bilinci oluşturulmuştur. AB değerleri projeler aracılığıyla yaygınlaştırılmıştır. Türkiye lehine bir Lobcilik Faaliyeti oluşmuştur. Tüm Üniversiteler ve Valilikler bünyesinde faal olan AB ofisleri kurularak Avrupa Birliği fikri ülke genelinde yaygınlaştırılmış olduğu, Türkiye Ulusal Ajansı'nın Avrupa Birliğine üyelik sürecinde gerçekleşen müzakerelere olumlu katkılar sağladığı sonuca ağır basmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti hakkındaki ön yargıların ortadan kaldırılmasına ve projelere katılan vatandaşlarımızın Avrupa Birliği üyesi olan ülkelerdeki vatandaşların ön yargılarını bu vesileyle kırmış olduğu düşünülmektedir.

“Avrupa Birliği ile müzakerelere etkisi açısından Türkiye Ulusal Ajansının sizce önemi var mıdır? Varsa ne kadardır?”Sorusuna verilen cevapları değerlendirdiğimizde, birçok görüş Türkiye Ulusal Ajansının Müzakere sürecine etkisinin çok fazla olduğunu vurgulamıştır. Anketi cevaplayanların büyük kısmı bu soruya “Kesinlikle vardır” cevabını verdiği görülmektedir. Ulusal Ajans tarafından yürütülen programlardaki üstün başarı, diğer alanlardaki çalışmalarında

başarılacağını ortaya koymuştur. İlerleme raporlarında Ulusal Ajans çalışmaları övgü ile ele alınmıştır. AB ile Türkiye arasında köprü konumunda olan Ulusal Ajans, AB'nin Türkiye aleyhine olan düşüncelerini ve önyargılarını değiştirmiştir. Yabancı düşmanlığı az da olsa indirgenmiştir.

“Türkiye Ulusal Ajansı Avrupa Birliği ile devam eden tam üyeliğe ilişkin müzakerelerde daha etkin rol oynayabilir mi? Nasıl?”Sorusuna verilen cevapları incelediğimizde; Türkiye Ulusal Ajansın daha etkin bir rol oynayabileceği görüşü genel itibariyle desteklenmektedir. Bunun için daha fazla mali kaynak gerekliliği ortaya konmuştur. Daha fazla proje, daha fazla değişim, daha fazla ortak çalışma ve daha fazla işbirliğinin müzakere sürecini olumlu etkileyeceği belirtilmiştir. Fakat Türkiye Ulusal Ajansın Avrupa Birliğine üyelik sürecinde daha etkin bir rol oynamasının müzakere sürecine çok önemli bir katkı sağlayamayacağı görüşü de mevcuttur. Bunun sebebi de müzakere sürecinin siyasi bir atılım olmasından kaynaklandığı ifade edilmektedir.

Genel itibari ile Türk Ulusal Ajansının Avrupa Birliğine üyelik sürecinde Türkiye için çok önemli bir faktör olduğunu göz ardı etmek mümkün değildir. Türkiye Ulusal Ajansın gerçekleştirmiş olduğu projelerin daha kapsamlı hale getirilmesi müzakere sürecine önemli bir katkı sağlayabileceğini düşünmemiz mümkündür.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

İki dünya savaşının ardından ortada yıkılmış, genç nüfusunun büyük bölümünü savaşlarda kaybetmiş ve komünist tehlikeyle karşı karşıya kalmış bir Avrupa bulunuyordu. Kıtada yeniden barışın, güvenliğin ve refağın sağlanması adına bir takım girişimlerde bulunuldu. Bu girişimlerin hemen hemen hepsi Amerika Birleşik Devletleri'nin imzasını taşıyordu. İki dünya savaşında da kendisini hiç istemediği halde Avrupa güç savaşlarının ortasında bulan ABD kendi kendine yeterli hale getirilmiş bir Avrupa'nın ABD'nin yükünü hafifleteceği inancındaydı (Kissenger-Kennedy). Monro Doktrininden bu yana Avrupa güç dengesi politikasına kendisini kapatmış olan ABD'nin iki dünya savaşına sonucu belirleyen aktör olarak katılması savaş sonrası dönemde üzerine bir takım yükler bindiriyordu. Ayrıca Doğu Avrupa üzerinden ilerlemeğe başladığı görülen SSCB'nin "kızıl tehlike"si de ABD'yi Avrupa'da aktif bir rol oynamaya yönelmiştir. Bu adımlardan ilki Truman Doktrinini çerçevesinde atılmıştır. İkinci önemli adım ise Marshall Planıdır. ABD bu planlar ile birlikte ilk olarak Avrupa'nın savaş sonrası yıkımının iyileştirilmesini amaçlamıştır. Sonrasında ise Avrupa ekonomilerini "karşılıklı bağımlılık" ilkesi gereğince birbirinden kopamaz duruma getirip, herhangi muhtemel bir savaşın çıkmasının önünü almak istemiştir. Üçüncü olarak ise kıtada komünist ideolojinin yayılmasına engel olmak amacı gütmüştür. Bütün bu amaçların gerçekleştirilmesi yolunda ABD, Avrupa'da ekonomik ve politik yönden güçlendirilmiş bir yapı öngörmüştür. Aynı şekilde bu amaçların sonucunda oluşturulan her türlü yapılanma Amerikan "yapısalcı dış politika"sının bir ürünüdür.

Avrupa Birliği (AB)'nin oluşum sürecindeki ilk somut adım, Fransa Dışişleri Bakanı Robert Schuman'ın 9 Mayıs 1950 tarihli çağrısıdır. Bu çağrı Almanya ve Fransa'nın kömür ve çelik endüstrilerinin ortak bir yüksek otorite tarafından yönetilmesi yönündedir. Kömür ve çelik sektörü, o dönemin savaş sanayisinin temel maddelerinin oluşturduklarından bu temel savaş sanayi girdilerinin üretiminin kontrol altında tutulması girişiminin en temel nedenidir. Sonuç olarak Avrupa Birliğine giden yolun ilk adımı olarak nitelendirilen "Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu" 1951 yılında imzalanan anlaşmayla kurulmuştur. Ardından gelen süreçte entegrasyonun sadece kömür ve çelik alanında sınırlı kalmayıp iş gücü, mal ve hizmetleri de kapsayacak şekilde genişletilmesi yönünde adımlar atılmış ve bunun sonucu olarak da 1957'de Roma Anlaşmasıyla birlikte Avrupa Ekonomik Topluluğu

kurulmuştur. AET 'nin yanında aynı anlayışla birlikte Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (EURATOM) da kurulmuştur. Entegrasyonun ilerleyen sürecinde çok daha büyük bir adım Avrupa Tek Senedi'nin 1986'da imzalanmasıyla atılmıştır. Bununla birlikte AT iç pazarın tamamlanmasını ilerletmiş, Avrupa Parlamentosunun rolünü arttırarak demokratikleşme konusunda bir adım atmış ve aynı zamanda iktisadi ve parasal birliğin kurallarını belirlemiştir.

1992 yılına gelindiğinde topluluk açısından önemli sayılabilecek gelişmeler yaşanmıştır. Bunlardan ilki Avrupa Tek Senedi'nin öngördüğü şekilde ortak pazarın tamamlanmasıdır. Bir diğeri ise topluluğu Avrupa Birliği'ne dönüştürecek olan Maastricht Anlaşması'nın imzalanmasıdır. Maastricht'le birlikte topluluk Avrupa Birliği adı altında bütünleşme çabalarını hızlandırmıştır. Aynı dönemde topluluğa üye devlet sayısının artması bazı topluluk içi düzenlemelerin yapılmasını gerekli kılmış ve Amsterdam Anlaşmasına giden yolda bir takım hükümetlerarası konferansın oluşmasını sağlamıştır. Amsterdam Anlaşması ile topluluk üyelik koşullarına bazı kriterler eklenmiştir. Bir sonraki süreç olan Nice Anlaşması ile de topluluk organlarının yapılanması ve karar alma sürecinde yeniliklere gidilmesi gibi önemli konularda değişiklik yapmıştır. Bütünleşme sürecinin anlaşmalar bazında en son aşaması ise Lizbon Anlaşması'dır. AB anayasasının onaylanması aşamasında başarısızlığa düşen topluluk kapsam olarak daha dar ve bütün kurucu anlaşmaların yerine geçebilecek bir anlaşma ortaya çıkarmıştır.

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olma sürecinin temelleri 12 Eylül 1963 tarihinde imzalanan Ankara Anlaşması ile başlamıştır. Bu tarihten itibaren ilişkilerde Türkiye'de gerçekleşen darbeler ve bunların sonucunda insan hakları ve demokrasi gibi konular problem oluşturmuştur. Ve Türkiye 14 Nisan 1987'de tam üyelik için başvuru yapmıştır. Diğer taraftan Gümrük Birliği'ne üyelik süreci Türkiye'nin birliğe ekonomik olarak bağlanmasını sağlamıştır. Süreç içerisinde üyelik açısından Lüksemburg Zirvesi gibi Türkiye'nin aday üye devletler arasında gösterilmemesi gibi bazı olumsuz gelişmeler de olmuştur. Ancak 1999 Helsinki Zirvesi ile bu olumsuz durum giderilmiş ve Türkiye aday ülke olarak ilan edilmiştir. Bu tarihten 3 Ekim 2005'te tam üyelik müzakerelerinin başladığı tarihe kadar Türkiye ve Avrupa Komisyonu arasında tarihi bir ilerleme kaydetmiş ve gerekli koşullarının oluşmasını sağlayıp müzakereleri başlatmışlardır.

Bu noktadan sonra üyelik AB Müktesebatına uyum çerçevesi başlığı altında açılan 35 konu başlığı ile yürütülmektedir.“Eğitim ve Kültür” Ulusal Ajansın da uyumun sağlanması konusunda önemli bir rol oynadığı bu müzakere başlıklarından bir tanesidir. Ulusal Ajans uygulanmasında aracılık ettiği projelerle kültürlerarası iletişimin güçlendirilmesi ve farklı eğitim öğretim yöntemlerinin uygulanması ve geliştirilmesi ile uyum sürecinin sağlıklı ve hızlı bir şekilde ilerlemesine yardımcı olmaktadır.

Üyelik süreci içerisinde Türkiye'nin AB eğitim ve gençlik programlarına katılımı ve aynı doğrultuda uyumun sağlanması adına AB Eğitim ve Gençlik Programları Dairesi Başkanlığı (Ulusal Ajans) kurulmuştur. Diğer bir ifade ile kurumun, AB ile yapılan mevcut anlaşmalar çerçevesinde AB eğitim ve gençlik programlarının ülke içerisinde yürütülmesinden ve koordinesinden sorumlu olması amaçlanmıştır. İlk aşamada Socrates, Leonardo Da Vinci ve Gençlik programlarını, sonrasında Hayatboyu Öğrenme ve Gençlik programlarını ve en son aşamada da Erasmus+ programını başarılı ile sürdürmektedir.

AB ilerleme raporlarında 2001 yılında kurulmasının gerekliliği ifade edildikten sonraki süreçte her yıl bir önceki yılda yapılan düzenlemelerin olumlu olmaları belirtilmiş ve bir sonraki süreçte yapılması gerekenlere dair bir yol haritası çizilmiştir. 2004-2013 arası Ulusal Ajans faaliyetlerine baktığımızda, programlara katılanların sayısının toplamda 411.935 kişi olduğu görülmektedir. Ve bu rakam sadece 2014 yılında 42.951 gibi yüksek bir rakama çıkarak her yıl daha da artmaktadır. Bu da kurumun kuruluş amaçlarına ulaşmada giderek daha da başarılı olduğunu göstermektedir. Bu programlardan bazıları Socrates, Erasmus, Comenius, Gruntvig, Lingua, Minevra, Leonardo Da Vinci, ve Youth tez içerisinde ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Sonuçtan hemen önce Ulusal Ajansın tez konusu çerçevesinde genel bir değerlendirmesinin yapılması gerekir. Anketlerde genel anlamda uzmanlar Türkiye ile AB arasındaki kültür köprüsünün sağlamlaştırıldığı, ortak değerler inşasında önemli derecede etkili olduğu ve toplumda Avrupalılaşıma fikrinin gelişimine katkı sağlandığı konusunda hemfikirdir. Ve Avrupa Birliği'ne giden müzakere sürecinde Ulusal Ajans sağladığı tüm bu kolaylıklarla önemli rol oynamaktadır. İlerleyen süreçte ancak artan mali yardımlar ve bu sayede gerçekleştirilen proje sayılarının

artılmasıyla daha yüksek başarılar elde edilmesi beklenmektedir, aynı zaman da kurum Personelindeki sirkülasyonun fazla oluşu gelen personelin kuruma bağlılık his etmemesi uzun vadede kariyer planlamasını kurum üzerinde yapmayı düşünmemesi Ulusal Ajanstaki kalifiyeli Personel sıkıntısına sebep olmaktadır. Söz konusu kurumun personelini kay betmemesi adına personelin kendisini güvende his edecek zemini oluşturması uzun vadede Ulusal Ajansın faaliyet ve çalışmalarını olumlu etkiliyeceği düşünülmektedir.

Son olarak da Türkiye Ulusal Ajansı'nı diğer AB üyesi ülkelerle kıyaslanacak olursa şu genel yoruma oluşabilir. Her ülkenin kendi ulusal ajansı daha sağlıklı fonksiyona sahip olabilmesi adına kendi içinde farklı özelliklere sahip olabilmektedir. Örneğin bazı ülkelerde bir kaç tane farklı ulusal ajans bu görevleri yerine getirirken Türkiye gibi diğer ülkelerde tek bir ulusal ajans bünyesi altında tüm programlar koordine edilmektedir. Başarı durumu yararlanıcı sayılarına göre yapılacak olsa denebilir ki Türkiye Ulusal Ajansı birçok diğer ülkedeki ulusal ajanslardan daha başarılıdır.

KAYNAKÇA

AB'ye Genel Bakış, (2011). Avrupa Birliği Bakanlığı Yayınları, No:2, Ankara.

ARIKAN, H. (2005). *Entegrasyon Teorileri Işığında Avrupa Bütünleşmesi ve Genişlemesi. Türkiye Avrupa Birliği İlişkileri.* (Ed. Arıkan, H., Kar. M.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

ARSAVA, F. (2002). Nice Antlaşmasının Getirdikleri. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 2 (1)

Avrupa Birliği İle İlişkiler Genel Müdürlüğü, *Avrupa Birliği Kronolojisi 1946-2002*, DPT Yayınları, Ankara, 2002

BAYKAL, S. (2008). İrlanda'nın Lizbon Antlaşması Referandumu ve Avrupa Birliği'nin Yeni Krizi. *Stratejik Analiz*, 99

- BOZKURT, E., Özcan, M., Köktaş, A. (2008). *Avrupa Birliği Hukuku*. Ankara: Asil Yayın.
- BOZKURT, Veysel. (1997). *Avrupa Birliği ve Türkiye*, Alfa Yayınları, İstanbul
- BULUT, Müge ve diğerleri.(2004). *Avrupa Birliği Eğitim Programları*. İstanbul: İTO yayınları, 13
- CEYLAN A. B.(2003). İşsizlik Sorunu ve Türkiye'nin AB İstihdam Stratejisine Uyumu. *İşveren Dergisi, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu*, 42 (1), 1-3
- Commission of the European Communities. 2001 *Regular Report on Turkey's Progress Towards Accession*. Brussels, 2001
- COŞKUN, E. (2011). *Bütünleşme Sürecinde Avrupa Birliği ve Türkiye*. İstanbul: Beta.
- ÇAKMAK, H. (2005). *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri*. Ankara: Platin Yayınları.
- DEDEOĞLU, B. (2013). *Avrupa Birliği Bütünleşme Süreci I: Tarihsel Birikimler. Dünden Bugüne Avrupa Birliği*. (Ed. Beril Dedeoğlu). İstanbul: Boyut Kitapları.
- DİNAN, D. (2009). *Avrupa Tarihi*. İstanbul: Kitap Yayınevi.
- DUMAN, Tayip.(2002). *Avrupa Birliği Eğitim Programları “Leonardo da Vinci Programı”*. Millî Eğitim Dergisi, Sayı:150,, 77-78
- ERGÜLHAN, Mehmet. (1983). *Türkiye AT Bütünleşmesi*, HDT Dergisi, Ankara,
- GÜLDÜ, H. (2008). *Avrupa Gönüllü Hizmeti ve Akreditasyon Süreci. Eğitim ve Gençlik Dergisi*.3(16).
- GÜNUĞUR, H. (2007). *Avrupa Birliği*. Ankara: Avrupa Ekonomik Danışma Merkezi Yayını.

- KARLUK, R. (2012). *Avrupa Birliği ve Türkiye*. İstanbul: Beta Yayınları.
- KARLUK, Rıdvan.(1996).Uluslar arası Ekonomi, BETA Yayıncılık AŞ, 4. Baskı, İstanbul
- KARLUK, Rıdvan. (1997). Gümrük Birliği Dönemecinde Türkiye, Turan Kitabevi, Ankara
- KERMAN, U. (2009). Avrupa Birliği: Yerel Ve Bölgesel Yönetimler. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*.14 (1)
- KILIÇ, Ramazan. (2002). Türkiye- AB İlişkileri ve Gümrük Birliği, Ekonomik Entegrasyon Teorisi Gümrük Birlikleri Teorisi, Siyasal Kitabevi.
- MATHIEU, J. (2006). *Avrupa Birliği*. Ankara: Dost Yayınları
- MCCORMICK, J. (2011). *Understanding the European Union*. London: Palgrave Macmillan Pub.
- MILWARD, A. S. (2005). Reconstruction of Western Europe 1945-51, *Taylor & Francis e- Library*
- MOUSSIS, N. (2004). *Avrupa Birliği Politikalarına Giriş Rehberi*. İstanbul: Mega Press.
- MÜFTÜLER BAÇ, Meltem.(2001). Türkiye- AB: Soğuk Savaş Sonrası İlişkiler, Alfa Yayıncılık, İstanbul.
- ÖZÖNCEL, B. (2001). Maastricht Antlaşmasından Sonra AB'de Uygulanan Mesleki Eğitim Politikaları. İstanbul
- PAGDEN, A. (2010). *Avrupa Fikri*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- RENÇBER, A. (2005). Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları: Genel Eğitim Programı Çerçevesinde Yüksek Öğretim Alanında AB Programı (Erasmus), Ankara

- SEYİDOĞLU, Halil. (1993).Uluslar arası İktisat, Gizem Yayınları, İstanbul
- SEZGİN, S. İ. (2001). *Avrupa Birliği'nde Eğitim, Öğretim ve Gençlik Politikaları*.Türkiye AB İlişkileri. Ankara
- TECER, M. (2007). *Avrupa Birliği ve Türkiye: Sorular – Yanıtlar*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- TOGAN, Subidey.(1995). Türkiye İçin Yeni Bir Orta Vadeli İstikrar Programına Doğru, TUSİAD Yayınları, Ankara
- TURKAB (2005). Öğretmenler için AB Klavuzu. Ankara.
- TÜBİTAK. (2000). Türkiye'nin Adaylık Sürecinde AB Arastırma ve Teknoloji Gelistirme Faaliyetlerine Bir Bakış-Teknik Koordinasyon Toplantısı. Ankara.
- UZGEL, İ. (2004). Ulusal Çıkar ve Dış Politika. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- ÜLGER, İ. K. (2008). Avrupa Birliği Rehberi. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- YAYAN, Melik. (2003). AB Eğitim Programları ve Türkiye'nin Yararlanma Kabiliyeti, *Milli Eğitim Dergisi*, Ankara: Milli Eğitim Yayınevi, 158,35

İnternet Kaynakları

<http://ekutup.dpt.gov.tr>, Erişim Tarihi: 10.06.2015

<http://www.ab.gov.tr/index.php?p=91&l=1>, Erişim Tarihi: 12.06.2015

<http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=65&l=1>, Erişim Tarihi: 10.05.2015

<http://www.avrupa.info.tr>, Erişim Tarihi: 07.06.2015

<http://www.ikv.org.tr>, Erişim Tarihi: 17.05.2015

<http://www.ua.gov.tr>, Erişim Tarihi: 11.06.2015

<http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/sayi27/atabay.htm>, Erişim Tarihi: 15.06.2015

ÖZLER, Z. (2009). İktisadi Kalkınma Vakfı Değerlendirme Notu, No:9, “Lizbon Antlaşması”,

http://www.ikv.org.tr/images/upload/data/files/lizbon_antlasmasi.pdf,

Erişim: 28.05. 2015

The Establishment of EEC and Euratom, www.ena.lu, Erişim Tarihi: 25.06.2015

Resmi Gazeteler

01.09.2002 tarih ve 24863 sayılı Resmi Gazete.

06.08.2003 tarih ve 25191 sayılı Resmi Gazete.

14.01.2004 tarih ve 25346 sayılı Resmi Gazete.

11.04.2004 tarih ve 25430 sayılı Resmi Gazete.

30.04.2004 tarih ve 25448 sayılı Resmi Gazete.

24.12.2004 tarih ve 25326 sayılı Resmi Gazete.

15.01.2005 tarih ve 25701 sayılı Resmi Gazete.

EKLER

Ek 1: Mülakat Soruları

Adı (optional) :

Soyadı (optional) :

Mesleği :

Ünvanı :

İletişim Bilgileri :

Konu :

1. Türkiye Ulusal Ajansının bu konudaki somut ve geçerli ne tür katkıları bulunmaktadır? Açıklayabilir misiniz?
2. Avrupa Birliği ile müzakerelere etkisi açısından Türkiye Ulusal Ajansının sizece önemi var mıdır? Varsa ne kadardır?
3. Türkiye Ulusal Ajansı Avrupa Birliği ile devam eden tam üyeliğe ilişkin müzakerelerde daha etkin rol oynayabilir mi? Nasıl?

Ek 2: Uzman ve Yararlanıcı Görüşler

Adı (optional)	: Beyazıt
Soyadı (optional)	: Niyazoğlu
Mesleği	: Kamu Yönetimi
Ünvanı	: Koordinatör
İletişim Bilgileri	: Ulusal Ajans
Konu	: Avrupa Birliği Türkiye Müzakere Sürecinde Türkiye Ulusal Ajansının Rolü

Değerli katılımcı,

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile devam eden tam üyeliğe ilişkin müzakerelerde programlarından yararlanarak içinde yer aldığımız Türkiye Ulusal Ajansının sağladığı katkının belirlenmesine yönelik olarak yapmış olduğumuz araştırmada, aşağıdaki sorular ekseninde görüş ve düşüncelerinizi paylaşmanız araştırmamızın güvenilirliği açısından çok önemlidir. Geribildiriminiz için şimdiden çok teşekkür ederim.

1. Türkiye Ulusal Ajansının bu konudaki somut ve geçerli ne tür katkıları bulunmaktadır? Açıklayabilir misiniz?

Türkiye Cumhuriyeti 2002 yılında Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programlarına katılmış olup 1 Mart 2004'ten buyana ise Programların tam üyesidir. Programlar esas itibariyle "Birlik Programları" olarak adlandırılan ve tüm üye ülkelerin yararlandığı faaliyetlerden oluşmaktadır.

Diğer taraftan Türkiyenin yürütmekte olduğu üyelik süreci ve bu çerçevede 2005 yılında başladığı tam üyelik müzakerelerinde Avrupa Birliği eğitim ve Gençlik Programlarının doğrudan bir ilgisi bulunmamaktadır. Müzakere fasıllarından biri olan Eğitim ve Kültür Fası ile ilişkili olduğu kabul edilirse bu fasıl henüz açılmamıştır. Dolayısıyla bu fasıl çerçevesinde bir katkı sağlanmamıştır.

Müzakere süreci her ne kadar bürokratik ve teknik bir süreç olarak görülse de esasen siyasi bir süreçtir ve siyasi konjonctürün doğrudan etkisi altındadır. Bu sebeple aradan 10 yıl geçmesine rağmen 33 fasıldan henüz 14 tanesi açılabilmiştir.

Tüm bu olumsuz tabloya rağmen Eğitim ve Gençlik Programları ve bu Programların Türkiyedeki sorumlusu konumundaki Ulusal Ajans, ön yargıların kaldırılması, ırkçı yaklaşımların ortadan kaldırılması, işbirliğinin geliştirilmesi, iletişim gibi faktörler üzerinden uzun vadede Avrupa Birliği ile Türkiye ilişkilerine olumlu katkı sağlayacaktır.

2. Avrupa Birliği ile müzakerelere etkisi açısından Türkiye Ulusal Ajansının sizce önemi var mıdır? Varsa ne kadardır?

Yukarıda açıklandığı üzere müzakere sürecinde Ulusal Ajansın doğrudan bir etkisi ve bu sebeple bir önemi bulunmamaktadır. Her ne kadar her yıl yayımlanan İlerleme Raporlarında Ulusal Ajans ve faaliyetlerinden övgüyle bahsedilse de bu başarıların müzakere sürecine etkisi bulunmamaktadır.

3. Türkiye Ulusal Ajansı Avrupa Birliği ile devam eden tam üyelğe ilişkin müzakerelerde daha etkin rol oynayabilir mi? Nasıl?

Müzakere süreci siyasi konjonktüre dayalıdır. Bu sebeple teknik bir konu olan Eğitim ve Gençlik Programları ve dolayısıyla Ulusal Ajansın bu sürece katkı sağlamasını beklemek makul bir yaklaşım olmayacaktır.

Ancak, bugüne kadar yarım milyona yakın insanın bu Programlardan yararlandığı düşünülürse; bu sayının artması, geliştirilen işbirliği ile oluşturulan pozitif yaklaşım çerçevesinde üyelik sürecinin karşılıklı olarak fayda sağlayacağı fikrinin gelişimine katkı sağlayacaktır.

Adı (optional) : Vahit SADAL
Mesleği : Uzman
Konu : Avrupa Birliği Türkiye Muzakere Sürecinde
Türkiye Ulusal Ajansının Rolü

Değerli katılımcı,

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile devam eden tam üyeliğe ilişkin muzakerelerde programlarından yararlanarak içinde yer aldığınız Türkiye Ulusal Ajansının sağladığı katkının belirlenmesine yönelik olarak yapmış olduğumuz araştırmada, aşağıdaki sorular ekseninde görüş ve düşüncelerinizi paylaşmanız araştırmamızın güvenilirliği açısından çok önemlidir. Geribildiriminiz için şimdiden çok teşekkür ederim.

1. Türkiye Ulusal Ajansının bu konudaki somut ve geçerli ne tür katkıları bulunmaktadır? Açıklayabilir misiniz?

- a) Programlara tam üye olarak AB sürecinde sürekliliğin sağlanması
- b) Programlar çerçevesinde AB ülkeleriyle karşılıklı hareketlilikler ve projeler sayesinde Türk kamuoyunda AB sürecinin canlı tutulması, gündem olması,
- c) Programlar ile karşılıklı diyalog ve birebirini tanıma/anlama fırsatları sunulması,
- d) Programlar ile AB standardında proje hazırlama, sunma, gerçekleştirme, sonuçlandırma ve mevzuatı ile ilgili ülkemizde önemli bir boşluğun doldurularak bilgi birikimi ve “know-how” oluşmasına öncülük edilmesi,

2. Avrupa Birliği ile muzakerelere etkisi açısından Türkiye Ulusal Ajansının sizce önemi var mıdır? Varsa ne kadardır?

- a) Vardır. Türkiye ve Türk halkının bu konulara yabancı olmadığı, Programlardaki başarısı AB ile uyum konusunda diğer alanlarda da başarılı olacağının bir göstergesi, pilot uygulaması olmuş; özellikle eğitim/kültür fasılları açısından rüştünü ispatlamıştır.

3. Türkiye Ulusal Ajansı Avrupa Birliği ile devam eden tam üyeliğe ilişkin muzakerelerde daha etkin rol oynayabilir mi? Nasıl?

- a) Karşılıklı niyete bağlı olarak daha etkin rol oynayabilir. Programlar ve bu çerçevede yapılan projeler/hareketlilikler sayesinde AB ülkeleri nezdinde farkındalık yaratmaya yönelik uygulamalara ağırlık verilebilir. Örneğin, yapılan proje başvurularında faaliyet programlarına ekleme yapılarak AB sürecine katkı sağlayacak, farkındalık yaratacak uygulamalara/eylemlere

yer verilmesi sağlanabilir. Yapılan bu faaliyet raporlama sırasında çarpan etki olarak vurgulanıp proje puanına etki yapabilir. Bu zorunlu tutulursa yararlanıcılar mecburen bu konuya eğilip gerekli çalışmalara yapmak, önemsemek durumunda kalacaklardır.

Adı (optional) : M. Akif
Soyadı (optional) : KILIÇ
Ünvanı : Koordinatör
Konu : Avrupa Birliği Türkiye Müzakere Sürecinde
Türkiye Ulusal Ajansının Rolü

Değerli katılımcı,

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile devam eden tam üyeliğe ilişkin müzakerelerde programlarından yararlanarak içinde yer aldığımız Türkiye Ulusal Ajansının sağladığı katkının belirlenmesine yönelik olarak yapmış olduğumuz araştırmada, aşağıdaki sorular ekseninde görüş ve düşüncelerinizi paylaşmanız araştırmamızın güvenilirliği açısından çok önemlidir. Geribildiriminiz için şimdiden çok teşekkür ederim.

1. Türkiye Ulusal Ajansının bu konudaki somut ve geçerli ne tür katkıları bulunmaktadır? Açıklayabilir misiniz?

Türkiye Ulusal Ajansı tarafından hibelendirilen projelerden yararlanan vatandaşlarımız Avrupa Birliği üyesi ülke vatandaşlarıyla iletişim kurabilmekte, ülkemiz hakkında oluşmuş ön yargıların kalkmasına katkıda bulunmaktadır. Proje faaliyetlerinde yer almış Birlik üyesi ülkelerin vatandaşları ülkemiz hakkında olumlu kanaatlere sahip olmakta, dolayısıyla bu kanaatlerini ülkelerindeki diğer vatandaşlarla paylaşarak Türkiye'nin üyeliğini destekleyen bir kamuoyu oluşmasına yardımcı olmaktadır. Projelerden yararlanan ülkemiz vatandaşları Birlik üyesi ülkelerin vatandaşlarını daha yakından tanıyarak üyelik konusundaki motivasyonlarını artırmaktadırlar. Ulusal Ajansın yürüttüğü projelerle Türkiye'deki kurumsal ve bireysel gelişim artarak üyelik için gerekli müktesebatı kazanmaya katkıda bulunmaktadır.

2. Avrupa Birliği ile müzakerelere etkisi açısından Türkiye Ulusal Ajansının sizce önemi var mıdır? Varsa ne kadardır?

Avrupa Birliğinin aday ülke Türkiye için yayımladığı ilerleme raporlarında Eğitim ana başliğın altında ayrı bir alt başlık olarak Türkiye Ulusal Ajansı tarafından yürütülen merkezi olmayan Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik programları ele alınmakta ve raporda Türkiye'de her yıl yürütülen projelerden övgüyle söz edilmektedir. Bu durum Ulusal Ajansın müzakerelerde önemini ortaya koymaktadır.

3. Türkiye Ulusal Ajansı Avrupa Birliği ile devam eden tam üyeliğe ilişkin müzakerelerde daha etkin rol oynayabilir mi? Nasıl?

Evet. Ulusal Ajans tarafından desteklenen projelerin sonuçları Türkiye ve üye ülkelere katkıları açısından daha iyi değerlendirilirse müzakerelere katkı yapabilir. Ayrıca projelerin Avrupa vatandaşlığına katkı sağlayacak somut sonuçlarının her türlü iletişim araçları kullanılarak yaygınlaştırılması da yararlı olacaktır.

Adı (optional) :ZEYNEP
Soyadı (optional) : DEVECİ GÜLLÜ
Mesleği :PROGRAM UZMANI (MÜHENDİS)
Ünvanı : UZMAN
Konu : Avrupa Birliği Türkiye Müzakere Sürecinde
Türkiye Ulusal Ajansının Rolü

Değerli katılımcı,

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile devam eden tam üyeliğe ilişkin müzakerelerde programlarından yararlanarak içinde yer aldığınız Türkiye Ulusal Ajansının sağladığı katkının belirlenmesine yönelik olarak yapmış olduğumuz araştırmada, aşağıdaki sorular ekseninde görüş ve düşüncelerinizi paylaşmanız araştırmamızın güvenilirliği açısından çok önemlidir. Geribildiriminiz için şimdiden çok teşekkür ederim.

1. Türkiye Ulusal Ajansının bu konudaki somut ve geçerli ne tür katkıları bulunmaktadır? Açıklayabilir misiniz?

AB Eğitim programlarının yürütülmesinin somut ve geçerli katkıları, proje yararlanıcılarından elde edilen bulgulara bakılınca olumlu katkılarının olduğu aşıkardır. Şöyle ki; Eğitim programlarından yararlanarak, evinin bahçesinden daha uzak noktalara gidebilmeyi hayal bile edemeyen insanların günümüzde değişik kültür ve insanlarla karşılaşması kültürel etkileşimin yaşanılması kaçınılmazdır. Vizyonlarında meydana gelen değişikliklerden tutun da kendi kişisel gelişimine yansıyan katkısı görmüslük-geçirmişlik etkisi yarattığı muhakkaktır. Bu durum en minimal düzeyde olan katkı olarak düşünülebilir. Ancak, her bir bireyin bu tarz etkileşimle daha büyük çerçeveden bakıldığında insanın bulunduğu çevre- yaşadığı bölge ve ülkenin vizyonunda değişim sağlayacağı – sağlaması gerektiği sonucunu doğurmaktadır. Ülkede olması gerekli eksikliklerin ortaya çıkması bu konuda önlemlerin alınmasına yönelik projelerin yapılması vs... önemli katkılar olarak düşünülmektedir. Bireysel gelişim için örnek olarak yapılan projelerden down sendromlu bir gencin kendi kişisel gelişiminin etkilerinin diğer benzer durumda olan kişiler üzerindeki etkisi ve yarattığı sonuç önemlidir. Bunun gibi yurtdışında belediyeçilik anlayışı yapılan işler çerçevesinde izlenmesi ve ülkeye iyi uygulamaalrın transfer edilişi üzerine yapılan projeler de benzer nitelikte gelişime açık tutan önemli katkılar olarak düşünülmektedir.

2. Avrupa Birliği ile müzakerelere etkisi açısından Türkiye Ulusal Ajansının sizce önemi var mıdır? Varsa ne kadardır

Vardır. Özellikle Eğitim fasılı açısından bakıldığında 7 den 70 e hatta beşikten mezara dediğimiz hayatboyu öğrenme içeriğinde herkese eğitim fırsatının sunulması ülke olarak gelişime açık olarak katkısı vardır.

3. Türkiye Ulusal Ajansı Avrupa Birliği ile devam eden tam üyeliğe ilişkin müzakerelerde daha etkin rol oynayabilir mi? Nasıl?

Oynayabilir belki ama AB nin kendi kuralları ve diğer fasıllardaki etkileri de göz önüne alındığında Türkiye Ulusal Ajansının tek başına daha etkin rol oynayabilmesinin zor olduğu düşünülmektedir.

Adı (optional) : ENSAR
Soyadı (optional) : KILIÇ
Mesleği : TEKNİK ÖĞRETMEN
Ünvanı : TEKNİKER
Yararlandığı Program : Comenius Asistanlığı
**Konu : Avrupa Birliği Türkiye Müzakere Sürecinde
Türkiye Ulusal Ajansının Rolü**

Değerli katılımcı,

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile devam eden tam üyeliğe ilişkin müzakerelerde programlarından yararlanarak içinde yer aldığımız Türkiye Ulusal Ajansının sağladığı katkının belirlenmesine yönelik olarak yapmış olduğumuz araştırmada, aşağıdaki sorular ekseninde görüş ve düşüncelerinizi paylaşmanız araştırmamızın güvenilirliği açısından çok önemlidir. Geribildiriminiz için şimdiden çok teşekkür ederim.

1. Türkiye Ulusal Ajansının bu konudaki somut ve geçerli ne tür katkıları bulunmaktadır? Açıklayabilir misiniz?

Müzakere süreci tam üyeliğe giden yolda mevzuat açısından incelenen (daha çok) bir süreçtir. Öncelikle yasal mevzuat AB ilkeleri doğrultusunda değiştirilmektedir. Ardından mevzuatın gereğinin yapılıp yapılmadığı incelenmektedir. Bu kısımda işte vatandaşların rolleri ve yaptıkları çok önemlidir. Dolayısıyla UA tarafından AB ile ilgili projelerde yer alan vatandaşlar hem AB ilkelerini yerinde görmektedir hem de Türkiye'yi AB ülkelerinde temsil etmektedir. Bu temsiliyet sırasında yararlanıcıların kendilerini ve ülkelerini çok iyi bir şekilde anlatması gerekmektedir. UA'nın buradaki katkısı bu projelerden yararlanacak kişileri çok iyi seçmesinde, çok iyi hazırlamasında ve çok iyi bir şekilde uygulanmasında yatmaktadır. UA bu nokta da maalesef bir sekreteryaya gibi çalışmakta ve bazı programlar hariç yararlanıcıların çok iyi bir şekilde hazırlanmasına pek katkı yapamamaktadır.

2. Avrupa Birliği ile müzakerelere etkisi açısından Türkiye Ulusal Ajansının sizce önemi var mıdır? Varsa ne kadardır?

Önemi vardır. Çok iyi bir şekilde hazırlanan yararlanıcılar gittikleri ülkelerde o ülkenin vatandaşlarını bazen derinden etkileyebilmektedirler. İşte bu etki çarpan etkisi ile müzakere sürecine katkı sağlamaktadır. Ancak UA'nın yararlanıcıları hazırlamada ki kapasitesi çok yetersizdir.

3. *Türkiye Ulusal Ajansı Avrupa Birliği ile devam eden tam üyeliğe ilişkin müzakerelerde daha etkin rol oynayabilir mi? Nasıl?*

Oynayabilir. Öncelikle yararlanıcıları çok iyi bir şekilde hazırlamalıdır. Sadece ülkemizden yurtdışına gidenleri hazırlamakla kalmayıp, ülkemize gelenleri de çok iyi bir şekilde ağırlamalı kültürümüzle ilgili çok iyi bir düzeyde farkındalık yaratmaya dönük faaliyetler yapmalıdır. Ayrıca AB ülkelerinde çok daha fazla lobi faaliyetleri ve etkinlikler yapmalıdır.

Özellikle belirtmek isterim ki British Council tarzı bir yapılanmaya ve faaliyet de bulunmaya ihtiyaç vardır.

Adı (optional) :Ayşegül
Soyadı (optional) : Miroğlu Elgin
Mesleği :Öğretmen
Ünvanı : İngilizce Öğretmeni
Yararlandığı Program :Comenius Asistanlığı
Konu : Avrupa Birliği Türkiye Müzakere Sürecinde
Türkiye Ulusal Ajansının Rolü

Değerli katılımcı,

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile devam eden tam üyeliğe ilişkin müzakerelerde programlarından yararlanarak içinde yer aldığınız Türkiye Ulusal Ajansının sağladığı katkının belirlenmesine yönelik olarak yapmış olduğumuz araştırmada, aşağıdaki sorular ekseninde görüş ve düşüncelerinizi paylaşmanız araştırmamızın güvenilirliği açısından çok önemlidir. Geribildiriminiz için şimdiden çok teşekkür ederim.

1. Türkiye Ulusal Ajansının bu konudaki somut ve geçerli ne tür katkıları bulunmaktadır? Açıklayabilir misiniz?

Türlere karşı önyargılı olan bir çok Avrupa vatandaşının fikrini değiştirmiş ve orada yaşayan insanlara bizim hakkımızda çok farklı bir bakış açısı kazandırmıştır. Milletler arası kaynaşmayı sağlayıp pozitif ilişkilerin kurulmasına sebep olmuştur

2. Avrupa Birliği ile müzakerelere etkisi açısından Türkiye Ulusal Ajansının sizce önemi var mıdır? Varsa ne kadardır?

Önemi büyüktür ama sonucu değiştireceğini düşünmüyorum. Birliğin bizi içine almaması için kendilerince önemli sebepleri vardır (Türkiye nüfusunun çokluğu, birliğin Hristiyan olması ve Türkiye'nin güçlü bir ekonomiye sahip olmaması ve bu sebeple de çok fazla yardım isteyecek olması gibi sebepler). Yine de düzenlenen projeler, seminerler ve asistanlık hizmetleri bizim vatandaşımız için oldukça faydalı ve geliştirici niteliktedir. Bizim vizyonumuzu önemli ölçüde geliştiren ve önyargılarımızı yıkan, mesleki açıdan da bizi bir üst seviyeye taşıyan bir ajanstır Ulusal Ajans. Müzakerelerin devam etmesine katkısı vardır ama Avrupa Birliğine girmek için anahtar değildir. Girmek için Türkiye'nin öncelikli olarak çok güçlü ve istikrarlı bir ekonomiye sahip olması gerekir ki birlik için yük gözükmesin.

3. Türkiye Ulusal Ajansı Avrupa Birliği ile devam eden tam üyeliğe ilişkin müzakerelerde daha etkin rol oynayabilir mi? Nasıl?

Daha etkin bir rol oynamak için daha fazla projeye, seminere, asistanlığa bütçe ayırabilir, sayı arttıkça kaynaşma oranı da artacaktır ve daha fazla insanın ve milletin bakış açıları değişecektir. Bu kaynaşmalar ayrıca ulusal ve uluslar arası basın kullanılarak daha çok kesime duyurulmalı ve basın ve medyanın gücünden sonuna kadar yararlanılmalıdır.

Adı (optional) :Elif
Soyadı (optional) : DEDEBAS
Konu : Avrupa Birliği Türkiye Muzakere Sürecinde
Türkiye Ulusal Ajansının Rolü

Değerli katılımcı,

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile devam eden tam üyeliğe ilişkin muzakerelerde programlarından yararlanarak içinde yer aldığınız Türkiye Ulusal Ajansının sağladığı katkının belirlenmesine yönelik olarak yapmış olduğumuz araştırmada, aşağıdaki sorular ekseninde görüş ve düşüncelerinizi paylaşmanız araştırmamızın güvenilirliği açısından çok önemlidir. Geribildiriminiz için şimdiden çok teşekkür ederim.

1. Türkiye Ulusal Ajansının bu konudaki somut ve geçerli ne tür katkıları bulunmaktadır? Açıklayabilir misiniz?

Ulusal Ajansın Avrupa ile Türkiye arasındaki kültürel köprüyü oluşturmada büyük ölçüde katkıları olduğunu düşünüyorum. Kendi durumumdan örnek verecek olursam, geçen sene Çek Cumhuriyeti'nde 8 ay Comenius Asistanı olarak görev yaptım. Okulumda Türk kültürü dersleri düzenleyerek bütün öğrencilerime kültürümüzü anlattım, öğrettim. Aynı zamanda onların kültürlerini ve eğitim sistemlerini tanıdım. İlk gittiğimde Türkiye'ye karşı olan olumsuz bakış açısı tamamen değişmişti ve aksine ayrılırken birçoğu Türkiye'ye gelip beni ziyaret etmek istiyorlardı. Avrupa'da bizi gerçekten doğru bir şekilde tanıtacak elçilere ihtiyacımız var ve Ulusal Ajans'ta nitelikli Avrupa boyutunun farkında olan elçileri çok güzel bir şekilde seçip Avrupa'ya gönderiyor. Çek'te yaşadığım deneyimlerden çıkardıklarımla sorunuza sayfalar dolusu neden yazabilirim somut ve geçerli katkılarla ilgili.

2. Avrupa Birliği ile muzakerelere etkisi açısından Türkiye Ulusal Ajansının sizce önemi var mıdır? Varsa ne kadardır?

Ben Ulusal Ajans sayesinde Türkiye'nin Avrupa'da çok iyi tanıtıldığını düşünüyorum. Gerçekten çok güzel programlar var, ve AB üyeliği sürecine çok büyük katkıları olduğunu düşünüyorum.

3. Türkiye Ulusal Ajansı Avrupa Birliği ile devam eden tam üyeliğe ilişkin muzakerelerde daha etkin rol oynayabilir mi? Nasıl?

Bu soruda ben kendi yaşadığım sıkıntılardan ve birkaç naçizane çözüm önerisinden bahsetmek istiyorum. Ulusal Ajansın hibelerinden yararlanıp geri dönen yararlanıcıları diğerlerine örnek olması ve neler yaptıklarını anlatmaları için uygun

pozisyonlara yerleştirmek süreci daha etkin hale getirecektir. Kendimden örnek vermek istiyorum. Üniversite 3. Sınıfta Ulusal Ajans'ın o zamanlar olan Comenius biriminde staj yapmışım. Sonrasında ODTÜ Matematik öğretmenliğinden mezun olup Comenius Asistanı olarak Çek Cumhuriyeti'ne gittim. Dönüşte Ankara Mamak'ta bir ortaokulu atandım, halen orada matematik öğretmenliği yapmaya devam etmekteyim. Bir yandan yine ODTÜ matematik eğitimi alanında master programına devam etmekteyim. Dönüşte ilk işim Çek'teki okulumla göreve başladığım okulum arasında ortaklık kurup projelerime devam etmekte ancak istediğim ortamı ve desteği göremediğim için çok istememe rağmen bunu yapamıyorum. İlçelerde ve İllerdeki ARGE birimleri bu amaçla çalışması gerekiyor ancak katıldığım birkaç toplantıda çok da deneyimli olmayan kişilerin oralarda olduğunu gördüm. Bu birimleri denetleyip kendi yararlanıcılarınızı- süreci, AB boyutunu iyi bilen kişiler- buralara getirirseniz çok daha güzel projeler ortaya çıkar. Ben Mamak'ta proje yapmak için çabalıyorum muhtemelen benim gibi UA yararlanıcısı arkadaşlarım tek başlarına projeler yapmak için çabalıyorlar. Bizleri bir araya getirip proje takımları vb. oluşturursanız çok güzel fikirler projeler ortaya çıkarırız. Sonuç olarak sadece yararlanıcı UA programındayken değil dönüşünde de takip edilirse, AB boyutunu benimsemiş kavramış kitlelere daha çabuk ulaşılır ve daha etkin sonuçlar elde edilir.

Adı (optional) : Gamze
Soyadı (optional) : Erdem
Mesleği : Araştırma görevlisi
Ünvanı :Arş. Gör.
Yararlandığı Program : Comenius Asistanlığı
**Konu : Avrupa Birliği Türkiye Müzakere Sürecinde
Türkiye Ulusal Ajansının Rolü**

1. Türkiye Ulusal Ajansının bu konudaki somut ve geçerli ne tür katkıları bulunmaktadır? Açıklayabilir misiniz?

Dil Asistanı olarak farklı ülkelere gitmemizi sağlayarak ve maddi manevi her türlü sorunumuzda bizlere yardımcı olmaya çalışarak Ulusal Ajans bizlerin Avrupa ile olan ilişkilerimizin gelişmesine katkı sağlamıştır. Bulduğumuz ortamlarda Türkiye'ye karşı önyargıların yıkılması ve ya fikir sahibi olmalarında katkısı çok fazladır. Dil Asistanı olarak yalnızca derslere katılmak yerine o bölgenin insanlarıyla iletişim halinde olarak insanlara bir nevi Türk kültür ve yapısını tanıtmaya fırsatı bulduk. Ayrıca onların toplum, eğitim ve sosyal yapılarını inceleme fırsatı bularak kendi ülkemize yönelik bir değerlendirme de yapmış olduk.

2. Avrupa Birliği ile müzakerelere etkisi açısından Türkiye Ulusal Ajansının sizce önemi var mıdır? Varsa ne kadardır

Kesinlikle önemi vardır. Ulusal Ajans faaliyetleriyle her yıl birçok insan yurtdışında bulunma fırsatı yakalıyor ve gidilen yerlerde insanların kurduğu bağlar, dostluklar ve anlaşmalarla her ne kadar Avrupa Birliği'ne üye olmasak da, insanlar arasında o algı oluşturuluyor. Ne kadar fazla ortaklık ve bağlar oluşturulursa müzakerelerin o derece kolaylaşacağı fikrindeyim.

3. Türkiye Ulusal Ajansı Avrupa Birliği ile devam eden tam üyelğe ilişkin müzakerelerde daha etkin rol oynayabilir mi? Nasıl?

Evet, Ulusal Ajans yurtdışı hareketliliğini daha fazla destekleyerek daha etkin rol oynayabilir. Giden hareketliliğin yanı sıra onların da ülkemize gelmesi ve tanınması ilişkilerin gelişmesinde faydalı olabilir.

Adı (optional) :Ayşegül
Soyadı (optional) : YURTSEVER
Mesleği : Öğretmen
Yararlandığı Program : Comenius Asistanlığı Programı
Konu : Avrupa Birliği Türkiye Müzakere Sürecinde
Türkiye Ulusal Ajansının Rolü

Değerli katılımcı,

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile devam eden tam üyeliğe ilişkin müzakerelerde programlarından yararlanarak içinde yer aldığınız Türkiye Ulusal Ajansının sağladığı katkının belirlenmesine yönelik olarak yapmış olduğumuz araştırmada, aşağıdaki sorular ekseninde görüş ve düşüncelerinizi paylaşmanız araştırmamızın güvenilirliği açısından çok önemlidir. Geribildiriminiz için şimdiden çok teşekkür ederim.

1. Türkiye Ulusal Ajansının bu konudaki somut ve geçerli ne tür katkıları bulunmaktadır? Açıklayabilir misiniz?

Türkiye Ulusal Ajansı değişik programlarla ülkemizdeki bireylere Avrupa'da bulunup kültürümüzü ya da çeşitli mesleki ve akademik çalışmaları Avrupa'ya tanıtmaya ve Avrupa ülkelerindeki yaşam ve çalışmalar hakkında bilgi sahibi olma fırsatlarını vermektedir.

2. Avrupa Birliği ile müzakerelere etkisi açısından Türkiye Ulusal Ajansının sizce önemi var mıdır? Varsa ne kadardır?

Türkiye Ulusal Ajansı sayesinde, Türkiye'den Avrupa'ya gidip çeşitli programlara ve projelere katılan kişiler aracılığıyla Türkiye'ye yönelik herhangi bir önyargı ortadan kalkabilir. Türkiye'deki kurumların aktifliği ve yaratıcılığa yönelik fikirlerini sergilemesi daha açık görüşler peşinde olan AB ülkelerine ilginç gelebilir ve bu müzakere sürecine pozitif bakılmasını sağlayabilir. Bu konuda Ulusal Ajans müzakereyi politik bir durumdan halka indirgemeyi sağlayabilir.

3. Türkiye Ulusal Ajansı Avrupa Birliği ile devam eden tam üyeliğe ilişkin müzakerelerde daha etkin rol oynayabilir mi? Nasıl?

Türkiye Ulusal Ajansı müzakere sürecinde önemli rol oynayan kurumlar ya da kişiler arasında uzlaşma sağlayabilir. AB'nin Türkiye'den beklentilerine yönelik çalışmalarda çözüm üretebilecek, fikirleri olan kurumlara söz hakkı tanıyıp AB ile görüşmelere yönlendirebilir. Ayrıca AB ile yapılan olumlu görüşmeleri halka yansıtıcı etkinliklerde bulunabilir ve AB vatandaşlarının da bu olumlu durumlardan haberdar olması için diğer ülkelerin ulusal ajanslarıyla işbirliği içinde olabilir.

Adı (optional) : Bekir
Soyadı (optional) : Karataş
Mesleği : ingilizce öğretmeni
Ünvanı : öğretmen
Yararlandığı Program : Comenius asistanlık
**Konu : Avrupa Birliği Türkiye Müzakere Sürecinde
Türkiye Ulusal Ajansının Rolü**

Değerli katılımcı,

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile devam eden tam üyeliğe ilişkin müzakerelerde programlarından yararlanarak içinde yer aldığımız Türkiye Ulusal Ajansının sağladığı katkının belirlenmesine yönelik olarak yapmış olduğumuz araştırmada, aşağıdaki sorular ekseninde görüş ve düşüncelerinizi paylaşmanız araştırmamızın güvenilirliği açısından çok önemlidir. Geribildiriminiz için şimdiden çok teşekkür ederim

- 1. Türkiye Ulusal Ajansının bu konudaki somut ve geçerli ne tür katkıları bulunmaktadır? Açıklayabilir misiniz?*
- 2. Avrupa Birliği ile müzakerelere etkisi açısından Türkiye Ulusal Ajansının sizce önemi var mıdır? Varsa ne kadardır?*
- 3. Türkiye Ulusal Ajansı Avrupa Birliği ile devam eden tam üyeliğe ilişkin müzakerelerde daha etkin rol oynayabilir mi? Nasıl?*

1. Ulusal Ajans, birliğe tam üyelik yolunda çok önemli bir noktada bulunmaktadır kanımca. Bu sürece katılımdaki kilit noktalar, Devlet, hükümet ve bürokrasi anlamında yapılacak reformların yani sıra en önemli katkı da toplumsal ve bireysel anlamda yapılacak olan reformlardan geçmektedir. Bunun gibi beşeri elemanlar içeren bir konuda ulusal ajans a büyük görev düşmektedir. Bu reformları gerçekleştirmenin yolu ise kanunlarla dayatma ile mümkün olamaz. Bunun için temelden gelen ve buraya yapılabilecek bir mekanizma şarttır. Bu mekanizmayı da biz insanların oluşturacağı da apaçıktır. Özellikle bu hususta, ulusal ajans in katkılarıyla Avrupa görmüş sadece görmekle kalmayıp bu Avrupa kültürünü anlamış ve icsellestirmiş bireyler ile bu topluluğa tam uyum ve üyelik sürecinin olacağı kanısındayım. Ulusal ajansın tam da bu noktadaki katkıları yadsınamaz, sadece ekonomik değil bürokrasi, ve kişisel destek anlamında da oldukça faydalı olduğunu düşünüyorum. Kendi imkanları ile bu gibi projelerde yer alması güç olan bireyleri sürece dahil etmesi bu aşamada ve

gelecekte çok fazla yarar sağlayacaktır. Hali hazırda okullara ve bireylere verdi destek ve sağladığı olanaklarla türk ulusal ajansının sürecin en önemli paydaşlarından biri olduğunu düşünüyorum.

2. Avrupa Birliği ile müzakereler açısından Türk ulusal ajansının su anda çok etkili olmadığını düşünüyorum. Fakat ajansın bu surece çok fazla olumlu katkı sunacağından da eminim. Bürokratik engelleri aşmada en önemli noktanın Ulusal ajans eliyle yapıyla karşılıklı projelerde edinilmiş deneyim ve dostlukla kolayca aşılabılır olduğuna inanıyorum. Ulusal ajans kurulduktan sonraki süreçte müzakerelerin sağlıklı yurutulememis olması da bu durumda etkilidir. İnanıyorum ki müzakereler tam anlamıyla başladığında ulusal ajansın, bu aradaki süreçte yaptığı katkı görülecektir.
3. Daha önce de bahsettiğim gibi bu süreç tek taraflı ve şeffaf bir süreç olamadığından Türk Ulusal Ajansının etkili belki de göz ardı edilmektedir. Ulusal ajansın su anki vizyon ve misyonunu olumlu buluyor ve bu şekilde Avrupa Avrupa ile olan ilişkileri güçlendirme ve yeni bağlantılar kurma konusundaki çabalarını gaktır ediyorum. Ne kadar mümkün olur bilmiyorum fakat uluslar ajansın daha önce avrupaya göndermiş olduğu bireylerden oluşacak bir komisyon konsey ya da danışma, fikir gurubu gibi resmi ya da yarı resmi bir oluşum ile Ulusal ajansın müzakerelerdeki etkisinin maksimuma çıkacağına eminim.

Adı (optional) :Hatice
Soyadı (optional) : Ekiz
Mesleği :İngilizce Öğretmeni
Yararlandığı Program :Comenius Asistanlığı
**Konu : Avrupa Birliği Türkiye Müzakere Sürecinde
Türkiye Ulusal Ajansının Rolü**

Değerli katılımcı,

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile devam eden tam üyeliğe ilişkin müzakerelerde programlarından yararlanarak içinde yer aldığımız Türkiye Ulusal Ajansının sağladığı katkının belirlenmesine yönelik olarak yapmış olduğumuz araştırmada, aşağıdaki sorular ekseninde görüş ve düşüncelerinizi paylaşmanız araştırmamızın güvenilirliği açısından çok önemlidir. Geribildiriminiz için şimdiden çok teşekkür ederim.

1. Türkiye Ulusal Ajansının bu konudaki somut ve geçerli ne tür katkıları bulunmaktadır? Açıklayabilir misiniz

Katıldığım program çerçevesinden bakacak olursak, bazı örnekler Türkiye Ulusal Ajansının önemini açıklar niteliktedir. Asistanlığımı Almanya'nın Gelsenkirchen şehrinde yaptım. Geçmişte taş kömürüne dayalı ekonomisi olan bu şehir, savaştan sonra çok fazla Türkiye'den göç almış, haliyle daha fazla Zonguldak'tan. Gelen işçiler zamanla ailelerini, tanıdıklarını, akrabalarını getirmiş ve şehirde Almanca'dan sonra Türkçe konuşulur olmuş. Yerli Almanlar bile az çok bu dile aşinalığı var. Haliyle kültürümüzü de taşıyoruz ve damak zevkimize uygun çok fazla restoran açmışız. Ama rahatsız olunan bir nokta da ortaya çıkmış. Eğitim alamayan ailelerin çocukları da yine aileleri gibi olmayı tercih etmişler. Davranışlarıyla, yaklaşımlarıyla Almanya'yı benimsemediklerini ve bu ülke ve insanları için hiçbir şey yapmayacaklarını ifade eder olmuşlar. Tabi ki arada kendi geliştiren insanlar da yok değil ama çoğunluğun yaklaşımı bu yönde. Bu durumda Türklerle iletişim halinde olan Almanlar bu tavırları gözlemlemişler ve rahatsız olmuşlar. Akıllarında en kötü modeli oturtmuşlar ve karşılaştığı Türklerin böyle olduğu konusunda önyargıya sahip olmuşlar. Benim karşılaştığım birçok Alman arkadaşımın ilk baştaki tavırlarından ve görüşlerinden yola çıkarak edindiğim izlenim budur. Hal böyleyken, belki de onların bu önyargısını kaldıracak, eğitilmiş ve dinamik örneklerle ihtiyaç vardır. Belki sayı olarak az olabilir ve de az insana ulaşabilir ama bu yolda en azından bir taşı ortadan kaldırabilir. Doğru insana etkin

bir ortam hazırlamada da resmi bir kurum olan Türkiye Ulusal Ajans'ın konumu ve önemi yadsınamaz.

2. Avrupa Birliği ile müzakerelere etkisi açısından Türkiye Ulusal Ajansının sizce önemi var mıdır? Varsa ne kadardır?

İlk soruda da açıkladığım gibi, Avrupa Birliği yolunda bence şu an için yapılabilecek en etkili yöntem projelerle ve Avrupa ile ilişkimizi güçlendirecek yönde faaliyetlerle bu önyargıları ortadan kaldırmalı ve de “Bakın biz de gelişmiş ve eğitilmiş bir toplumuz” diyebilmeli ve kendimizi ifade edebilmeliyiz.

3. Türkiye Ulusal Ajansı Avrupa Birliği ile devam eden tam üyelğe ilişkin müzakerelerde daha etkin rol oynayabilir mi? Nasıl?

Türkiye Ulusal Ajansı bu süreçte en etkili kurumdur bana göre. Çünkü Avrupa Birliği'nin korkusu biraz da göçmen Türklerin oluşturduğu sorunlara dayalı. Eğer biz bu önyargıları ortadan kaldırmak ve kendimizi güzel bir şekilde tanıtabilsek bence bu süreç de hızlanır ve aradaki dostluk anlaşması imzalanır. Avrupa Birliği'nin güvenini kazanmak belki de bu projeler ve faaliyetler ile mümkündür.

Adı (optional) : Cansu
Soyadı (optional) : Şahan
Mesleği : İngilizce Öğretmeni / Proje Uzmanı
Yararlandığı Program : Comenius Asistanlığı Gençlik Programı TCP / TCA
**Konu : Avrupa Birliği Türkiye Müzakere Sürecinde
Türkiye Ulusal Ajansının Rolü**

Değerli katılımcı,

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile devam eden tam üyeliğe ilişkin müzakerelerde programlarından yararlanarak içinde yer aldığınız Türkiye Ulusal Ajansının sağladığı katkının belirlenmesine yönelik olarak yapmış olduğumuz araştırmada, aşağıdaki sorular ekseninde görüş ve düşüncelerinizi paylaşmanız araştırmamızın güvenilirliği açısından çok önemlidir. Geribildiriminiz için şimdiden çok teşekkür ederim.

1. Türkiye Ulusal Ajansının bu konudaki somut ve geçerli ne tür katkıları bulunmaktadır? Açıklayabilir misiniz?

Bana göre Türkiye Ulusal Ajansı yararlanıcılarına sağladığı hibe desteğiyle kültürlerarası öğrenme sürecine katkı sağlamaktadır. Türkiye'den Avrupa'ya giden her birey yabancı kültürlerle karşı önyargılarını yıkmakta, günlük alışkanlıklarını karşılaştırma fırsatı bulup benzerlikler ve farklılıkları keşfedip bütün bunların daha değerli bulmaktadır. Hareketliliklerin bu etkisi sayesinde vatandaşlarımız Avrupa Birliği'ne üyelik sürecini bana göre desteklemektedirler.

2. Avrupa Birliği ile müzakerelere etkisi açısından Türkiye Ulusal Ajansının sizce önemi var mıdır? Varsa ne kadardır?

Yine yukarıda da bahsettiğim gibi, kültürlerarası öğrenme sayesinde, Avrupa Birliği vatandaşları da ülkemize karşı önyargılarını yıkıp bizim birliğe üyeliğimizi destekleyebilirler. Tüm bu öğrenme sürecin Türkiye Ulusal Ajansı'nın yararlanıcılara sağladığı hibe sayesinde gerçekleşmektedir, dolayısıyla bu müzakere sürecinde oldukça önemli olduğunu düşünüyorum.

3. Türkiye Ulusal Ajansı Avrupa Birliği ile devam eden tam üyeliğe ilişkin müzakerelerde daha etkin rol oynayabilir mi? Nasıl?

Gençlik Programı çerçevesinde Yapılandırılmış Diyalog alt eylemi sayesinde karar alıcılarla bir araya gelen gençler kendilerini ilgilendiren konularda söz sahibi olabilmektedirler. Gençler , Gençlik Programından daha fazla faydalanır ve seslerini aktif vatandaşlık bilinci ile karar alıcılara demokratik ortamlarda duyurabilirler. Türk Ulusal Ajansı KA3- Yapılandırılmış Diyalog projelerine hibe desteğini artırabilir. Bu

sayede müzakere sürecinde yer alan karar alıcılarla gençlerle bir araya gelen karar alıcıların sayısı artabilir.

Adı (optional) : Özge
Soyadı (optional) : Fidan
Mesleği :Öğretmen
Ünvanı : İngilizce
Yararlandığı Program : Comenius Dil Asistanlığı
Konu : Avrupa Birliği Türkiye Müzakere Sürecinde
Türkiye Ulusal Ajansının Rolü

Değerli katılımcı,

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile devam eden tam üyeliğe ilişkin müzakerelerde programlarından yararlanarak içinde yer aldığımız Türkiye Ulusal Ajansının sağladığı katkının belirlenmesine yönelik olarak yapmış olduğumuz araştırmada, aşağıdaki sorular ekseninde görüş ve düşüncelerinizi paylaşmanız araştırmamızın güvenilirliği açısından çok önemlidir. Geribildiriminiz için şimdiden çok teşekkür ederim.

1. Türkiye Ulusal Ajansının bu konudaki somut ve geçerli ne tür katkıları bulunmaktadır? Açıklayabilir misiniz?

Bu program sayesinde gerçekleşen öğrenci değişimlerinin Avrupa halkının bizleri daha yakından tanınmasına ve varolan bazı önyargıların biraz da olsa değişmesine vesile olduğuna inanıyorum.

2. Avrupa Birliği ile müzakerelere etkisi açısından Türkiye Ulusal Ajansının sizce önemi var mıdır? Varsa ne kadardır?

Yukarıda bahsettiğim katkılar müzakerelere fayda sağlamış olabilir ancak bu katkının tek başına yeterli olacağını düşünmüyorum.

3. Türkiye Ulusal Ajansı Avrupa Birliği ile devam eden tam üyeliğe ilişkin müzakerelerde daha etkin rol oynayabilir mi? Nasıl?

Müzakere sürecinde Türkiye'ye ilişkin akıllarda bulunan bazı soru işaretlerini gidermek adına ülkemizin tanıtımına daha fazla önem verip daha çok öğrenciyi ülkemizde ağırlamak adına çalışmalar yapmanın faydalı olacağı kanısındayım.

Adı :Aytaç
Soyadı :Uzunlas
Ünvanı :Akademik Uzman
Yararlandığı Program :Gençlik Programları
Konu : Avrupa Birliği Türkiye Müzakere Sürecinde
Türkiye Ulusal Ajansının Rolü

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile devam eden tam üyeliğe ilişkin müzakerelerde içinde yer aldığınız Türkiye Ulusal Ajansının sağladığı katkının belirlenmesine yönelik;

1. Türkiye Ulusal Ajansının bu konudaki somut ve geçerli ne tür katkıları bulunmaktadır? Açıklayabilir misiniz?

Türkiye Ulusal Ajansı ülkemizde gençlik ve diğer alanlarda Sivil Toplum Kuruluşlarının güçlenmesine ve proje amaçlı olsa da yeni STK`ların kurulmasına imkan ve destek sağladı. Bu bağlamda ülkemizde sivil toplum çalışmaları Avrupa düzeyine ulaşmak için ivme kazandı ve Avrupa coğrafyasına yadsınmayacak kadar geniş bir ağ(network) oluşturdu.

2. Avrupa Birliği ile müzakerelere etkisi açısından Türkiye Ulusal Ajansının sizce önemi var mıdır? Varsa ne kadardır?

Türkiye Ulusal Ajansı üyelik sürecinden herhangi bir sorumluluk sahibi olmasa da ülkemizde projelere fon sağlayarak kurum, kuruluş, topluluk ve durumların AB standartlarına ulaşmasını ve fasılların muhataplarının yeterliliklerin sağlanmasında dolaylı olarak rol oynar.

3. Türkiye Ulusal Ajansı Avrupa Birliği ile devam eden tam üyeliğe ilişkin müzakerelerde daha etkin rol oynayabilir mi? Nasıl?

Süreçte rol alarak projeler ile oluşan kalkınmanın, gelişmelerin ve düzenlenmelerin izlenmesi, fasıllar doğrultusunda bunların raporlanarak bakanlık kanalı ile politika olarak daha aktif kullanılması olabilir.

Adı (optional) : Begüm
Soyadı (optional) : TIĞLI
Mesleği : Capacity Management
Ünvanı : Capacity Management Executive At United Arab Shipping Company
Yararlandığı Program :Comenius
Konu : Avrupa Birliği Türkiye Müzakere Sürecinde Türkiye Ulusal Ajansının Rolü

Değerli katılımcı,

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile devam eden tam üyeliğe ilişkin müzakerelerde programlarından yararlanarak içinde yer aldığınız Türkiye Ulusal Ajansının sağladığı katkının belirlenmesine yönelik olarak yapmış olduğumuz araştırmada, aşağıdaki sorular ekseninde görüş ve düşüncelerinizi paylaşmanız araştırmamızın güvenilirliği açısından çok önemlidir. Geribildiriminiz için şimdiden çok teşekkür ederim.

1. Türkiye Ulusal Ajansının bu konudaki somut ve geçerli ne tür katkıları bulunmaktadır? Açıklayabilir misiniz?

TÜRKİYE Ulusal Ajansı'nın AB müzakerelerindeki rolü katiiyen yadsınamaz. Ben BEGÜM TIĞLI /22.01.1987/ İtalya'nın Orvieto kasabasında 8 ay kalmış bir Comenius asistanıyım. Birçok İtalyan ilk kez bir Türk vatandaşı ile tanıştı. Aldığım tepkileri tahmin bile edemezsiniz, ilk gittiğimde giysilerimden tutun yemek yememe kadar beni gözlemlədiler, samimiyet kurdukça bana TR hakkında söyledikleri şunlardı:

" Siz neden çarşaf giymiyorsunuz? "Sizde kadınlar araba kullanılabilir mi? Türkiye Nerede? İstanbul İran'ın başkenti midir?...ve daha niceleri....

Ulusal Ajans beni Orvieto'ya göndermeseydi oradaki 4.ve 5.sınıf öğrencilerinin hiçbiri İstiklal Marşımızı, Bayramlarımızı ve Atatürk'ü asla öğrenemeyeceklerdi. Ben bu çocuklara İstiklal Marşı'nın söylettim okullarından mezun olurken, beni tanıdıkları ve sevdikleri için İstanbul'u çok merak ettiler. En azından 50 kişiyi ülkemizi ziyaret etmesi için teşvik ettim ve ettiler.

Din ve şeriat ile yönetilen TR algısını demokratik bir şekilde yönetilen modern TR algısına çevirdim; fakat Ulusal Ajans olmasaydı, tarihi bir kent olan Orvieto ile yollarımız asla kesişemezdi.

Beni gören veliler, öğrenciler ve yerli halk, TR'nin AB'ye neden girmedini sordu. Din ile ilgili sorularını yanıtladım, kadınların ülkemizdeki haklarını, eğitim ve

öğretimin son derece modern olduğunu, ülkemizdeki yabancıların haklarının oldukça adil olduğunu ve daha nicelerini...

Çok sağlam arkadaşlıklar kurdum, dil, din ve ırk ayrımı yapmadan ve bana iyi ki geldin dünyanın sadece İtalya'dan ibaret olmadığını bizlere gösterdin dediler. Ulusal Ajans kesinlikle sürdürülmesi gereken bir projenin baş kahramanı. Kemal Başçioğlu ve diğer yetkililerin bizlerdeki emeği yadsınamaz. İstenildiği takdirde sizlere MEVLANA öğretileri, EBRULI sanatı, İstiklal Marşı, Ramazan Bayramı, Anneler Günü ve Barış Manço şarkılarından oluşan 8 ayın videolarını temin edebilirim.

2. Avrupa Birliği ile müzakerelere etkisi açısından Türkiye Ulusal Ajansının sizce önemi var mıdır? Varsa ne kadardır?

AB müzakerelerinde Türkiye'nin AB standartlarında olduğunu ispat etmenin tek yolu, Avrupa'da yaşayan insanlara bunu kanıtlamaktan geçer. Bir kişiyle başlar her şey, değişim zaman ve emek ister. En zoru ön yargıları yıkmak ve bunu ancak benim gibi ülkesini candan seven Ulusal Ajans'ın projesine katılmış öğrenciler yapabilir. AB müzakeresindeki bu güzel fırsatı lütfen gençlerin elinden almayın.

3. Türkiye Ulusal Ajansı Avrupa Birliği ile devam eden tam üyeliğe ilişkin müzakerelerde daha etkin rol oynayabilir mi? Nasıl?

Kesinlikle daha etkin rol oynayabilir, Ulusal Ajans'ın herhangi bir programına katılmış kişilerle bağlantısını kesmemeli, eski katılımcılara kaldıkları yer ile ilgili projeler düzenletmeli, her asistanın kaldığı yerde AB müzakeresi için proje yapması istenmelidir.

Adı (optional) : Faruk
Soyadı (optional) : Uysal
Mesleği : İngilizce Öğretmeni
Ünvanı : Öğretmen
Yararlandığı Program : Comenius Asistan Öğretmenlik ve Comenius Hizmetiçi Eğitim
Konu : Avrupa Birliği Türkiye Müzakere Sürecinde Türkiye Ulusal Ajansının Rolü

Değerli katılımcı,

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile devam eden tam üyeliğe ilişkin müzakerelerde programlarından yararlanarak içinde yer aldığınız Türkiye Ulusal Ajansının sağladığı katkının belirlenmesine yönelik olarak yapmış olduğumuz araştırmada, aşağıdaki sorular ekseninde görüş ve düşüncelerinizi paylaşmanız araştırmamızın güvenilirliği açısından çok önemlidir. Geribildiriminiz için şimdiden çok teşekkür ederim.

1. Türkiye Ulusal Ajansının bu konudaki somut ve geçerli ne tür katkıları bulunmaktadır? Açıklayabilir misiniz?

Türkiye Ulusal Ajansı; Avrupa kültürünün, dillerinin, eğitim sisteminin ve turizmin olumlu yönlerinin ülkemize taşınıp uygulanmasında, Türk dilinin, kültürünün ve turizminin Avrupa'da tanıtılmasında ve Türkiye ile ilgili önyargının kırılmasında bir köprü vazifesi görmektedir.

2. Avrupa Birliği ile müzakerelere etkisi açısından Türkiye Ulusal Ajansının sizce önemi var mıdır? Varsa ne kadardır?

Kesinlikle önemi vardır. Bence %25 ile % 50 arasında bir öneme sahiptir. Çünkü Türkiye Ulusal Ajansı aracılığıyla yüz binlerce beyin gücü Avrupa'daki projelerde yer almaktadır. Bu projelerle sadece kısa süreli geziler yaparak değil, Avrupa'da belirli sürelerde gerçek yaşam içerisinde aktif olarak yer almaktadır. Böylece ilk elden eğitim, kültür, dil, ekonomi, insan hakları, şehir yaşamı vs. alanlarda tecrübeler edinerek ülkemizin söz konusu alanlarda gelişimine katkıda bulunmaktadır. Özellikle de Avrupalıların belirli eğitim seviyesine sahip Türkleri yakından tanıyarak bize karşı olan önyargılarını azaltmaktadır ve de Avrupa kültürüne zenginlik katmaktadır. Bu durumlar siyasi yönden de olumlu etki etmektedir.

3. Türkiye Ulusal Ajansı Avrupa Birliği ile devam eden tam üyeliğe ilişkin müzakerelerde daha etkin rol oynayabilir mi? Nasıl?

Daha etkin rol oynayabilir. Siyasetle ilgili organlarla proje ortaklıkları olursa belki daha fazla siyasi etkiye sahip olabilir.

Adı :Şenol
Soyadı : KARABALTAOĞLU
Ünvanı : Öğretmen
Yararlandığı Program : Gençlik
Konu : Avrupa Birliği Türkiye Müzakere Sürecinde
Türkiye Ulusal Ajansının Rolü

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile devam eden tam üyeliğe ilişkin müzakerelerde içinde yer aldığımız Türkiye Ulusal Ajansının sağladığı katkının belirlenmesine yönelik;

1. Türkiye Ulusal Ajansının bu konudaki somut ve geçerli ne tür katkıları bulunmaktadır? Açıklayabilir misiniz?

Ajans, sağladığı fonlar ile 7 den 77'ye Türkiye Cumhuriyeti Devleti içerisinde yaşayan bireylerin ilk kez AB ülkeleri ile tanışmasına, yerelde Avrupa Birliği ile ilgili kavramların tanınmasına katkı sağlamıştır. Özellikle gençlik projeleri ile çalışmalar yapan gençlerin insan hakları, AB vatandaşlığı vs.gibi konularda projeler üretmesine imkan sağlayarak Avrupa Birliği'nin Türkiye yansımalarına bu alanda önemli katkılar sunmuştur

2. Avrupa Birliği ile müzakerelere etkisi açısından Türkiye Ulusal Ajansının sizce önemi var mıdır? Varsa ne kadardır?

Doğrudan olmasa da dolaylı olarak projeler aracılığı ile çalışmalar yürüten bireyler edindikleri tecrübeleri ve yaklaşımları benimseyip, yaygınlaştırarak yaşamlarına uygulayıp toplumun ilgili alanlarında ilgili fasıllara yönelik ülke puanlarını yükseltmekte ve raporların da olumlu olmasına katkı sağlamaktadır

3. Türkiye Ulusal Ajansı Avrupa Birliği ile devam eden tam üyeliğe ilişkin müzakerelerde daha etkin rol oynayabilir mi? Nasıl?

Devam eden müzakerelerin toplumda daha olumlu yansımalarını görmek yada raporların daha olumlu dönüşler içermesi ve yeni fasılların açılması zor gibi gözükse de mümkündür. Ajans yerelde teşkilatı olamayan bir başkanlık. Fakat bünyesinde yer alan farklı illerden farklı kuruluşların yer aldığı Eurodesk temas noktalarına sahip.Bu gücün farkına varıp, çok daha fazla destekleyerek toplumun geniş kesimlerine ulaşmada yararlanabilir ve böylelikle AB süreci daha iyi anlaşılır, toplumda sönen algıyı tekrar harekete geçirir ve farklı fasılların açılmasına katkı sağlayabilir.

Adı : Çilem
Soyadı : MERT
Ünvanı : İngilizce Öğretmeni/Müdür Yardımcısı
Yararlandığı Program :Comenius Okul Ortaklıkları ve Hizmetiçi Eğitim,
Çalışma Ziyaretleri
Konu : Avrupa Birliği Türkiye Müzakere Sürecinde
Türkiye Ulusal Ajansının Rolü

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile devam eden tam üyeliğe ilişkin müzakerelerde içinde yer aldığımız Türkiye Ulusal Ajansının sağladığı katkının belirlenmesine yönelik;

1. Türkiye Ulusal Ajansının bu konudaki somut ve geçerli ne tür katkıları bulunmaktadır? Açıklayabilir misiniz?

Türk Ulusal Ajansı, Avrupa Birliği programları çerçevesinde kültürel,sosyal ve siyasi bilinçlendirme ve entegrasyon çalışmaları yaparak gerek kurumların gerek bireylerin programlara daha etkin bir şekilde katılımını sağlamakta ,böylece Avrupa Birliği nezdinde kurumlarımızın iyi bir algı oluşturmasını sağlamaktadır.

2. Avrupa Birliği ile müzakerelere etkisi açısından Türkiye Ulusal Ajansının sizce önemi var mıdır? Varsa ne kadardır?

2004 yılından itibaren ile Türk Ulusal Ajansı'nın sunduğu imkanlarla ülkemizin en ücra köşesindeki kişilerin dahi Avrupa'yı görmesi sağlanmış olup katılım sayısı her yıl artmaktadır. Bu hareketlilik de Avrupa Birliği ülkeleri ve Türkiye arasında ortak kültür oluşmasına ortam hazırlamaktadır.Dolayısıyla Avrupa Birliği ülkelerindeki Türklere karşı olan olumsuz yargıların en aza inmesini sağlamaktadır.

3. Türkiye Ulusal Ajansı Avrupa Birliği ile devam eden tam üyeliğe ilişkin müzakerelerde daha etkin rol oynayabilir mi? Nasıl?

Ulusal Ajanslar düzeyinde yapılacak toplantılar, çalıştaylar bu yönde olumlu etki sağlayabilir.Çünkü Ulusal Ajansların arşivlerinde bulunan veriler (proje raporları, toplantı tutanakları, değerlendirmeler, proje çıktıları vs.) daha somut bilgiler oluşturabilir.

Adı : Filiz
Soyadı : ÖNER MANTAŞ
Ünvanı : Beykoz Belediyesi AB & Dış İlişkiler Uzmanı /
Eurodesk İrtibat sorumlusu
Yararlandığı Program : Gençlik projeleri, Grundtvig
Konu : Avrupa Birliği Türkiye Müzakere Sürecinde
Türkiye Ulusal Ajansının Rolü

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile devam eden tam üyeliğe ilişkin müzakerelerde içinde yer aldığımız Türkiye Ulusal Ajansının sağladığı katkının belirlenmesine yönelik;

1. Türkiye Ulusal Ajansının bu konudaki somut ve geçerli ne tür katkıları bulunmaktadır? Açıklayabilir misiniz?

Ulusal Ajans, öncelikle web sayfasını çok etkin kullanmaktadır. Yararlanmak istediğimiz program hakkında detaylı bilgileri ilk elden oradan almamız mümkün. Bunun yanı sıra eğitmenler ve uzmanlar eşliğinde düzenlenen eğitimler ve programlar vasıtasıyla birçok konu hakkında kamuoyunu bilgilendirmektedir. Dolayısıyla, programlardan yararlanmak isteyen kişiler, çok rahat bir şekilde istedikleri bilgilere erişebilmektedirler.

2. Avrupa Birliği ile müzakerelere etkisi açısından Türkiye Ulusal Ajansının sizce önemi var mıdır? Varsa ne kadardır?

Bence vardır. Zira Ulusal Ajans'ın yönettiği ve hibe verdiği projeler sayesinde Avrupalı vatandaşların Türk kültürüne ve Türklere olan bakış açısı değişmekte ve ön yargılar yıkılmaktadır.

3. Türkiye Ulusal Ajansı Avrupa Birliği ile devam eden tam üyeliğe ilişkin müzakerelerde daha etkin rol oynayabilir mi? Nasıl?

Bence oynayabilir. Zira Ulusal Ajans, Türkiye'nin birçok yerinden kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmakta ve her coğrafi bölgenin önceliğini iyi bilmektedir. Bunun yanı sıra Ulusal Ajans'a bağlı olarak çalışan Eurodesk Türkiye Temas Noktaları vasıtasıyla, bu önceliklere erişebilmektedir. Eurodesk ağına bağlı birçok kurum, aynı zamanda Avrupa'nın birçok kurumu ile proje işbirliği içersindedir. Türkiye'nin AB içindeki müzakere sürecine ve Avrupalıların Türkiye'ye olan bakış açılarının değişimine katkı sağlamaktadırlar. Dolayısıyla Ulusal Ajans'ın müzakere sürecinde tüm kadroları etkin bir rol oynayacak kapasitedir.

Adı : **Ahmet**
Soyadı : **Yaman**
Ünvanı : **İÇEV Eurodesk Temsilcisi, Siyaset Bilimi Dok. Öğr.**
İletişim Bilgileri : **Mersin Esnaf-Sanatkarlar Odaları Birliği**
Konu : **Avrupa Birliği Türkiye Müzakere Sürecinde Türkiye Ulusal Ajansının Rolü**

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile devam eden tam üyeliğe ilişkin müzakerelerde içinde yer aldığınız Türkiye Ulusal Ajansının sağladığı katkının belirlenmesine yönelik;

1. Türkiye Ulusal Ajansının bu konudaki somut ve geçerli ne tür katkıları bulunmaktadır? Açıklayabilir misiniz?

AB müzakere süreci 1960'lardan devam eden bir süreçtir. Teknik ve uzmanlık isteyen devletler ararası bir süreçtir. Bu süreçte toplumun AB değerleri, hukuksal, ekonomik işleyiş biçimleri hakkında bilgilendirilmesi ve farkındalık oluşturulması göz ardı edilmiştir. TR Ulusal Ajansı ve bünyesinde faaliyet gösteren bütün kurum ve kuruluşlar yaptıkları faaliyet programları ile ilk olarak AB süreci ve işleyişi ile görünürlük ve farkındalık yaratmıştır. İkinci olarak özellikle genç kuşakların AB ülkeleri ve vatandaşlarıyla çeşitli düzeylerde bir araya gelmesi toplumsal olarak iletişimi güçlendirmiştir. Devletin bürokratik aşamalarında yer alan süreç TR Ulusal Ajansı sayesinde toplum nezdinde ulaşılabilir ve görülebilir olmuştur

2. Avrupa Birliği ile müzakerelere etkisi açısından Türkiye Ulusal Ajansının sizce önemi var mıdır? Varsa ne kadardır?

Müzakere sürecine katkısı sınırlıdır. Süreç teknik ve aşamalıdır. AB'nin ve TR'nin karşılıklı olarak yerine getirecekleri taahhütlerin neticesinde sonuçlanacak bir süreçtir. Bu ise, makro politikaların yanı sıra TR'nin AB müktesebatına uygu yapısal uyum süreçlerini yerine getirmesiyle bağlantılıdır. Bu sürece TR Ulusal Ajansın müdahale olması hukuken mümkün olmaması nedeniyle sınırlıdır. Ancak bu sürecin hızlanması, aşamaların kolaylaşması için iş birliğini ve iletişimi sağlaması açısından önemlidir. Son olarak, TR ile AB vatandaşları arasında önyargıların ortadan kaldırmaya yarayan bir araç olarak TR Ulusal ajansı etkisi dolaylı ve sınırlı bir kurumdur.

3. *Türkiye Ulusal Ajansı Avrupa Birliği ile devam eden tam üyeliğe ilişkin müzakerelerde daha etkin rol oynayabilir mi? Nasıl?*

Etkin bir rol oynayabilir ancak bu rol müzakere süreçlerinin iç işleyişine müdahil olarak değil AB müzakere süreçlerinde özellikle toplumun yaşam standartlarına ya da toplumun günlük hayatına etki edecek düzenlemelerin, uygulamaların kamuoyuyla paylaşılması, içselleştirilmesi sürecidir. AB sürecinin topluma uzun vadede faydalı olabileceği yönünde yürüteceği kurumsal halkla ilişkiler çalışmaları bürokratik ve bir o kadar politik olan bir sürecin önünü toplumsal iletişim bağlamında aşılmasını sağlayacaktır.